

**TØI rapport
315/1995**

Regionaløkonomiske virkninger av reiseliv

Viggo Jean-Hansen

Transportøkonomisk institutt (TØI) har opphavsrett til hele rapporten og dens enkelte deler. Innholdet kan brukes som underlagsmateriale. Når rapporten siteres eller omtales, skal TØI oppgis som kilde med navn og rapportnummer. Rapporten kan ikke endres. Ved eventuell annen bruk må forhåndssamtykke fra TØI innhentes. For øvrig gjelder [åndsverklovens](#) bestemmelser.

ISSN 0802-0175
ISBN 82-7133-959-1

Oslo, desember 1995

Tittel: *Regionaløkonomiske virkninger av reiseliv*

Title: *Economic impact of tourism on regions in Norway*

Forfatter: *Cand oecon Viggo Jean-Hansen*

Author: *Cand oecon Viggo Jean-Hansen*

TØI rapport 315/1995
Oslo, desember 1995
112 sider
ISBN 82-7133-959-1
ISSN 0802-0175

TØI report 315/1995
Oslo, December 1995
112 pages
ISBN 82-7133-959-1
ISSN 0802-0175

Finansieringskilde: Norges forskningsråd

Financed by: The Research Council of Norway

Prosjekt: O-2045 Regionalt informasjonssystem for turisme

Project: O-2045 Regional information system on tourism.

Prosjektleder: Viggo Jean-Hansen

Project manager: Viggo Jean-Hansen

Emneord: Reiseliv
Bruttoregionprodukt
Region

Key words: Tourism
Economic effects
Gross Regional Product
Region

Sammendrag:

I denne rapporten er problemstillingen å se på de regionaløkonomiske virkningene av reisetraffikken innen 28 områder i Norge. For hvert område er reiseliv satt inn i en næringsøkonomisk sammenheng. Rapporten drøfter også hvilken betydning inntektsvirkninger av reiseliv har for det lokale næringsliv innen hver av regionene.

Summary:

The report focuses on the local economic effects accruing from tourism in Norway. The economic effects are measured against the Gross Regional Product (GRP) for 28 regions that we have divided Norway into. The economic effects are decomposed by nationality and by purpose of the travel. Furthermore, the report looks at regional income effects from tourism.

Language of report: Norwegian

---

*Rapporten kan bestilles fra:
Transportøkonomisk institutt, biblioteket,
Postboks 6110 Etterstad, 0602 Oslo
Telefon 22 57 38 00 - Telefax 22 57 02 90
Pris kr 200,-.*

*The report can be ordered from:
Institute of Transport Economics, the library,
PO Box 6110 Etterstad, N-0602 Oslo, Norway
Telephone +47 22 57 38 00 Telefax +47 22 57 02 90
Price NOK 200,-.*

Forord

Denne rapporten er en delrapport innenfor et TØI-prosjekt som har regionale virkninger fra reiselivbasert trafikk som tema. Rapporten gjennomgår data-grunnlaget for slike beregninger. Videre settes resultatet av disse beregningene opp mot total verdiskaping innen 28 områder eller regioner som landet er delt inn i. Verdiskapingen innen hver region fordeles på etterspørselssegmenter. Til slutt foretas det en analyse av sammenhengen mellom verdiskapingen for ulike segmenter innen reiseliv og økonomisk aktivitet utenom reiseliv i regionene.

Prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd (NFR) og inngår i NFRs forskningsprogram for reiselivet.

Prosjektleder har vært sosialøkonom Viggo Jean-Hansen, som også har skrevet rapporten. Sekretær Trude Rømming har hatt lay-out på rapporten.

Oslo, desember 1995

TRANSPORTØKONOMISK INSTITUTT

Knut Østmoe
instituttssjef

Jan Vidar Haukeland
forskningsleder

Innhold

Sammendrag

Summary

1 Innledning	1
1.1 Omfanget av analysen	1
1.2 Områdeinndeling	2
1.3 Hvem finansierer reisen?	3
1.4 Reiselivsnæringens betydning	3
1.5 Andre problemstillinger	4
1.6 Indirekte økonomiske virkninger	5
1.7 Svakheter ved gjestedøgnstallene	6
2 Nærmere om problemstilling og analyseopplegg	8
2.1 Næringsøkonomisk betydning	8
2.2 Forskjell mellom nasjonal og regional verdiskaping	8
2.3 Inndeling av områder	10
2.4 Forbruk pr gjestedøgn	10
3 Norge	14
3.1 Reiselivet i Norge	14
3.2 Næringslivet i Norge	15
4 De enkelte områder	19
4.1 «Tjøme» området	20
4.2 «Oslo» området	23
4.3 «Ringsaker» området	27
4.4 «Søgne» området	30
4.5 «Hvaler» området	33
4.6 «Hemsedal» området	36
4.7 «Trysil» området	38
4.8 «Lillesand» området	41
4.9 «Bergen»-området	43
4.10 «Voss» området	46
4.11 «Røros»-området	48
4.12 «Namdalseid» området	50
4.13 «Bodø»-området	53
4.14 «Vågan»-området	55
4.15 «Tromsø»-området	58
4.16 «Kautokeino» området	60
4.17 «Hitra» området	63

4.18 «Stavanger» området.....	65
4.19 «Lærdal»-området	68
4.20 «Molde» området	70
4.21 «Kragere»-området	73
4.22 «Lom»-området.....	77
4.23 «Vestre Slidre»-området	79
4.24 «Ringerike»-området	81
4.25 «Trondheim»-området	84
4.26 «Stord»-området.....	86
4.27 «Vinje» området.....	88
4.28 «Herøy» området.....	90
5 Sammenhengen mellom lokal reiselivsaktivitet og annen økonomisk aktivitet i området.....	93
5.1 Problemstilling.....	93
5.2 Økonomisk analyse.....	94
5.3 Den økonomiske tolkningen av resultatene	99
6 Inntektsvirkninger lokalt fra reiseliv.....	101
6.1 Problemstilling.....	101
Litteraturliste.....	109
Vedlegg 1	111

Sammendrag:

Regionaløkonomiske virkninger av reiseliv

Regionalt perspektiv på reiseliv

Dersom vi ser reiseliv fra en regions synspunkt fortøner de økonomiske virkninger fra reiseliv seg annerledes enn om en ser det fra en nasjonal synsvinkel. Særlig er nordmenns feriereiser i Norge mindre viktig sett i et nasjonalt perspektiv enn det vil være fra et regionalt synspunkt. Ser vi reiseliv fra et nasjonalt synspunkt, vil det bare være ulikheter i nordmenns forbruksmønster hjemme og når de er på reise som er den viktigste økonomiske virkningen. Sett fra en regions synspunkt vil en norsk turist ha økonomiske virkninger som ligner på de økonomiske virkningene fra et utenlandsbesøk i regionen.

Problemstilling

All reisetrafikk i Norge er her satt inn i et regionalt perspektiv. Med det forstår vi den tilreisende trafikken av personer uansett hvilket reisemål og hvilken overnattingsform den reisende har valgt. Denne rapporten søker å gi et bilde av hva reiselivsnæringen betyr for ulike regioner i Norge.

Søkelyset settes på hva omsetningsverdien og videre hva verdiskapingen av all slik reisetrafikk representerer for ulike regioner. Drøftingene settes inn i en næringsøkonomisk sammenheng innen hver region.

Etterspørselen etter reiselivstjenester kan fordeles på ulike segmenter. Det skilles i denne segmenteringen mellom nordmenn og utlendinger, og videre mellom forretnings- og ferie/fritidsreiser. Sammenhengen mellom reiselivsaktiviteten innen hvert etterspørselssegment og produktiviteten innen området, målt ved bruttoregionprodukt pr innbygger, drøftes for hvert av disse fire hovedsegmentene.

Metode

Vi har i denne rapporten gjort bruk av tilgjengelig statistisk materiale om reiselivsnæringen i Norge. Det er beregnet totale trafikk tall for alle typer av reisende til hver av regionene vi har valgt å dele landet inn i. Disse beregningene er foretatt ut fra offisiell reiselivsstatistikk. I tillegg har vi brukt statistiske undersøkelser som er foretatt på Transportøkonomisk institutt (TØI) de senere årene.

Vi har benyttet hotell- og campingstatistikk på detaljert områdenivå. Videre har vi benyttet ferieundersøkelser over nordmenns ferievaner i Norge for ferieturer med 4 døgn eller lengre varighet. Disse dataene er dessuten komplettert med en viktig undersøkelse over nordmenns kortferiereiser (turer med varighet under 4 døgn). For utlendinger har vi imidlertid dårligere opplysninger, men i den senere tid har vi fått et bedre grunnlag ved at Gjestestatistikken er etablert. Dette er en statistikk som gir tall for grensepasseringer med ferge-, veg-, luft- og jernbanetransport og er publisert av TØI. Statistikken gir et totalbilde, men det er fremdeles svake punkter når det gjelder å fordele utenlandsk etterspørsel etter overnattingsform, og dessuten hvilken region i Norge utlendingene besøker når de velger overnattinger utenom det kommersielle overnattingsmarkedet.

Vi har for hver region beregnet antall gjestedøgn for både nordmenn og utlendinger for hvert område etter reisemål. Etter at vi har etablert disse matrisene med trafikk tall fordelt på det regionale områdenivå, har vi benyttet forbruksundersøkelsene som er innsamlet på et svært detaljert nivå. Dette har gitt omsetningen etter ulike varer og tjenester som reiselivsnæringen produserer innen hvert område. For så å beregne verdiskapingen som reiselivsnæringen står for innen regionen, har vi måttet benytte kryssløpskoeffisienter på nasjonalt nivå for de sektorene som produserer disse varene og tjenestene. Verdiskapingen fra reiselivsnæringen i hver region fremkommer da som en sum av verdiskapingen innen alle reisesegmentene i regionen.

Vi har satt denne verdiskapingen opp mot den totale verdiskapingen som eksisterer for regionen. Dette gir et bilde av hvilken rolle reiselivsnæringen eller all reiselivsaktivitet spiller innen hver region.

Områdeinndeling

Forbrukstallene er ikke så geografisk detaljerte som trafikk tallene. Vi kan fordele norske gjestedøgn tilbragt i Norge på 68 delområder. Men fordi det er større usikkerhet når det gjelder utenlandske gjestedøgn og fordi forbrukstallene ikke inneholder samme detaljeringsnivå, har vi nøydt oss med å gjøre beregninger for i alt 28 hovedområder. Hvert hovedområde er oppkalt etter det typiske turistmessige tyngdepunktet innen området, men er definert som et eller flere av de definerte delområdene.

I alt er det benyttet 76 ulike kategorier av forbruksutgifter pr gjestedøgn (etter reiseformål, overnattingsform, nasjonalitet og etter reisemål (i vår terminologi «hovedområde»)).

Det er mulig å fordele all reiselivsetterspørsel innen et hovedområde etter hvilken sektor som finansierer eller etterspør tjenestene området produserer. Vi har delt etterspørselen som retter seg mot et område inn i fire slike finansieringssektorer; husholdningssektoren i Norge og foretakssektoren i Norge og de tilsvarende to sektorer for utlandet samlet.

Dette kan anvendes for å vise hvor sårbar eller robust reisetrafikken er innen et område. Dersom et etterspørselssegment som f.eks nordmenns feriereiser er svært dominerende, kan et negativt skift i etterspørselen innen dette markedet skape større problemer for reiselivsnæringen i regionene enn om området baserer seg på etterspørsel fra flere etterspørselssegmenter.

Resultater av beregningene

Vi har beregnet verdiskapingen fra reiseliv for hvert de 28 hovedområdene. Dersom vi ser på andelene som reiselivsnæringen har av den totale verdiskapingen innen disse områdene, varierer disse fra 1,03 prosent for hovedområdet som vi har kalt «Oslo» (som omfatter fylkene Oslo og Akershus) til 24,3 prosent for området vi har kalt «Hemsedal», som utgjør hele Hallingdal og områder i den nordre delen av Buskerud fylke.

Tabell S1. Reiselivets BRP-andeler i hovedområdene. Total verdiskaping av all reiselivsaktivitet for områdene. 1993.

Navn på hovedområde	Bruttoregionproduktandel av reiselivsaktivitet for hovedområdet		Beregnet verdiskaping av reiselivsaktiviteten innen hovedområdet	
	Prosent	Rangering	Mill kr	Rangering
«Tjøme»	2,86	13	573	6
«Oslo»	1,03	28	1594	1
«Ringsaker»	4,33	8	866	2
«Søgne»	2,05	20	348	13
«Hvaler»	1,37	26	343	14
«Hemsedal»	24,33	1	608	4
«Trysil»	2,23	18	201	23
«Lillesand»	3,03	12	273	19
«Bergen»	1,92	21	710	3
«Voss»	6,72	5	269	20
«Røros»	6,91	4	138	25
«Namdalseid»	1,68	22	236	22
«Bodø»	3,68	9	331	16
«Vågan»	3,69	10	184	24
«Tromsø»	2,43	16	333	15
«Kautokeino»	5,54	6	404	10
«Hitra»	2,84	14	57	28
«Stavanger»	1,38	24	578	5
«Lærdal»	4,98	7	548	8
«Molde»	2,31	17	554	7
«Kragerø»	1,20	27	108	27
«Lom»	12,85	3	257	21
«Vestre Slidre»	21,93	2	439	9
«Ringerike»	1,34	25	309	17
«Trondheim»	1,47	23	279	18
«Stord»	2,58	15	129	26
«Vinje»	3,28	11	295	16
«Herøy»	2,53	14	228	23
Norge i alt	2,21		11193	

Byområder har lav andel innen reiseliv, men samtidig har reiselivsnæringen her høy nominell verdi. Dette skyldes at mye annen økonomisk aktivitet enn aktivitet generert fra reiseliv foregår innen byområder.

Reiseliv kan sies å være en spesielt viktig næring for fem, seks av disse områdene. Dette gjelder særlig for de tre områdene «Hemsedal», «Vestre Slidre» og «Lom», men også de neste tre områdene «Røros», «Voss» og «Kautokeino». Alle disse 6 områdene har BRP-andeler innen reiseliv på godt over 5 prosent innen sitt totale næringsliv, mens gjennomsnittet for hele fastlandsNorge ikke er større enn 2,21 prosent. De fleste av områdene som har høyere andeler, kjennetegnes ved at det er landdistrikter som er knyttet til primærnæringene, og dessuten er det i stor grad områder som har etterspørsel i flere turistsesonger (ikke bare sommertrafikk).

Av byområder ligger de nordnorske byene «Bodø» og «Tromsø» høyest med BRP-andel innen reiseliv som er noe høyere enn gjennomsnittet for Norge.

Av byområder (eller områder der større byer er med) i Sør-Norge ligger «Bergen» høyest. De fleste andre byområdene i Sør-Norge har BRP-andeler innen reiseliv mellom 1,5 og 2 prosent, som er godt under gjennomsnittet for hele landet.

Sammenhengen mellom lokalt reiseliv og annen økonomisk aktivitet

Vi har foretatt en statistisk analyse av beregningsresultatene fra disse dataene. Problemstillingen for denne analysen har vært å stille spørsmålet om reiselivsaktivitet kan sies å være signifikant negativt korrelert med annen næringsøkonomisk virksomhet. Videre er vi interessert i om dette gjelder alle reiseformål eller om det bare gjelder for feriereisetrafikk. Den negative korrelasjonen kan ha sin årsak i at grisgrendte strøk av landet kan ha en svak og ensidig næringslivsstruktur, og at reiselivsnæringen da vil stå relativt sterkere enn i byområder med mye annen økonomisk aktivitet.

I denne analysen drøfter vi først den økonomiske definisjonen av reiselivsnæringen i forhold til vår definisjon av BRP-virkning av reiselivsaktivitet. Bl.a. er den lokale serveringsaktiviteten holdt utenom i vår definisjon, mens den er inkludert innen hotell- og restaurantnæringen, slik denne tradisjonelt er definert. Vår definisjon inneholder *all etterspørsel* som de reisende bidrar med innen området; ikke bare typiske reiselivstjenester som overnattings- og restauranttjenester.

Vi har i utgangspunktet formulert en lineær regresjon mellom venstre-sidevariablen: BRP-andelen innen reiseliv i et område, og forklaringsvariablen som er gitt som den samlede verdiskaping av all annen økonomisk aktivitet enn reiseliv (regnet pr innbygger). Dette kan assosieres som et mål for økonomisk produktivitet innen et område.

Kort sagt ser vi på om det er en negativ sammenheng mellom reiseliv og den øvrige økonomiske aktiviteten innen områdene. Vi undersøker denne sammenhengen for hvert markedssegment.

Vi finner en signifikant negativ sammenheng; denne er svakere for utenlandsk reiselivsaktivitet enn for norsk reiselivsaktivitet. Noe overraskende har også forretningstrafikken en svak negativ sammenheng med øvrig økonomisk aktivitet.

Vi har videre sett på økonomisk aktivitet og befolkningens størrelse innen regionen, som forklaringsvariable for reiselivsaktivitet.

Hypotesen med å trekke inn befolkningens størrelse er at den må antas å spille inn både for ferietrafikken (som f.eks slekt- og vennebesøk) og særlig kanskje for forretningstrafikken.

Vi finner også her en negativ sammenheng mellom verdiskapingen innen reiselivsnæringens ulike markedssegmenter og annen økonomisk virksomhet

enn reiseliv. Vi finner som ventet en positiv korrelasjon mellom befolkningens størrelse og ulike former for reiselivsaktivitet (reiseformål).

Til slutt i dette kapitlet er det gitt en økonomisk tolkning av resultatene der vi viser at avkastningen av investert kapital innen hotell- og restaurantnæringen er svært lav; langt lavere enn for andre tjenesteytende næringer. Dette er et argument for at private investorer i et fritt marked neppe vil preferere å investere i prosjekter knyttet til næringer med så lav avkastning som hotell- og restaurantnæringen synes å ha. Dette gjelder særlig i sentrale områder der en har mange alternative investeringsmuligheter. Investeringer som finner veien til den delen av hotell- og restaurantnæringen som er lokalisert til distriktene vil antakeligvis ikke være basert på forventninger om høy avkastning. Dette kan heller forklares med at investor ønsker å investere akkurat i ett bestemt område (stedspreferanser), eller at det er etablert offentlige støtteordninger som bidrar til at den delen av investeringen som er privatfinansiert gir en rimelig avkastning.

Inntektsvirkninger av reiselivsaktivitet

Bruttoregionprodukt (BRP) er et mål for verdiskapingen innen en region. Det er ikke et inntektsmål, men et mål for produksjonsaktiviteten innen regionen eller området. Inntektene påvirkes også av overføringer inn og ut av regionen.

Politiske preferanser gjør at en ønsker å ha en jevnere fordeling av inntektene fra produktiv virksomhet enn det produksjonsaktiviteten alene gir som resultat innen hvert område. Samfunnet (representert ved myndighetene) foretar omfordelinger for å få til en regional inntektsfordeling som er ønskelig.

Nettopp fordi reiseliv står relativt sett sterkere i distriktsområder med lavere produksjonsinntekt pr capita enn i byområder, er problemstillingen hvordan denne omfordelingsprosessen av økonomiske ressurser påvirkes av produksjonsinntektene fra reiseliv. Reiselivsaktivitet er i et slikt perspektiv en inntektsutjevneende aktivitet. Dette gjelder især ferietrafikk, men også i noen grad forretningstrafikk.

Vi har kategorisert områdene etter inntekt pr innbygger og etter reiselivsaktivitet. I tabellen nedenfor har vi gitt hver kategori av type område en beskrivelse og eksemplifisert dette med et typisk representantområde:

	Høy andel av verdiskapingen innen reiseliv	Lav andel av verdiskapingen innen reiseliv
Høy BRP pr innbygger	«Tromsø» 6 områder	«Kragerø» 7 områder
Lav BRP pr innbygger	«Lom» 9 områder	«Namdalseid» 5 områder

Vi har beregnet inntektsvirkninger fra reiseliv for en del av områdene ved å anta ulik grad av omfordeling av produksjonsinntekt som områdene har opptjent. Områder med lavere BRP pr capita enn gjennomsnittet for landet som helhet, og som samtidig har en større reiselivsaktivitet enn andre områder, taper relativt sett mest på en slik omfordeling av inntekt. Dette er områder av typen «Lom» i tabellen ovenfor. For byområder som kjennetegnes ved lav reiselivsaktivitet, samtidig som de har relativt sett høy BRP pr capita, påvirkes lite av endringen i inntektsfordeling som kan tilskrives selve reiselivsaktiviteten. Dette gjelder for alle de tre andre kategoriene av områder.

Summary:

Economic impact from tourism on Norwegian regions

Regional perspective on tourism

The startpoint of this report summarizes the differences in economic impacts from a national and a regional viewpoint. In a national perspective the demand from Norwegian visitors is not important due to the consumption they have as they are not travelling. It is the differences in demand behaviour between their consumption pattern on travel and at home the nationals contribute to in a national perspective of tourism. But from a regional viewpoint the focus shifts as it is equally important to convey the nationals' as foreigners' visits and demand towards a region.

Our focus of interest

In this report we look at tourism in Norway from a regional viewpoint. We have estimated the value added effects accruing from tourism within each of the 28 regions we have divided Norway into. To be able to do this we have used available tourism statistics already collected. We have covered holidaymakers and business travel for both Norwegians and foreign travellers in Norway. This has been possible to do due to a statistics recently established in Norway, the Statistics of Foreigners visiting Norway. This statistics comprise the foreign tourists' both commercial and non-commercial nights. We have in addition of course used official statistics for tourist visits published by the Central Statistical Bureau of Norway. The aim has been to give a most complete view of tourism within each region.

Choice of regions

The criteria of dividing Norwegian tourism into regions have to follow the weakest link in the chain. The volume data (the guestnights by type of accommodation and by nationality) are available on the finest geographical level, but the surveys covering tourist expenditure data have limited validity. We have expenditure data on a rather detailed level for only 12 areas in Norway. Most of these areas are areas where you find relatively more foreigners as other areas; i.e. «tourist magnets» as Lillehammer, Bergen, North Cape and the fjords and Western Norway. But we have expenditure data for some areas that are not so popular as these: Risør, Hovden, Finnmark excluding the North Cape and areas close to Oslo (Larvik in Vestfold county). It is from this viewpoint difficult to stretch this data too far. We have

therefore chosen to divide Norway only into 28 regions. This means that we have used the collected expenditure data extensively as the data for each area has been used for one to two more regions outside the region the data was collected.

We have adopted names for each region as the most known tourist area within the region. We have therefore stated all the regions' names in brackets to remind the reader that this is just a nickname for a larger geographical region.

Results from the calculations

We have calculated the fraction the tourism comprises of the total regional value added for each of the 28 regions. The GDP in tourism varies from only 1,12 percent for the area we have denoted as «Oslo» to nearly 28 percent for «Hemsedal».

Table S1. How much does tourism accrue in Norway? GDP fractions tourism allocate in 28 regions in Norway. Total GDP in tourism by region. Mill nok. 1993.

Region	Part of Norway	GDP fraction accruing to tourism	Total GDP in tourism
«Tjøme»	South coastal close to Oslo	2,86	573
«Oslo»	Capitalarea	1,03	1594
«Ringsaker»	Southeast (Lillehammer)	4,33	866
«Søgne»	South coastal	2,05	348
«Hvaler»	Southeast coastal	1,37	343
«Hemsedal»	Southern mountainous	24,33	608
«Trysil»	Southeast mountainous	2,23	201
«Lillesand»	South coastal	3,03	273
«Bergen»	South west (cityarea)	1,92	710
«Voss»	South west fjords	6,72	269
«Røros»	Southeast mountainous	6,91	138
«Namdalseid»	Middle of Norway - north of Trondheim	1,68	236
«Bodø»	North coastal	3,68	331
«Vågan»	North coastal	3,69	184
«Tromsø»	North coastal	2,43	333
«Kautokeino»	North inland including North Cape and Svalbard	5,54	404
«Hitra»	Coastal south of Trondheim	2,84	57
«Stavanger»	Southwest coastal	1,38	578
«Lærdal»	The fjords (west)	4,98	548
«Molde»	The fjords (west)	2,31	554
«Kragerø»	South coastal	1,20	108
«Lom»	Southern mountainous	12,85	257
«Vestre Slidre»	Southern mountainous	21,93	439
«Ringerike»	Recreational areas near Oslo	1,34	309
«Trondheim»	Middle of Norway	1,47	279
«Stord»	West coastal	2,58	129
«Vinje»	Southeast mountainous	3,28	295
«Herøy»	North coastal	2,53	228
Norway	All of Norway including Svalbard	2,21	11193

Regions which include bigger towns or one of the three major cities in Norway seem to have a small portion of the GRP (gross regional product) within tourism. At the same time these «townbased» regions have a high nominal GRP in tourism. But due to the large economic activity there are in these areas in general, the portion of the GRP allocated by tourism is low. Most of the regions comprising a major town or city do not have a higher portion of their total GRP in tourism than 1,5 to 2 percent.

Tourism seem to be an important economic activity in only five or six of the regions. These are characterized with either that the regions have both summer and winter tourism or that other industrial activities than tourism in the region are scarce. The first point is valid for the regions with the highest fractions. «Hemsedal», «Vestre Slidre» and «Lom». While the second point is valid for the regions «Røros», «Voss» and «Kautokeino». All of these regions have a GDP in tourism above 5 percent while the national fraction is less than half of this (2,21 percent).

The interaction between tourism and other economic activity in the regions

The question we have investigated is whether there tourism is negatively correlated with other industrial activity. Does this accrue for all types of travel or is it only the holiday travel? These questions have been analysed statistically by use of the available data. We have started out the hypothesis that in remote areas where other industrial activities than tourism are scarce, and the industrial structure is biased towards primary industries in addition to tourism.

First we are discussing our definition of tourism compared to international definitions and others definitions of tourism. We have to state that restaurants and cafes serving the local community is excluded from our definition. On the other hand we have included *all expenditure* the tourists have not only those that are most often associated with tourists' consumption.

We have started up with a linear regression between the GDP-fraction for the region and the per capita figure for all other GDP the region produces. This gave a significant negative correlation. The correlation was weaker, however, for the foreign travel compared to nationals travelling in Norway. We found that even the business travel segment is weakly but significantly negative correlated with the GDP of other industries.

Other functions for the regression analysis have been tested (linear without a constant, a CES-function (constant elasticity function) but these regressions have given not so robust results as the one reported above. Mostly the coefficients are not significant different from zero or the multiple regression coefficient are lower than in the linear regressions we have estimated and the reported results above.

By the end of this chapter we have given an economic interpretation of our results. Firstly, we have by use of national accounts estimates for Norway established the fact that there is a low rate of return on the capital invested in tourism (hotel and restaurants). This is an argument that private capital would hardly prefer to invest capital in this industry in competition with other industries if these exist. Where do such opportunities exist? In central areas with a numerous industries are represented. This will then lead to more establishments in the tourist sector in areas where there are other reasons than economic to invest in this sector.

Income effects from tourism

Gross regional product (GRP) is a measure for the aggregated value added by all industries within one region. This is a measure for production or if we look on per capita estimates, productivity, not the total income of a region. In Norway there are strong political preferences to have a welfare state with a just distribution of the income among the citizens of our community. We do not accept the production result as such for the income of the society. Therefore we tax citizens in areas with higher income and compensate areas with a lower average income.

The problem we have given focus in this chapter of the report is how this reallocation process is influenced by the fact of the contribution tourism is creating. It is difficult to say exactly the level of redistribution there is within these regions we have divided Norway into. Therefore we have looked at alternative degrees of redistribution of incomes with and without the production activity tourism represent for the various regions.

We may categorize the regions by the two criteria GRP by capita and the proportion of the GRP allocated by tourism. This leads to a table as shown below where four categories of areas represented by a typical region in each category:

	High proportion of the GRP in tourism	Low proportion of the GRP in tourism
High GRP pr capita	«Tromsø» 6 regions	«Kragere» 7 regions
Low GRP pr capita	«Lom» 9 regions	«Namdalseid» 5 regions

The results of these calculations are that the income effects differ dependent on weight the tourism sector have in the region. Regions having a low GRP per capita (lower than the average for all regions) and which simultaneously have a high proportion of the GRP (gross regional product) from tourism, loose more by a reallocation of the incomes due to the tax system. This is typically for the regions we have named as «Lom» and the 9 similiar regions that «Lom» is representing.

City based regions which have lower incomes from tourism (relatively speaking), are not influenced by such redistribution of incomes due to tourism. In fact they contribute a lot to the redistribution of incomes, but this

is due to other sectors than the incomes created by tourism in these regions. This is typically for the region as «Kraggerø» and the 7 regions that «Kraggerø» is representing.

1 Innledning

Reiselivsnæringen blir gjerne oppfattet som en «distriktsnæring» ettersom deler av turisttrafikken i Norge retter seg mot kyst-, fjell- og landområder. Den delen av reiselivsnæringen som baserer seg på ferie- og fritidstrafikk, synes derfor å ha et utviklingsgrunnlag i områder som ellers er preget av primærnæringer. Vårt formål i denne analysen er å se på de direkte økonomiske virkninger av den reisendes forbruksutgifter på det stedet (innen en nærmere definert region) som besøkes.

Reiseliv er en næring som vi kan si har «positive indirekte virkninger». Det vil igjen si at næringen har en innretning som generer inntekt til områder som ellers ikke har så mange alternative muligheter til å utvikle sitt eget næringsliv.

Det kan gis flere typer av begrunnelser for å foreta en regionalisering av data om de reisendes konsum. En begrunnelse er at en stor del av nordmenns feriekonsum i Norge i et makroperspektiv kan betraktes som uinteressant fordi en stor del av dette konsumet ville ha funnet sted på turistens hjemsted. Men fra et regionalt synspunkt er etterspørsel fra nordmenn like bra for regionen som etterspørsel fra utlendinger.

En annen begrunnelse er de store regionale forskjellene som faktisk fins i Norge. Dette gjelder både størrelsen på og intensiteten i det lokale næringslivet, og dessuten forbruksutgiftene som turistene har i ulike regioner. Bruttoregionprodukt pr innbygger (BRP pr capita) uttrykker noe om intensiteten i arbeidslivet i ulike regioner. Forskjellene i BRP pr capita i ulike regioner i Norge er store. BRP pr innbygger er opptil 3 ganger så høy i de rikeste i forhold til de fattigste områdene våre. Forskjellene i størrelsen på forbruksutgiftene innenfor samme kategori av gjestedøgn er tilsvarende store.

1.1 Omfanget av analysen

I vår analyse har vi valgt å inkludere konsumet til alle reisende (uansett formål med reisen) som overnatter utenfor hjemmet og som samtidig har foretatt en lang reise (det vil si reist minst 10 mil som er vår definisjon av en lang reise). Samtidig er konsumet til alle reisende som krysser riksgrensen betraktet som turister. Vi har likevel sett bort fra dagsturister og grensehandel. Strengt tatt er dette også reiseliv, men vi har av beregningsmessige årsaker ikke tatt dette med. Vi har begrenset oss til bare å se på reiselivsvirkninger for en region under forutsetning av at den reisende foretar minst en overnatting. Vi har valgt å bruke reisende som en betegnelse på alle

reiseformål; det være seg turister eller forretningsreisende (yrkes-, kurs- og konferansereisende).

1.2 Områdeinndeling

Vi har valgt å dele inn landet i det vi har kalt *hovedområder og delområder*. Inndelingen i hovedområder er valgt fordi dette gir regioner som er geografisk sett så store at en kan forvente at disse vil være egne arbeidsmarkedsregioner. Sentrale deler av hvert område kan dekkes ved pendling. Dette gjelder kanskje ikke for alle områder som er valgt ut i Nord-Norge, men her er inndelingen foretatt av mer praktiske og arbeidsmessige årsaker.

Et delområde er et geografisk område der reiselivet kan tenkes å ha betydning for fast bosetting og der en ellers vil kunne finne et lite utviklet næringsliv. Dette er derfor et egnet nivå for å studere utviklingspotensialet for turisme. I en senere fase av prosjektet vil vi dessuten fokusere på reiselivets virkninger på arbeidsmarkedet innen disse delområdene.

Vi har altså to nivåer av områder som vi har delt Norge inn i:

- a) hovedområder (28 i alt)
- b) delområder (68 i alt)

Den største delen av primærstatistikken (gjestedøgnstatistikk) som vi har benyttet i prosjektet, er inndelt i det detaljerte nivået på 68 delområder. Detaljerte data for utlendinger som ikke overnatter på hotell eller campingplasser er ikke tilgjengelige på regionnivå. Det gjør at det blir mer spekulativt å fordele denne etterspørselen på svært detaljert nivå. Dessuten har våre data fra Forbruksundersøkelsen i 1991 også sterke begrensninger i og med at denne bare er blitt gjennomført på 12 steder i Norge (Jean-Hansen og Ryntveit, 1992). Disse forbruksdataene «oversetter» gjestedøgnstallene til lokaløkonomiske virkninger fra de reisende på stedet de besøker.

Delområdene er bestemt av utformingen av en del av primærstatistikken for reiseliv (Haukeland og Grue, 1994).

Betegnelsen på hovedområdet er valgt ut fra en pedagogisk hensikt. Navnet er valgt for å gi leseren en umiddelbar assosiasjon til området, og navnestedet er videre forsøkt valgt slik at dette ligger i nærheten av det geografiske midtpunktet innen hovedområdet.

Størrelsen av området er valgt ut i fra to hensyn:

- arbeidsmessige - for mange områder gir lite ekstra bidrag til økt innsikt for helheten
- datamessige - generelt kan vi si at det er større usikkerhet i dataene jo mindre området er. En del statistikk er ikke gitt på detaljert nivå (som utlendingers ikke-kommersielle overnattinger).

1.3 Hvem finansierer reisen?

I dette prosjektet ønsker vi å relatere de økonomiske virkningene fra reiselivsaktivitet til all annen økonomisk aktivitet innen området vi ser på. Vi har foretatt en oppdeling av etterspørselen etter formålet med reisen. Med formålet med reisen forstås hvem som etterspør reisen. Er reisen en feriereise eller en yrkesbetinget reise til området? Når en i tillegg skiller mellom nordmenn og utlendinger, kan vi dele etterspørselen i 4 ulike segmenter;

- a) husholdningsfinansierte reiser innenlands (nordmenns feriereiser)
- b) forretningsfinansierte reiser innenlands (nordmenns yrkes-, kurs- og konferansereiser)
- c) husholdningsfinansierte reiser fra utlandet (utlendingers feriereiser)
- d) forretningsfinansierte reiser fra utlandet (utlendingers forretningsreiser)

Det er helt ulike drivkrefter bak hver av disse segmentene. Økonomisk sett kan etterspørselen fra hvert segment svinge ulikt nettopp fordi drivkreftene bak etterspørselen er forskjellige for hvert segment. Dersom norsk økonomi generelt har vekstrater som er større enn ellers i OECD, vil vi oppleve økte fortjenestemarginer og dermed økte lønninger. Dette vil gi økt norsk etterspørsel særlig mot utlandet. Fordi vi får økte kostnader i Norge, gir dette høyere priser på våre turistprodukter. Dette kan gi et negativt skift i både etterspørselen etter nordmenns og utlendingers ferie- og fritidsreiser til Norge. Samtidig vil den forretningsbaserte trafikken øke, fordi det norske markedet blir viktigere. Dersom vi omvendt får vekstrater i Norge som er lavere enn i andre OECD-land, kan vi oppleve det motsatte.

Vi har i tillegg forsøkt å belyse hvor i Norge den norske turistetterspørselen kommer fra i de ulike områder. Dette er det største segmentet i alle områder.

1.4 Reiselivsnæringens betydning

Sett i et makroperspektiv betyr etterspørselen fra reisendes vare- og tjenestekjøp i en region eller område ikke så mye i omsetning og dermed heller ikke i verdiskaping. Reiselivsnæringen er en mindre næring i norsk sammenheng.

I denne analysen fokuserer vi imidlertid først og fremst på hvorvidt den lokale verdiskapingen fra reiselivsaktiviteten er betydelig sett fra regionens synspunkt. Dersom turisten foretar f eks et varekjøp innen et område, vil som regel denne varen være «importert» fra andre områder i Norge eller fra utlandet. Verdiskapingen som tilfaller området blir da bare verdiskapingen generert fra handelsavansen av varekjøpet. Som oftest er dette bare detaljistavansen fordi engrosomsetningen er generert i andre områder. Vårt

fokus er hvilken relativ betydning reiselivet har innen det stedlige næringsliv for de områdene som vi ser på.

Vi kan stille spørsmålet om hvorvidt reiselivet kan bidra til å «avlaste» distriktsnæringer som landbruk og fiske ved å generere inntekter til områder som har en svak økonomisk base. Flere forhold gjør det aktuelt å stille dette spørsmålet:

- reiseliv er en næring som har gravgrenndt lokalisering - feriebasert turisme er ofte lokalisert i områder med mye primærnæringer
- reiseliv gjør bruk av en infrastrukturkapital som er nedlagt i Norge, og som den lokale befolkningen i områder med lav befolkningstetthet vanskelig kan utnytte fullt ut
- reiseliv har få «store» miljøproblemer, slik tilfellet er med kjemikal avrenning fra jordbruk.

Dersom en likevel ikke har et såvidt ambisiøst mål for reiselivet, er det i hvertfall interessant å se på reiseliv som en næring som understøtter primærnæringene lokalt. En kan sammenfattende si at reiseliv gir næringsfattige områder et ben mer å stå på. Derfor er det også interessant å relatere verdiskapingen innen reiseliv til andre næringers verdiskaping innen hvert lokalområde.

Vi vil for hvert av våre 28 hovedområdene se på

- befolkningsstørrelse
- andel av befolkning i byer eller tettsteder
- reiselivets plass i næringsstrukturen og BNP-andel innen området
- andre viktige næringer innen området
- omsetning fra reiselivsrelatert aktivitet fordelt på etterspørselssegmenter
- relativ betydning som reiselivsrelatert aktivitet har for området
- segmentering av verdiskapingen fra den reiselivsrelaterte aktiviteten i området

1.5 Andre problemstillinger

Senere i prosjektet kan det være interessant å se på

- demografiske strukturtall som kjønnsfordeling, aldersstruktur og arbeidsløshet i områdene
- arbeidsmarkedet i hvert hoved- og delområde, med spesiell vekt på kvinners sysselsetting innen hovedområder

Reiselivsnæringen baserer seg i utstrakt grad på kvinnlig arbeidskraft. Kvinnearbeidsplasser er som kjent en mangelvare i distriktene. Det er ofte et problem at kvinnene forlater et lokalsamfunn fordi de ikke finner adekvate arbeidsmuligheter på stedet. Det kan være en stor trussel mot et lokalsamfunns fortsatte eksistens og utvikling dersom kvinner ikke finner arbeid lokalt og derfor ønsker å flytte ut.

1.6 Indirekte økonomiske virkninger

Den økonomiske litteraturen innen reiseliv er opptatt av indirekte økonomiske virkninger fra reiseliv (se f.eks Fletchers arbeider (1985-1989)). Spørsmål en stiller er som oftest:

- er det mye kryssleveranser mellom reiseliv og andre næringer innen området?
- vil etterspørsel fra reiselivet ha en viktig etterspørselsstimulans til øvrig næringsliv innenfor området (economic base-tankegang)?

Det første spørsmålet krever en detaljert oppdeling av etterspørselen (helst også etter produksjonssted) for hver vare og tjeneste som turistene etterspør. Dette er mildest talt en svært datakrevende analyse.

Den andre typen virkning er om inntekter generert fra turisme ved regionens arbeid- og kapitalinnsats bidrar til igjen å øke etterspørselen etter andre varer og tjenester produsert innen regionen.

Den første typen er ofte beregnet ved hjelp av input-output tabeller eller kryssløpstabeller som er laget som regnemodeller (kryssløpsvirkninger). Dette er virkninger som virker via etterspørselen andre næringer får ved at det er turismeaktivitet i området. Disse virkningene er usikre for delområder fordi en i slike modeller har ikke kunnskap om hvilke fylker som leverer hvilke varer og tjenester til hvilke fylker. Dette har vært forsøkt løst, men det er ikke godtgjort at det kan gjøres på en pålitelig og troverdig måte. Generelt kan vi si at en kan få fram slike virkninger for en nasjonal modell, men ikke på et regionalt nivå. Her er og forblir «utenrikshandelen» til og fra regionen svært viktig for resultatene.

Det en kan kartlegge enkelt er hva som produseres innen egen region, men problemet er at man ikke vet hvem som produserer det en «importerer» til egen region. Dermed får en ikke fram konkurranseflatene som regionen har mot andre regioner. En får heller ikke fram etterspørselseffektene ved at andre regioner øker sin etterspørsel mot kanskje bare «vår» region. Det har også i Norge vært forsøkt arbeidet med slike regionale produksjons- og leveransestrømmer i nasjonalregnskapssammenheng, men arbeidet er gitt opp fordi det blir komplisert uten at en egentlig vet hvilken effekt en kan få igjen ved å legge ned så mye arbeid i dette (Finsås og Skoglund, 1986).

Konklusjonen fra dette arbeidet er at den eneste farbare veg er å foreta egne spørreundersøkelser for å avdekke etterspørselsstrukturen for hver vare innen fylker eller regioner. Det kan lages ulike regnemetoder dersom en ikke går veien om spørreundersøkelser, men disse beregningene kan aldri bringe inn noe ny kunnskap.

I noen grad gjelder tilsvarende resonnement for den andre typen av indirekte økonomiske virkninger. Dette er inntektsvirkningen av at det blir økt økonomisk aktivitet lokalt som følge av reisetrafikken. Lønnskostnader og driftsresultat av aktiviteten av reiselivsvirksomheten vil være slike indirekte inntektsvirkninger som igjen vil bidra til økt etterspørsel på stedet fordi denne inntekten fra reiselivsaktiviteten blir opptjent til personer som er bosatt i området. I et nylig publisert dansk arbeid (Rafn, 1995) er denne typen av indirekte virkninger estimert til «en stigning i turismeforbruget på otte procent, hvilket spænder fra fem procent på Bornholm til seksten procent i Storkøbenhavn. Som helhed må indkomsteffekten dog sies kun at spille en mindre rolle» (Rafn, 1995, s 10). I disse beregningene er det benyttet en regionaløkonomisk modell (EMIL) for å estimere virkningene innen hvert amt i Danmark.

Det svake teoretiske fundamentet for den første typen av indirekte virkninger gjør det forsvarlig bare å betrakte de direkte virkningene i en region innen et land. Problemet er altså at en ikke har særlig god oversikt over import og eksport for regioner, mens dette er tilgjengelig økonomisk statistikk på nasjonalt nivå.

Estimatene av inntektsvirkningene fra Danmark ved den andre typen indirekte virkninger gir heller ikke grunnlag for å legge så mye arbeid i å utarbeide disse virkninger. Det er for store usikkerheter ved innhenting av forbruksdata i alle regioner til å kunne hevde at disse inntektseffektene er avgjørende for resultatene.

Det er foretatt utallige nasjonale studier av begge typer av indirekte virkninger fra turisme, men det som er temaet her er de faktiske dokumenterte regionale virkninger. (Se f eks arbeidene til Fletcher (1985, 1986 og 1989).

1.7 Svakheter ved gjestedøgnstallene

Vi går nå over til å diskutere datagrunnlaget til de foreliggende beregningene.

En svakhet ved gjestedøgnstallene for områdene er at hotellstatistikken og campingstatistikken inneholder alle gjestedøgn som er tilbragt på hotell eller campingplass innen et område, mens omnibustatistikken (ferieundersøkelser) inneholder bare ferieturer med 4 eller flere overnattinger. Dette følger internasjonale konvensjoner. Vi ønsker imidlertid å dekke alle overnattinger uansett reisens varighet. Vi har derfor bøtet på dette ved å se på

kortferier (Dybedal og Ryntveit, 1992). Her har vi ikke regionale overnattingstall etter type overnatting, bare kortferier totalt for hver region. Dette er en svakhet i beregningene.

Tabell 1.1: Oversikt over kildebruk for tilgjengelig gjestedøgnstatistikk

	Alle overnattinger	Turer med over 4 overnattinger	Kortferier (dvs 3 eller færre overnattinger)
Nordmenn			K
hotell	S	O	I
hytte		O	
VFR*		O	
camping	S	O	
annet		O	
Utlendinger			
hotell	S		
hytte	T		
VFR*	T		
camping	S		
annet	T		

* VFR er en internasjonal betegnelse for slekt- og vennebesøk. (VFR=Visiting Friends and Relatives)

S=Statistisk sentralbyrås offisielle statistikk (Hotell og campingstatistikk)

O=Ferieundersøkelsene (Vaage, 1995)

K= Kortferieundersøkelser (Dybedal og Ryntveit, 1993)

I= Indirekte beregninger foretatt ut fra eksisterende statistikk

T=TØI anslag over gjestedøgn basert på Gjestestatistikk (Rideng, 1995) og

Forbruksundersøkelser for turister (Jean-Hansen og Ryntveit, 1992)

Hotellstatistikken skiller nordmenn etter formål med reisen, mens dette skillet er ikke foretatt for utlendinger. Vi ønsker imidlertid å spesifisere alle gjestedøgn innen et område med hensyn på reiseformål for å kunne skille mellom hvilke av de fire sektorene som etterspør reiselivstjenestene innen dette området (jfr punktene a) til d) i pkt 1.3). Dette har vi beregnet ut fra sesongsvingninger i hotelltallene. (Vi har tilgang på hotellstatistikk på områdenivå for hver måned av året.) Vi har antatt at for områder som ikke har vintersportsturisme vil månedene november og januar nesten bare (90%) ha forretningstrafikk.

En annen svakhet er at vi mangler gode data over utlendingers hytteovernattinger og slekt- og vennebesøk fordelt på områder. Her er vanskelig å få gode tall i den forstand at de er observert innen alle områder.

2 Nærmere om problemstilling og analyseopplegg

2.1 Næringsøkonomisk betydning

Vår problemstilling er altså hvilken næringsøkonomisk betydning reiselivsnæringen har innen ulike områder eller regioner i Norge. Med næringsøkonomisk betydning menes at det er satt et økonomisk mål for reiselivsaktiviteten innen regionen. Dette målet er så sett i forhold til total økonomisk verdiskaping innen den samme regionen.

Vi vil undersøke om det er relativt sett større reiselivsaktivitet i områder med mye annen økonomisk aktivitet (f.eks uttrykt ved bruttoregionprodukt pr innbygger), eller om det er mindre aktivitet i byer eller områder med høy BRP pr innbygger.

Vi forsøker å analysere om det er slik at reiselivsaktivitet blir fortrent av annen produktiv aktivitet fordi reiselivsaktivitet har lavere lønnsomhet enn de fleste andre næringer, eller om det er slik at reiselivsaktivitet er en komplementær tjeneste til annen produktiv aktivitet som bidrar til at denne øker i områder med mye annen produktiv virksomhet fra før.

Vi har sammenlignet våre regionale resultater med resultater vi får fra en tilsvarende analyse (Keller, 1995) for 15 OECD land med ulik størrelse på reiselivsnæringen. I en del middelhavsland ligger BNP-andelen på 8 prosent, som er langt høyere enn i Norge og også en høy andel i norske turistområder.

I dette prosjektet har vi sett på hvor mye reiselivet betyr for ulike regioner i Norge. Det er dessuten av interesse å se på hvorvidt størrelsen av verdiskapingen fra reiselivet er et viktig tilskudd til den totale verdiskapingen for ulike områder. Innen noen få områder kan reiselivet være en av de viktigste næringer, mens for de fleste områder er reiselivet en næring som har marginal betydning for verdiskaping og også sysselsetting.

2.2 Forskjell mellom nasjonal og regional verdiskaping

I satelittregnskapene for turisme (se tabell 1 i Reiselivsstatistikk (1993)) er «konsumutgifter i Norge» beregnet til 40,3 mrd kr i 1992. Regnet som andel av total bruttoproduksjon i norsk økonomi utgjør dette 3,0 prosent. Her er matvarekonsumet til norske turister holdt utenom. Dette er en beskjeden relativ andel, men kan brukes som et approksimasjon for betydningen

reiselivet har for norsk økonomi. Vi har her ikke regnet med norsk cruiseaktivitet i utlandet (i havområdene utenfor USA) eller hva nordmenn bruker på sine reiser i utlandet. Dette er noe vi ser bort fra i denne analysen fordi det ikke kan anføres til en eller flere regioner. Tjenesten er i sin helhet produsert i utlandet, selv om et slikt skip vil være norsk område ut fra nasjonalregnskapsprinsipper.

Det er også andre forskjeller mellom en nasjonal og en regional tilnæringsmåte: Reiser nordmenn har foretatt i forretningsmessig øyemed vil være produktinnsats (eller vareinnsats, gammel terminologi) fra et nasjonalt synspunkt. Slik aktivitet vil være finansiert av andre norske næringer. Disse vil ha dette som produktinnsats som igjen reduserer deres bruttoprodukt.

For turistnæringen innen en region vil imidlertid slik aktivitet i aller høyeste grad bidra til verdiskaping for regionen. Sett fra et nasjonalt synspunkt bidrar ikke slik aktivitet til nasjonal verdiskaping, men for regionen bidrar dette til verdiskaping.

Dette prosjektet vil gi et bilde på regionalt nivå som svarer til det nasjonale bildet av næringen som satelittregnskapet gir.

Det er også noen andre definisjonsmessige ulikheter:

- transporten av turisten inn til Norge er holdt konsekvent utenfor i våre beregninger, men denne delen er med dersom den internasjonale transportøren er norskeid i satelittregnskapet for Norge
- matvarekonsumet til norske turister er holdt utenom i de nasjonale beregningene, men er med i våre regionale analyser. Vi ser på norske turister bosatt utenfor regionen på lik linje som utlendinger.

Vi vil derfor få to korrigerende elementer i den regionale versus den nasjonale «turistandelen», slik denne fremkommer i satelittregnskapene for turisme.

Det er stor ulikheter i BRP pr capita mellom områder i Norge. Disse ulikhetene i produksjonsmuligheter vil i et egalitært samfunn som det norske bli forsøkt utjevnet. Produksjonsresultatet (målt som f eks BRP pr capita) vil via skattepolitikk omfordeles slik at de produksjonsmessige ulikhetene områdene imellom blir vridd i favør av en noe jevnere inntektsfordeling.

Det er derfor interessant å se på hvilke inntektsvirkninger reiselivsnæringen forårsaker for hver region eller område.

2.3 Inndeling av områder

Inndelingen av områdene er som nevnt i pkt 1.2 gjort ut fra tilgjengelige inndelinger innen primærstatistikk. Denne følger i store trekk reiselivets regionale organisering basert på regionale salgs- og destinasjonsselskaper.

En del av primærstatistikken (f.eks kortferieundersøkelsene) er bare basert på opplysninger fra 12-1300 respondenter. Dersom ambisjonen var å fordele dette på 3-4 overnattingsformer og 68 områder, ville dette gi i gjennomsnitt bare 4-5 respondenter (observasjoner) i hver celle. Dette blir således svært «tynt». Det er den minst dekkende primærstatistikken som utgjør grunnlaget for disaggregering i delområder.

Noen data er imidlertid tilgjengelig for 68 delområder, mens andre ikke er tilgjengelig på så disaggregererte områder.

2.4 Forbruk pr gjestedøgn

Fra å gi en ren beskrivelse av antall gjestedøgn innen hvert område som grunnlag for å kunne beregne økonomiske virkningstall, må vi gå veien om forbruksprofiler for ulike typer av reisende og videre også hva hver av disse typene av gjestedøgn inneholder av vare- og tjenestekjøp. Det er slik at en krone anvendt til en vare eller tjeneste gir ulik verdiskapingsvirkning eller BRP-virkning avhengig av hvilken vare eller tjeneste som er forbrukt. Med BRP-virkning menes verdien av den produserte varen eller tjenesten minus den vare- og tjenesteinnsats som skal til for at varen/tjenesten skal kunne bli produsert. Denne innsatsen er ulik for varer og tjenester.

De reisende (turister og forretningsreisende) kjøper følgende varer og tjenester:

- overnattingstjenester
- serveringstjenester
- transporttjenester
- varekjøp
- andre tjenester enn de som er nevnt overfor

Verdiskapingsvirkningen eller BRP-virkningen blir ulik for ulike sammensetninger av disse varene og tjenestene. Generelt er det slik at det er liten BRP-virkning av 100 kr anvendt på varekjøp, mens det er langt større BRP-virkning av kjøp av tjenester. Grunnen er at det fra et regionalt synspunkt bare vil være handelsavansen som er lokalprodusert for varekjøpenes del, mens for de fleste tjenester har hele verdiskapingen skjedd lokalt. Det er i tilfellet med tjenesteproduksjon bare vare- og tjenesteinnsatsen (vareinnsatsen) som er «importert» til området, mens selve produksjonsfaktorene; arbeidskraft og kapital, er lokalisert innen området eller regionen.

Dette gjør at innen områder med godt varetilbud, slik som vi finner i byer, vil turistenes forbruk ofte bestå av mer varer, inter alia. BRP-virkningen blir derfor lav - f.eks vil en norsk campingturist ofte ha et høyere konsum pr gjestedøgn i byområder enn i mer gravgrendte strøk, men BRP-virkningen kan på grunn av ulik forbruksprofil lett bli høyere i gravgrendte strøk. Sammenligner vi med en hotellturist, består hotellturistkonsumet av relativt mindre varekjøp enn for campingturister; nettopp fordi overnatting og servering er tjenester som i større grad er fraværende hos campingturister enn hos hotellturister.

Beregningene av BRP-virkningen for en vare eller tjeneste nr i ; $(BRP)_{ij}$ innen et område nr j , kan formuleres som:

$$(BRP)_{ij} = V_{ij} X_j \alpha_i$$

der variablene er definert som:

V_{ij} er forbruksutgift for vare eller tjeneste nr i for turist i område nr j
 X_j er antall gjestedøgn innen det reisesegment i område j vi ser på
 α_i er den nasjonale kryssløpskoeffisienten for vare eller tjeneste nr i (5 ulike vare og tjenestegrupper)

Dersom vi nå summerer over alle varer og tjenester som turistene faktisk har etterspurt, får vi BRP-virkningen for dette reisesegmentet (f.eks norsk campingturist) vi ser på innen området:

$$(BRP)_j = \sum_i (V_{ij} X_j \alpha_i)$$

Forbruksinformasjon i Forbruksundersøkelsen (Jean-Hansen og Ryntveit, 1993) er ikke innhentet over hele landet og har derfor måttet bli tilpasset til det forfatteren anser som en lignende forbrukssituasjon for turistene på andre steder. Dette er gjort ut fra to kriterier: befolkningstettheten på stedet og dermed variasjonene i vare- og tjenestetilbudet på stedet, og dessuten om det er et typisk rekreasjonsområde for fjell- eller sjøturisme. Dette er avgjørende for aktivitetstilbudet på stedet.

For hvert av områdene er det anvendt seks ulike forbruksprofiler:

Tabell 2.1. Anvendelse av forbruksinformasjon fra Forbruksundersøkelsen 1991 (12 steder i Norge)

	Hotell	Camping	Annen overnatting
Nordmenn	1	2	3
Utlendinger	4	5	6

For nordmenns besøk hos slekt og venner og besøk på egen hytte har vi anvendt likt forbruk for alle 28 områder. Det har vi også gjort for kurs- og konferansereisende og også yrkesreisende nordmenn og utlendinger.

For alle utlendinger er forhåndsbetalte transportutgifter ekskludert, mens andre forhåndsbetalte utgifter er inkludert. For nordmenn er alle utgifter den reisende har oppgitt å ha på sin reise i Norge inkludert.

I alt gir dette 76 ulike forbruksprofiler (2 nasjonaliteter (nordmenn og utlendinger) x 3 overnattingsformer x 12 steder pluss dessuten 4 ulike forbruksprofiler for forretningsreisende (kursreisende og yrkesreisende for både nordmenn og utlendinger)). Dette er en tung anvendelse av det statistiske materialet som ble samlet inn i de første forbruksundersøkelsene som ble foretatt i 1991.

Tabell 2.2. Forbruksinformasjon anvendt i beregning av BRP-virkninger. Pr krone turistomsetning

Hovedområde*	Forbruksinfo. som er anvendt fra følgende områder	BRP-virkning			
		Utenl. hotell-turist	Norsk hotell-turist	Utenl. camping turist	Andre norske turister
«Tjøme»	Vestfold (fergeavgang)	0,47	0,47	0,48	0,46
«Oslo»	Oslo	0,46	0,49	0,50	0,43
«Ringsaker»	Lillehammer	0,50	0,50	0,46	0,44
«Søgne»	Risør	0,51	0,49	0,44	0,36
«Hvaler»	Vestfold				
«Hemsedal»	Lillehammer				
«Trysil»	Røros	0,46	0,47	0,42	0,36
«Lillesand»	Risør				
«Bergen»	Bergen	0,47	0,48	0,47	0,51
«Voss»	Hardanger	0,46	0,48	0,51	0,45
«Røros»	Røros				
«Namdalseid»	Røros				
«Bodø»	Lofoten	0,45	0,49	0,52	0,47
«Vågan»	Lofoten				
«Tromsø»	Nordkapp	0,46	0,48	0,53	0,48
«Kautokeino»	Indre Finnmark	0,51	0,47	0,45	0,51
«Rindal»	Røros				
«Stavanger»	Bergen				
«Lærdal»	Nordfjord	0,49	0,47	0,45	0,36
«Molde»	Nordfjord				
«Kragerø»	Risør				
«Lom»	Nordfjord				
«Vestre Slidre»	Lillehammer				
«Ringerike»	Lillehammer				
«Trondheim»	Oslo				
«Stord»	Hardanger				
«Vinje»	Hovden	0,41	0,47	0,44	0,47
«Herøy»	Lofoten				

* Områdeavgrensningen er beskrevet nærmere i kapittel 4

Kilde: Forbruksundersøkelse for turister i Norge 1991. (Jean-Hansen og Ryntveit, 1992)

Informasjonen som er innhentet fra Røros og Lillehammer er hyppigst anvendt, mens informasjon fra Hovden er bare benyttet innen det aktuelle området.

Vi ser av tabell 2.2 at BRP-virkningen pr krone turistomsetning ligger mellom 45 og 50 øre for de fleste områder. Lavest BRP-virkning finner vi blant ikke-kommersielle turister i grisgrendte områder. Dette skyldes særlig at matvarekjøp utgjør en større andel i deres konsumutgift. Her blir verdiskapingen bare redusert til en andel av handelsavansen.

3 Norge

3.1 Reiselivet i Norge

Vi har satt sammen tall fra ulike statistiske kilder over antall gjestedøgn i Norge

Vi vil presentere noen hovedtall for hele landet som kan gi et sammenligningsgrunnlag for de enkelte hovedområder som vi gir en omtale av i denne rapporten.

I tabellen nedenfor gir vi en oppsplitting av etterspørselen etter hvilken institusjonell sektor som finansierer reiselivsaktiviteten.

Tabell 3.1. Etterspørselen etter reiselivstjenester fordelt på ulike segmenter av norsk reiseliv. Alle tall er i millioner gjestedøgn. 1993.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle
Nordmenn	39,0	4,8	43,9
Utlendinger	17,0	1,1	18,1
Alle	56,0	5,9	61,9

Av de 62 mill gjestedøgn turister og forretningsreisende sto for i 1993, ble nær 39 mill (63 prosent) finansiert av norsk husholdningssektor. Den resterende delen av gjestedøgnene ble finansiert av:

- norsk foretakssektor og offentlig virksomhet (8 prosent)
- utenlandske husholdninger (27 prosent)
- utenlandsk foretakssektor (2 prosent)

Dersom vi nå bare ser på det feriebaserte reiselivet i Norge, kan vi dele dette inn etter overnattingsform. I tabellen nedenfor har vi sett på overnattingsformene hytteferie, besøk hos slekt og venner (VFR), hotell og camping. For nordmenns ferieturer med varighet over 4 døgn er kilden ferieundersøkelser fra Statistisk sentralbyrå (Vaage, 1995). Disse er gjennomført for årene 1992, 1993 og 1994. For kortere ferieturer enn 4 døgn er det sporadisk gjennomførte kortferieundersøkelser blant nordmenn. Her er det bare skilt mellom betalt og ikke-betalt overnatting (Dybedal og Ryntveit, 1993).

For utlendinger er det de siste årene gjennomført en gjestestatistikk med registreringer av utreiste utlendinger etter ferieopphold i Norge. Ellers vil utlendinger som overnatter på norske hotell og campingplasser bli fanget opp i Statistisk sentralbyrås statistikker innen disse overnattingsformene. Vi har bruk ulike kilder i tabellen nedenfor, men det er vanskelig ut fra de

kildene som nå er tilgjengelige å fordele utlendingene på så mange overnattingsformer som vi kan gjøre for nordmenn.

Tabell 3.2. Feriebasert reiseliv i Norge, 1993. Mill gjestedøgn

	Nordmenn	Utlendinger	Alle
- Hytteferie	10,0	..	..
- VFR	9,0	..	..
- Annet (inkl villcamping)	1,4	..	..
- Ikke kommersiell kortferie (under 4 døgn)	11,5	..	..
Ikke-kommersielle overnattinger i alt	31,9	11,1	43,0
- Camping	2,5	2,3	4,8
- Hotell	4,6	3,5	8,2
Kommersielle overnattinger i alt (hotell og camping)	7,1	5,9	13,0
Alle feriebaserte overnattinger	39,0	17,0	56,0

.. mangler sikre opplysninger

Nasjonsfordelingen og totaltallene for utenlandske feriebaserte overnattinger er gitt av Gjestestatistikken, men tallene etter overnattingsform er mer usikre. For 1995 ser det ut for at tallet kan komme nærmere 19 mill utenlandske overnattinger. Etter overnattingsform ser dette bildet slik ut:

Tabell 3.3. Utenlandske feriebaserte overnattinger i Norge i 1995.

Overnattingsform	Januar-april	Mai-september	Oktober-desember	Året 1995
Hytte	..	..	..	6300
VFR	..	..	..	3200
Villcamp	..	..	..	600
Camping	..	..	..	4300
Hotell	..	..	..	4200
Bobil	..	..	..	1430
Camp.vogn	..	..	..	640
Annet	..	..	..	193
Alle	3434	14608	1000	18890

Kilde: Rideng, 1996

3.2 Næringslivet i Norge

Et av formålene med dette arbeidet er å relatere verdiskapingen innen reiseliv (både ferie- og forretningsaktivitet) til den lokale verdiskapingen. I bunnen av denne sammenligningen ligger hva som er gjennomsnittlig for landet som helhet. Det er derfor nødvendig å ta med en tabell over faktisk næringsfordeling innen det vi kaller fastlandsNorge, som er norsk økonomi unntatt oljevirkosomhet på kontinentalsokkelen og utenriks sjøfart.

I tabell 3.4 nedenfor har SSB fordelt 505 mrd av bruttonasjonalprodukt (BNP) på kommuner som igjen kan aggregeres opp til de delområdene vi er interessert i. Totalt var BNP for Norge 661 mrd kr, mens det som er relatert til det som betegnes som fastlandsBNP var 547 mrd kr. Det vil si at SSB har klart å fordele all økonomisk aktivitet i fastlandsNorge innen de enkelte

kommuner. Differensen er bare i vesentlig grad korreksjonsposter. Vi gjør oppmerksom på at de offisielle nasjonalregnskapstallene senere har gjennomgått en hovedrevisjon, men at dette ikke i noen vesentlig grad påvirker våre resultater.

SSB gjør oppmerksom på at disse områdespesifikke tallene er beregninger som ikke kan sies å ha samme kvalitet som NOS-tall (NOS er Norges offisielle statistikk). Men Byrået har selv publisert disse tallene innen såkalte NUTS-områder, som er på et lignende nivå som våre «hovedområder».

Tabell 3.4. Næringsfordeling av den økonomiske verdiskapingen innen fastlands-Norge. Mrd kr. Prosent. *

Næring	1990	1990
Enhet	Mrd kr	Prosent
Primærnæringene	20,3	4,1
herav fiskeoppdrett	1,5	0,3
Olje og bergverk	6,6	1,3
Industri	90,4	17,9
Elektrisitets- og vannforsyning	26,8	5,3
Bygge og anleggsdrift	29,3	5,8
Varehandel	64,9	12,9
Hotell og restaurantdrift	8,3	1,6
Transport	56,7	11,2
Bank- og forsikringsvirksomhet	42,7	8,5
Privat tjenesteyting ellers	55,3	11,0
Kommunal virksomhet	72,5	14,3
Statlig virksomhet	31,4	6,2
Områdefordelt BNP-aktivitet	505,2	100,0
Korreksjonsposter	39,9	7,9
FastlandsBNP	547,5	108,4
Bruttonasjonalprodukt	660,6	130,8

*NOS tallene for 1990 er revidert, men vi vil benytte de gamle tallene fordi det er bare disse som er områdefordelt slik vi ønsker for vårt formål.

Kilde: Nasjonalregnskap, Statistisk sentralbyrå

Vi ser her at hotell- og restaurantnæringen står for 1,6 prosent av fastlandsBNP. Denne andelen er et interessant mål for reiselivsaktiviteten i de enkelte delområder. Men den er likevel ikke dekkende fordi BNP-aktiviteten i denne sektoren er lavere enn reiselivsaktiviteten totalt. Forholdstallet mellom verdiskapingen innen denne næringen og total verdiskaping fra reiseliv varierer dessuten fra område til område.

Tabellene nedenfor vil bli presentert for hvert hovedområde. Tabellene viser reiselivets plass innen næringslivet på stedet og sammenholder hotell- og restaurantnæringens BNP-andel med andelen for hele reiselivsnæringen.

Vi har betegnet «reiselivsnæringen» som summen av alle kostnader turistene eller de forretningsreisende vil ha på det stedet som besøkes uansett om dette er transport-, hotellutgifter eller utgifter til varekjøp. Dette

kan assosieres alternativt som de reisendes utgifter eller tilførte inntekter til regionene fra ikke bosatte. For enkelhets skyld har vi betegnet dette som «reiselivsnæringen».

Samtidig er restauranttjenestene som den lokale (bosatte) befolkningen konsumerer ikke med i tallet. Det kommer derfor både et tillegg (andre næringers inntekter fra de reisende til stedet) og et fradrag (lokalbefolkningens serveringsutgifter), dersom vi sammenligner hotell- og restaurantnæringens bruttoregionprodukt (BRP-)andel med reiselivets (BRP-)andel.

Tabell 3.5. Reiselivets plass i norsk næringsliv.

Område	BRP pr capita 1000 kr	Hotell og rest. andel Prosent	Feriebasert etterspørsel mill gj.dgn.	Forretningsbasert etterspørsel mill hot.gj.dgn.
Hele landet	119	1,6	56,0	5,9

Verdiskapingen fra reiselivsnæringen kan vi igjen fordele på ulike markeder eller ulike reiselivssegmenter. For landet som helhet ser vi at denne andelen er høyere enn hotell- og restaurantnæringens andel alene.

Tabell 3.6. Reiselivsomsetning og beregnet BNP-virkning fra all reiselivsaktivitet. Mrd kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretnings- basert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	18,5	7,0	6,0	1,7	24,5
Verdiskaping	8,5	3,3	2,7	0,7	11,2

Tabellen ovenfor gir langt lavere tall for reiselivsaktivitet enn tallene til SSB (satelittregnskaper for reiseliv). Grunnen er først og fremst at all transport inn til Norge er ekskludert i tabellen ovenfor. Vi er bare opptatt av lokale virkninger av turisme og andre reisendes etterspørsel på eksisterende næringsliv og har derfor ikke tatt med tall for SAS' utenrikstrafikk og heller ikke den trafikken som er mellom Norge og utlandet.

Tabell 3.7 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretnings- basert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Hele landet	1,67	0,65	0,54	0,14	2,21

Reiselivsnæringen står for 2.21 prosent av alle verdiskaping av det som vi har betegnet som fastlandsNorge (det vil si at oljevirkomheten og utenriks sjøfart er holdt utenfor).

Dersom vi nå sammenligner disse andelene med gjestedøgnfordelingen for den finansierende sektor overfor, blir bildet noe annerledes. De finansierende sektorer er i økonomisk språkbruk (inntekts- og kapitalkonti innen nasjonalregnskap) som regel betegnet som institusjonelle sektorer.

Tabell 3.7. Norsk reiseliv inndelt etter etterspørselen fra ulike institusjonelle sektorer.

Finansierende sektor Enhet	Antall gjestedøgn		BNP-andel	Verdiskapingen innen reiselivsnæringen
	Mill gj.døgn	Prosent	Prosent av BNP	Prosent
Norsk husholdningssektor	39,0	63	1,02	46
Norsk foretakssektor	4,8	7	0,39	18
Utenlandske husholdninger	17,0	28	0,65	29
Utenlandsk foretakssektor	1,1	2	0,14	6
Alle	61,9	100	2,21	100

Foretakssektorene i Norge og utlandet står for 9 prosent av gjestedøgnene som er fordelt på områder, mens de samme sektorene står for 24 prosent av verdiskapingen som reiselivsnæringen bidrar med. Vi har her ikke regnet med transportene til og fra Norge som i den grad det er norskeide transportmidler vil komme i tillegg til de 2,21 prosent reiselivet bidrar med av verdiskaping.

Norsk næringsliv finansierer 18 prosent av den totale verdiskapingen som reiselivsnæringen står for, mens norske husholdninger finansierer noe under halvparten av verdiskapingen innen reiselivsnæringen (46 prosent).

Ferietrafikken står altså for 91 prosent av gjestedøgnene, men bare 84 prosent av verdiskapingen. Den utenlandske ferietrafikken har i gjennomsnitt lik gjestedøgnandel og verdiskapingsandel. Det vil igjen si at forbruk pr gjestedøgn til utenlandske ferieturister er i gjennomsnitt i størrelse med forbruket pr gjestedøgn av all annen reiselivstrafikk.

Det er også mulig å beregne hvor stor del reiselivet utgjør av verdiskapingen av det som SSB har definert som «utekonkurrerende næringer» innen fastlandsNorge. Olje og sjøfart er her ikke tatt med fordi de ikke regnes som utekonkurrerende. Denne er for 1990 beregnet til 20,8 mrd kr, mens det tilsvarende tallet som feriereisende utenlandske turister står for alene er 2,5 mrd kr eller hele 12 prosent av all slik verdiskaping i Norge. Dersom vi også tar med utlendinger på forretningsreiser i Norge, stiger reiselivsandelen av verdiskapingen innen eksportindustrien til noe over 15 prosent.

Disse tallene danner en bakgrunn for de beregninger som er foretatt for de enkelte hovedområder vi nå går over til å analysere.

4 De enkelte områder

Vi mangler sikker kunnskap om hvor i landet utenlandske ikke-kommersielle overnattinger finner sted. Gjestestatistikken forteller oss bare hvilke steder turistene forlater Norge. Vi har derfor benyttet samme regionale fordeling som de kommersielle overnattingene. Sesongmønster og nasjonalitetsfordelinger svinger såpass mye at det er vanskelig å foreta en bedre fordeling enn den som vi finner for de kommersielle overnattingene. Vi har brukt summen av de feriebaserte utenlandske hotellovernattingene fra hotellstatistikken og campingovernattingene innen hvert område fra campingstatistikken til å fordele de ikke-kommersielle utenlandske overnattingene på områdene.

Tallene som presenteres for hvert område må altså ikke betraktes som nøyaktige markedstall for området, men som en dokumentasjon av beregningsgrunnlaget fremkommet fra tilgjengelig innsamlet statistikk, og som sådan et grunnlag for de økonomiske beregningene.

I tabell 4.0 nedenfor har vi gitt en intuitiv beskrivelse av hovedområdene som er med i rapporten.

Tabell 4.1: Beskrivelser av hovedområder

Betegnelse for området	Omfang av område (intuitiv områdebeskrivelse) ¹⁾
«Tjøme»	Vestfold fylke
«Oslo»	Oslo og Akershus fylker
«Ringsaker»	Mjøsregionen
«Søgne»	Vest-Agder fylke
«Hvaler»	Østfold fylke
«Hemsedal»	Hallingdal og midtre del av Buskerud fylke
«Trysil»	Østerdalen fra Elverum i syd til Os i nord
«Lillesand»	Aust-Agder fylke
«Bergen»	Bergensregion og Nord-Hordaland
«Voss»	Hardanger og Voss
«Røros»	Området Røros og Oppdal med omegnskommuner
«Namdalseid»	Nord-Trøndelag fylke
«Bodø»	Bodø/Fauske-regionen og Narviksregionen
«Vågan»	Lofoten og Vesterålen
«Tromsø»	Troms fylke utenom Nord-Troms
«Kautokeino»	Nord-Troms, Finnmark fylke og Svalbard
«Hitra»	Kystområdet i Sør-Trøndelag
«Stavanger»	Rogaland fylke
«Lærdal»	Indre og ytre Sogn og Nordfjord
«Molde»	Møre og Romsdal fylke
«Kragerø»	Nedre del av Telemark fylke

Tabell 4.1 fortsetter

«Lom»	Nord-Gudbrandsdal
«Vestre Slidre»	Valdres
«Ringerike»	Drammensregionen, Ringeriksregionen og Numedal (Nedre Buskerud)
«Trondheim»	Trondhjemsregionen
«Stord»	Sunnhordaland
«Vinje»	Midre og øvre del av Telemark fylke
«Herøy»	Indre og ytre Helgeland
Norge i alt	Hele Norge med Svalbard

¹⁾ I beskrivelsen av delområdene er det gitt en nøyaktig fortegnelse over hvilke kommuner som inngår i hvert delområde

For å gi et inntrykk av hvilke næringer som dominerer i områdene har vi foretatt en ranking av 12 næringer innen alle de 68 områdene. Disse næringene er gitt i tabell 3.4.

4.1 «Tjøme» området

Området

Hele Vestfold er lagt inn under det vi har betegnet som «Tjøme». Dette hovedområdet består av delområdene Vestfoldkysten og dessuten indre Vestfold (vesentlig Lågendalen). Vestfoldkysten er det helt dominerende delområdet (over 95 prosent av gjestedøgnene er etterspurt fra kystområdet).

Reiseliv innen «Tjøme» området

Totalt antall overnattinger i området er nesten 2,4 mill. Innen det kommersielle reiselivet (hotell og camping) finner vi 347 000 gjestedøgn, som er 15 prosent av alle gjestedøgn.

Området har stor innenlandsk feriebasert reiseetterspørsel. En vesentlig etterspørselsgruppe er hytte- og campingferier som er etterspurt av befolkningen i Oslo/Akershus. Etterspørselen fra denne gruppen utgjør 25 prosent av alle overnattinger i «Tjøme» området.

Kortferie på hotell etterspurt av nordmenn betyr mindre for området. Bare 3 prosent av overnattingene innen området kommer fra denne type overnattinger.

Utlendingers ferieetterspørsel er liten i området. Bare 100 000 gjestedøgn av i alt 2,3 mill feriebaserte gjestedøgn var etterspurt fra utlandet. Eksportandelen er lav, bare 4 prosent av alle feriebaserte gjestedøgn.

Forretningsbaserte overnattinger fra både nordmenn og utlendinger betyr mindre for dette området, bare 6 prosent av overnattingene, mens 94 prosent altså er feriebasert.

Tabell 4.1.1. Dekomponering av etterspørselen innen hovedområde «Tjøme». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle
Nordmenn	2154	151	2305
Utlendinger	99	29	128
Alle	2253	180	2433

Dette er et viktig ferieområde for nordmenn med en reiselivsomsetning på 1,2 mrd kr i 1993.

Dersom vi ser nærmere på den feriebaserte etterspørselen i området, kan vi dele den i fire deler: kommersielle og ikke-kommersielle overnattinger for nordmenn og utlendinger.

Tabell 4.1.2. Feriebasert reiseliv i «Tjøme». 1000 gjestedøgn.*

	Nordmenn	Utlendinger	Alle
Hytteferie	655	..	..
VFR	300	..	..
Annet (inkl camping)	392	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	1347	65	1412
Kortferie (ikke hotell)	716	..	716
Kommersielle hotellovernattinger	91	9	100
Camping	inkl over	25	25
Alle feriebaserte overnattinger	2154	99	2253

* «Annet» består av «andre overnattinger» i ferieundersøkelsene, mens hotellovernattingene i ferieundersøkelsene er tatt fra Hotellstatistikken og gruppert som kommersielle hotellovernattinger i tabellen. Tilsvarende reduksjon er også foretatt i kortferietallene i tabellen.

De fleste feriebaserte gjestedøgnene er nordmenns hytte- og besøksferier i dette området. Kjernenæringen (hotell og restaurant) i reiselivsnæringen er ikke hovedmottaker av etterspørselen fra denne delen av aktiviteten i området.

Andelen kommersielle gjestedøgn er bare noe under 6 prosent, mens resten av den feriebaserte etterspørselen er rettet mot besøks- og hyttemarkedet i området.

Næringslivet innen «Tjøme»-området

Kystområdet i dette området har svært høy BNP pr capita, faktisk 4. høyest i Norge. Det er stor forskjell mellom de to områdene som utgjør «Tjøme»-området.

Delområdet «Indre Vestfold» har et lite utviklet næringsliv med stort innslag av primærnæringer. Delområdet har en beskjedne befolkningsstørrelse (bare om lag 17 000 personer). BNP per capita er lav; blant de laveste vi finner for

alle delområdene i Sør-Norge. Dette er et nokså typisk næringsfattig område som også har et beskjedent reiseliv.

Tabell 4.1.3. Reiselivets plass i næringslivet i «Tjøme»-området.

Område	BRP pr capita	Hotell og rest. andel	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
	1000 kr	Prosent	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn
Vestfoldkysten	106	1,3	..	..
Indre strøk av Vestfold	66	0,9	..	..
Hele «Tjøme» området	101	1,3	100	180

.. kan ikke gis av konfidensialitetshensyn

Hotellene i dette området er, selv om de også lever av feriebasert reiseliv, vesentlig basert på forretningstrafikk.

95 prosent av den totale produksjonen i «Tjøme» produseres av Vestfold kysten, mens bare 5 prosent av BRP blir produsert i Indre Vestfold. Dette er vesentlig primærnæringsproduksjon.

Tabell 4.1.4. BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Tjøme»	2,48	0,19	0,38	0,10	2,86

Vi ser at «Tjøme»-området ligger noe over gjennomsnittet for hele landet når det gjelder hvordan reiselivsnæringen plasserer seg innen næringslivet totalt. Men det er svært feriebasert og dessuten har området lite reiselivsetterspørsel fra utlandet.

4.2 «Oslo» området

Området

Dette hovedområdet består av fem delområder: Oslo (selve hovedstadsområdet), Akerhus Vest (Asker og Bærum), Akershus Nord, Follo og Romerike.

Hovedstadsområdet, som er delområdet Oslo, er helt dominerende innen dette hovedområdet.

Befolkningen i området er på 907 000 innbyggere hvorav nesten 700 000 bor i tettbygde områder eller tettsteder.

Reiseliv

Reiselivet har en beskjeden plass innen næringslivet i «Oslo». Dersom vi uttrykker hele reiselivet ved BRP-andelen til hotell- og restaurantnæringen, ser vi at denne andelen er høyere i Oslo enn i de fleste andre delområder.

Tabell 4.2.1 Reiselivets plass i næringslivet i «Oslo» området.

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Oslo	237	1,7	654	1128
Follo	85	0,9	27	41
Akerhus Vest	159	1,3	76	201
Romerike	91	1,0	67	68
Akerhus Nord	71	1,8	26	21
Hele området «Oslo»	173	1,5	850	1459

Delområdet Oslo står for over 2/3 av all økonomisk aktivitet innen dette hovedområdet. Dessuten er det stor spredning i intensiteten i produksjonsaktiviteten innen delområdene. BRP pr capita er et mål som uttrykker den produktive aktiviteteten i en region. Lavest aktivitet finner vi i nord og sør, mens den største økonomiske aktiviteten utenom selve Oslo er i vest og øst.

Mye av bruttoregionproduktet til Oslo er nok påvirket av at Oslo er et hovedstadsområde med mange «hovedkontorer». Det er to tolkninger av dette: For det første er det et område som naturlig vil få stor aktivitet, og dessuten er det et område der det foregår mye pendling fra omkringliggende kommuner. Det gir nok derfor et riktigere helhetsbilde å se på hele hovedområdet under ett.

Et annet poeng vi ser av tabell 4.2.1 er at for hotellnæringen i Oslo er forretningsmarkedet langt viktigere enn ferie- og fritidsmarkedet. Dette gjelder også de bynære områdene Akershus Vest og Follo.

Tabell 4.2.2 Etterspørselen innen hovedområdet «Oslo». 1000 gjestedøgn

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle
Nordmenn	2921	946	3867
Utlendinger	2046	514	2560
Alle	4967	1460	6427

Dersom vi nå ser på en dekomponering av turistetterspørselen for alle overnattingsformer innenfor hovedområdet, finner vi at utlendingene etterspør flere overnattinger enn nordmenn i området. Dette gjelder særlig for feriebasert etterspørsel, mens for forretningsbaserte (yrkesreiser og kurs- og konferansereiser) er det ikke slik. Her er det nesten dobbelt så mange nordmenn.

Tabell 4.2.3 Dekomponering av etterspørselen etter reiselivstjenester innen hovedområdet «Oslo». 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	196	..	..
VFR	1223	..	..
Annet	156	..	..
<hr/>			
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	1575	1346	2921
<hr/>			
Kortferie	1013	..	1013
Hotellovernattinger	333	492	825
Camping	inkl over	208	208
Alle feriebaserte	2921	2046	4967

Den kommersielle andelen i feriemarkedet er i «Oslo»-området hele 41 prosent, faktisk noe høyere for nordmenn enn for utlendinger. Tallet på utenlandske ikke-kommersielle overnattinger i «Oslo»-området er usikkert. Men en må her være klar over at det er svært mange utlendinger som bare kommer bare til Oslo og som besøker slektninger og norske venner i Oslo. Disse kjennetegnes ved lengre oppholdstider og ofte med lavt forbruk.

Tabell 4.2.4 Feriebaserte overnattinger i «Oslo» fra personer bosatt i ulike deler av landet. (Kortferier er turer med 3 eller færre overnattinger.) Prosent.

Bosettingslandsdel	Hytte	VFR	Hotell ¹	Annet	I alt	Kortferie	Alle
Oslo/Akershus	3,2	6,2	0	0,9	10,3	6,4	16,7
Østlandet el.	1,5	5,1	1,5	0,5	8,7	18,7	27,4
Agder/Rogaland	0	4,7	1,5	0,9	7,1	4,4	11,4
Vestlandet	0,7	10,4	0,7	1,5	13,2	7,7	21,1
Trøndelag	1,9	4,7	1,2	0,5	8,3	5,7	14,0
Nord-Norge	0,1	5,1	0,5	0	5,7	3,7	9,4
Norge	7,4	36,1	5,4	4,3	53,2	46,8	100,0

Kilder: Hotellstatistikken (SSB); Ferieundersøkelser 1992/93, Haukeland og Grue (1994) og Dybedal og Ryntveit (1992)

Slekt- og vennebesøk (VFR) er det viktigste segmentet for hele området. Særlig er det bosatte fra Vestlandet som besøker slekt og venner her. I tillegg ser vi at feriebaserte hotellovernattinger utgjør en svært beskjeden del

av nordmenns ferieetterspørsel mot dette området. Kortferiemarkedet her er nesten like stort i antall overnattinger som hele feriemarkedet for turer over 3 døgns varighet.

Næringsliv

Dette området omfatter 5 delområder innen de to fylkene Oslo og Akershus og er også i antall gjestedøgn det klart største reiselivsområdet med 6,5 mill gjestedøgn i 1993.

Av tabell 4.2.5 nedenfor ser vi hvor økonomisk dominerende selve hovedstadsområdet Oslo er innen dette hovedområdet.

Tabell 4.2.5 Delområdene innen hovedområdet «Oslo».

Område	Bruttoregionprodukt (mrd kr)
Oslo	109
Follo	8
Akershus Vest	21
Romerike	15
Akershus Nord	2
Hele området «Oslo»	155

De næringene som dominerer (relativt høyest andel i forhold til alle delområder) er gitt i tabellen nedenfor. Tjenesteyting (herunder bank og forsikringsvirksomhet) og varehandel er de dominerende næringer i nesten alle delområder.

Tabell 4.2.6 Næringer med relativ større betydning i «Oslo» enn ellers i norsk økonomi

Område	Høyest rang	Nest høyest rang	Tredje høyest rang
Oslo	Bank og forsikring	Varehandel	Transport
Follo	Varehandel	Bank og forsikr.	Privat tjenesteyting
Akershus vest	Privat tjenesteyting	Varehandel	Transport
Romerike	Varehandel	Bank og forsikr.	Statlig aktivitet
Akershus Nord	Bank og forsikring	Privat tjenesteyt.	Bygge og anleggsv.

«Oslo» har reiselivsnæringen et av de laveste andelene av brutto-regionproduktet (BRP) i landet, bare 1,03 prosent.

Tabell 4.2.7 Reiselivsomsetning og beregnet BRP- virkning i «Oslo» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	1847	877	1647	801	3494
Verdiskaping	861	419	733	344	1594

Bruttoregionproduktet fra reiselivsaktivitet i Oslo er beregnet til 1,6 mrd kr i 1993. Dette er verdiskaping som kan dekomponeres på lønnskostnader, avgifter og eventuelle subsidier, kapitalslit (på bygninger og annet driftsmateriell) og til slutt driftsresultat (eiers inntekt av eget arbeid og investert kapital).

Tabell 4.2.8 BRP-andeler innen ulike segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Oslo»	0,56	0,27	0,47	0,22	1,03

Den lave andelen skyldes at mye annen aktivitet er stor i det vi har kalt «Oslo». Det er interessant at vi finner den laveste andelen for bruttoregionprodukt, der vi samtidig har det høyeste nominelle omsetningstall og absolutte BRP-tall blant samtlige av de 28 hovedområder.

4.3 «Ringsaker» området

Området

«Ringsaker» er et hovedområde som består av to delområder: 1) Hamarregionen og Midt- og Sør-Gudbrandsdal og 2) Hadeland og Toten. Området omfatter de tre mjøsbyene og omlandet rundt disse byene. Følgende kommuner er med i det første delområdet: Hamar, Ringsaker, Løten, Stange, Lillehammer, Nord-Fron, Sør-Fron, Ringebu, Øyer, Gausdal. Hadeland og Toten inneholder kommunene: Gjøvik, Østre og Vestre Toten, Jevnaker, Gran og Søndre Land.

«Ringsaker» er valgt som navn på området fordi dette er et geografisk midtpunkt innen hovedområdet.

Reiseliv

Dette er et hovedområde med større reiselivsetterspørsel fra utlandet. Et trekk ved det kommersielle reiselivet i «Ringsaker»-området er at det har en relativt sett høy andel innen forretningsbasert reiseliv. Særlig gjelder dette for kurs- og konferansereiser.

Tabell 4.3.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområde «Ringsaker». 1000 gjestedøgn.

	Feriebasert	Forretningsbasert	Total etterspørsel
Nordmenn	2321	299	2620
Utlendinger	1566	127	1693
Alle	3887	426	4313

«Ringsaker» er det største reiselivsområdet utenom byområdet «Oslo» med 4,3 mill gjestedøgn. Området har en beregnet reiselivsomsetning på 1,9 mrd kr i 1993.

Det feriebaserte reiselivet i «Ringsaker» består av 4 større markeder:

- Nordmenns etterspørsel etter hytteferier og besøksreiser til området
- Utlendingers kommersielle etterspørsel
- Nordmenns kommersielle etterspørsel
- Utlendingers hytte- og besøksreiser til området

De to første er på omlag 1 mill gjestedøgn årlig, mens de to siste er noe over halvparten av dette.

Tabell 4.3.2 Dekomponering av etterspørselen etter reiselivstjenester innen hovedområdet «Ringsaker». 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	441	..	..
VFR	577	..	..
Annet	282	..	..
Ikke kommersielle ferie (ferier over 4 turdager)	1300	1031	2331
Kortferie	339	..	339
Hotellovernattinger	682	390	1072
Camping	inkl over	146	146
Alle feriebaserte	2321	1566	3887

Etterspørselen etter hytteferie kommer vesentlig fra Oslo/Akershus og Østlandet ellers. Besøksreiser er hovedsakelig etterspurt fra Østlandet ellers.

Den kommersielle andelen i feriemarkedet i dette området er høy, hele 40 prosent. Dette skyldes nok at hotellene har såvidt stor vinter- og påsketraffikk.

Tabell 4.3.3 Feriebaserte overnattinger i «Ringsaker» fra personer bosatt i ulike deler av landet. Turer med mer enn 3 overnattinger og kortferier. Prosent.

Bosettingslandsdel	Hytte	VFR	Hotell	Annet	I alt	Kortferier	Alle
Oslo/Akershus	11,0	3,9	3,6	0,7	19,1	22,1	41,3
Østlandet el.	6,5	8,0	4,3	2,4	21,2	9,6	30,8
Agder/Rogaland	0,2	0,4	0,4	0	1,1	0,1	1,2
Vestlandet	0	4,9	1,4	3,0	9,3	2,1	11,4
Trøndelag	3,7	2,0	0,7	1,5	7,9	3,3	11,2
Nord-Norge	0	2,2	0	1,7	3,8	0,8	4,6
Norge	21,3	21,3	10,3	9,4	62,0	38,0	100,0

Kilder: Hotellstatistikken (SSB); Ferieundersøkelser 1992/93, Haukeland og Grue (1994) og Dybedal og Ryntveit (1992)

Bortsett fra noe etterspørsel etter hytteferier fra trøndere i dette området, betyr ikke etterspørsel fra det nordenfjeldske og Agder/Rogaland noe vesentlig. Omlag $\frac{3}{4}$ av den innenlandske ferieetterspørselen kommer fra Oslo eller et av de andre østlandsfylkene.

Næringsliv i «Ringsaker»-området

Tabell 4.3.4 Reiselivets plass i næringslivet i «Ringsaker».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosentandel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Hamar og Midt- og Sør-Gudbrandsdal	100	2,4	1015	360
Hadeland og Toten	81	1,1	55	68
Hele «Ringsaker»	92	1,9	1070	428

Mens det sørlige området (Hadeland/Toten) har en del industri og dessuten bygge- og anleggsvirksomhet, dominerer privat tjenesteyting i tillegg til «bygg og anlegg» i det andre delområdet. Det siste kan nok ha sammenheng med OL-utbyggingen på Lillehammer.

Hotell- og restaurantnæringen står relativt sett sterkere i nord enn i sør i hovedområdet.

Tabell 4.3.5 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Ringsaker» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	1475	752	439	198	1914
Verdiskaping	673	371	193	85	866

Verdiskapingen av all reiselivsaktivitet i «Ringsaker» er beregnet til nær 0,7 mrd kr i 1993. Dette er et viktig bidrag til all annen økonomisk aktivitet i området.

Tabell 4.3.6 BRP-andeler innen ulike segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Ringsaker»	3,37	1,85	0,96	0,43	4,33

Reiselivsnæringen betyr mer for dette området enn for de fleste andre områder i landet. Det er det feriebaserte reiselivet som plasserer dette området såvidt høyt. (Det er bare 7 områder av de 28 hovedområdene som har høyere andel innen feriebasert reiseliv.)

Den høye andelen reiseliv skyldes nok i stor grad at det er et område som har flere sesonger å tilby i markedet.

4.4 «Søgne» området

Området

Dette området omfatter de to delområdene av Vest-Agder fylke; indre strøk av fylket og dessuten kystområdene som har mye (bare) sommerturisme.

Reiselivet i «Søgne»-området

Tabell 4.4.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområde «Søgne». Alle tall er i 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle
Nordmenn	2371	166	2537
Utlendinger	374	3	377
Alle	2745	169	2914

Vi ser at de 2,9 mill gjestedøgnene innen denne regionen domineres av ferieetterspørsel fra Norge. Dette utgjør 81 prosent av reiselivet innen området.

Det feriebaserte reiselivet etterspurt av nordmenn er det viktigste markedsegmentet i området. Dette kan igjen oppdeles som vist i neste tabell.

Tabell 4.4.2 Feriebasert reiseliv i «Søgne»-området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	916	..	..
VFR	275	..	..
Annet (herunder camping)	258	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	1449	246	1695
Kortferier (ikke hotell)	767	..	767
Kommersielle (hotell)	155	40	195
Camping	inkl. over	88	88
Alle feriebaserte	2371	374	2745

Den kommersielle andelen av feriemarkedet er også for dette området lav; bare 9 prosent. Vi ser at hytteferier har en dominerende andel (33 prosent) av det feriebaserte reiselivet innen området.

Tabell 4.4.3 Feriebaserte overnattinger i «Søgne»-området fra personer bosatt i ulike deler av landet. Turer med mer enn 3 overnattinger. Kortferier er turer med færre enn 3 overnattinger. Prosent.

Bosettingslandsdel	Hytte	VFR	Hotell	Annet	I alt	Kortferie	Alle turer
Oslo/Akershus	10,3	2,7	0,9	0	14,0	2,9	16,9
Østlandet el.	7,8	2,1	0,2	2,7	12,8	3,1	15,9
Agder/Rogaland	22,2	2,9	1,8	4,3	31,2	28,7	60,0
Vestlandet	0	2,1	1,3	0	5,0	0,5	5,5
Trøndelag	1,2	0	0,1	0,4	1,8	0	1,8
Nord-Norge	0	0	0	0,3	0,3	0	0,3
Norge	41,1	9,8	4,3	9,5	64,7	35,3	100,0

Kilder: Hotellstatistikken (SSB); Ferieundersøkelser 1992/93, Haukeland og Grue (1994) og Dybedal og Ryntveit (1992)

Fra tabell 4.4.3 ser vi at den tunge ferieformen blant nordmenn er hytteferier fra egen landsdel, men det er også en del etterspørsel fra Oslo og Akershus og Østlandet ellers. Det er svært liten etterspørsel fra de nordlige landsdelene.

Næringsliv i Søgneområdet

BRP pr capita er noe under gjennomsnittet for Norge dersom vi ser på hovedområdet under ett. I kystområdet står særlig transport, privat tjenesteyting, bygge- og anleggsvirksomhet sterkere enn i andre områder. Industri betyr også en del for disse områdene. I indre strøk av fylket er BRP pr capita lavere enn i kystområdene. Her dominerer elektrisitetsproduksjon (et par såkalte «kraftkommuner» er lokalisert til dette området) ved siden kommunesektoren, som også er en følge av større offentlige inntekter fra denne aktiviteten.

Reiselivsomsetningen fra det feriebaserte reiselivet innen dette området står for 82 prosent av all reiselivsaktivitet. Utlendingenes ferieetterspørsel står bare for 4 av disse 82 prosentene av all reiselivsomsetning.

Tabell 4.4.4 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Søgne» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	737	163	157	5	894
Verdiskaping	276	72	73	2	348

Dersom vi ser på andelen av det totale bruttoregionproduktet for «Søgne»-området, finner vi at reiselivsaktiviteten ikke er en viktigere næring for dette området enn hva reiselivsnæringen er totalt sett i Norge. Dette er noe overraskende fordi «Søgne»-området er tross alt et av de viktige sommerferieområdene for nordmenn.

Tabell 4.4.5 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Søgne»	1,62	0,42	0,43	0,01	2,05

Reiselivsnæringen står for bare 2.21 prosent av det totale BRP for området. «Søgne» ligger noe under gjennomsnittet for Norge.

Vi ser hvor lite utlendingene betyr for reiselivet (og for næringslivet) i dette området. Dette er et typisk norsk sommerferiemarked.

4.5 «Hvaler»-området

Området

Dette hovedområdet består av to delområder; Østfoldkysten og Indre strøk av Østfold, som til sammen utgjør Østfold fylke.

Østfoldkysten er definert som kommunene Halden, Fredrikstad, Moss, Hvaler, Borge, Kråkerøy, Onsøy, Råde og Rygge.

Reiseliv

Selv om det er en del byområder innen dette området (160 000 innbyggere bor i bykommunene, mens noe under 80 000 bor utenfor disse), er det få forretningsbaserte gjestedøgn i «Hvaler».

Tabell 4.5.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Hvaler». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	1383	53	1436
Utlendinger	149	21	170
Alle	1532	74	1606

Dette er et mindre reiselivsområde med stort sett bare innenlands feriebasert reiselivstrafikk. Andelen av norske feriereiser i området er blant de høyeste av alle de 28 områdene vi har delt landet inn i.

Reiselivsomsetningen for dette området er beregnet til over 700 mill kr i 1993.

Tabell 4.5.2 Feriebasert reiseliv i «Hvaler»-området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	582	..	..
VFR	203	..	..
Annet	154	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	939	98	1037
Kortferier (ikke hotell)	420	..	420
Kommersielle (hotell)	24	18	42
Camping	inkl over	33	33
Alle feriebaserte	1383	149	1532

Det er få utenlandske gjestedøgn som tilbringes innen «Hvaler»-området, selv om området er ved en av hovedårene for utenlandstrafikk inn og ut av Norge. Dette skyldes nok at området er såvidt lite at utlendingene ser på området som et typisk gjennomfartsområde underveis til deres egentlige ferieområde i Norge.

Næringsliv innen «Hvaler»-området

Reiselivsnæringen utgjør en liten andel av det totale næringslivet innen dette området.

Den kommersielle hotellsektoren er liten. Den feriebaserte etterspørselen er stort sett rettet mot andre overnattingsformer enn hotellene i området.

Tabell 4.5.3 Reiseliv innen næringslivet i «Hvaler».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosentandel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Østfoldkysten	87	1,1	27	51
Indre Østfold	135	1,0	15	23
«Hvaler»-området	105	1,1	42	74

Næringslivet har en høyere produksjonsintensitet i Indre Østfold enn for resten av Østfold og også enn gjennomsnittet for BNP pr capita for Norge (119). Forretningsmarkedet med 74 000 gjestedøgn er langt viktigere for hotellnæringen i Østfold enn feriemarkedet med bare 42 000 gjestedøgn.

Tabell 4.5.4 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Hvaler» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	643	69	79	33	722
Verdiskaping	307	32	35	14	343

Sammenligner vi verdiskapingen innen ferieområdet «Hvaler» med ferieområdet «Søgne», ser vi at selv om det er 1 mill flere feriebaserte gjestedøgn innen «Søgne», har områdene den samme nominelle reiselivsomsetning fra denne delen av reiselivsaktiviteten. Dette skyldes selve karakteren av turismen i de to områdene med langt mer hytteturisme i «Søgne».

Dessuten er forbruket pr gjestedøgn gjennomgående høyere i Hvaler enn i «Søgne»:

Tabell 4.5.5 Sammenligning mellom to viktige feriebaserte områder.

Område	Antall feriebaserte norske gjestedøgn	Reiselivsomsetning innen norsk feriebasert reiseliv	Gjennomsnittlig omsetning pr gjestedøgn
Enhet	1000 gjestedøgn	Mill kr	Kr pr gjestedøgn
«Søgne»	2371	574	242
«Hvaler»	1383	574	415

Til tross for at det er bra lønnsomhet innen reiselivsnæringen i «Hvaler»-området, betyr turismen lite for næringslivet innen dette området:

Tabell 4.5.6 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Hvaler»	1,23	0,13	0,14	0,06	1,37

Næringslivet (utenom reiselivsnæringen) domineres av industrivirksomhet i kystområdene sammen med mye bygge- og anleggsvirksomhet. I indre Østfold er det relativt høye andeler for varehandel (svingende grensehandel), industri, elektrisitetsproduksjon og dessuten bygge- og anleggsvirksomhet.

4.6 «Hemsedal»-området

Området

Dette hovedområdet består av to delområder Midtre Buskerud og Hallingdal. Midtre Buskerud er Norefjellområdet (med kommunene Krødserad og Sigdal), mens Hallingdal omfatter kommunene: Flå, Nes, Gol, Hemsedal, Ål og Hol. Dette er et stort reiselivsområde som har mye reiselivstrafikk i alle sesonger.

Reiseliv

Dette er et område med stor feriebasert etterspørsel fra både nordmenn og utlendinger.

Tabell 4.6.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Hemsedal». Alle tall er i 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	1499	194	1693
Utlendinger	1359	8	1367
Alle	2858	202	3060

«Hemsedal» er et av de største av de 28 hovedområdene som vi har delt landet inn i med hele 3,1 mill gjestedøgn, eller en reiselivsomsetning på noe over 1,3 mrd kr.

Tabell 4.6.2 Feriebasert reiseliv i «Hemsedal»-området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	579	..	..
VFR	178	..	..
Annet	125	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	882	894	1776
Kortferier (ikke hotell)	6	..	6
Kommersielle (hotell)	611	435	1046
Camping	inkl over	30	30
Alle feriebaserte	1499	1359	2858

Hotellmarkedet for både nordmenn og utlendinger er stort i dette området. I tillegg er det et stort (i norsk sammenheng) hyttemarked både blant norske og utenlandske turister her.

Næringsliv

Hallingdalsområdet er i reiselivssammenheng langt mer dominerende enn det andre delområdet (Midtre Buskerud). Befolkningmessig er Hallingdal noe over tre ganger så stort som Midtre Buskerud, men innen reiseliv er forholdet 15 til 1:

Tabell 4.6.3 Reiseliv innen næringslivet i «Hemsedal».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Midtre Buskerud	76	2,1	43	28
Hallingdal	99	9,9	1003	174
«Hemsedal»	96	8,8	1046	202

Det er lavere BRP pr capita innen begge delområder enn gjennomsnittet for landet som helhet, men hotell- og restaurantnæringen er en mer dominerende næring. Faktisk har ingen av de 67 delområdene så høy andel av næringslivet sitt innen denne næringen som Hallingdal.

Reiselivsomsetningen «Hemsedal» er totalt på 1,3 mrd kr. Tabellen nedenfor viser hvordan denne omsetningen fordeler seg på de forskjellige segmenter innen reiselivet i området.

Tabell 4.6.4 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Hemsedal» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	1072	647	197	13	1269
Verdiskaping	516	320	92	5	608

Bruttoregionproduktet innen reiseliv i «Hemsedal» er også det høyeste av alle hovedområdene vi har delt landet inn i:

Tabell 4.6.5 BRP andeler innen segment av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Hemsedal»	20,7	12,8	3,7	0,2	24,3

Det er kombinasjonen av at det er relativt sett mye reiseliv her og samtidig liten annen produktiv virksomhet i området som gjør at vi finner at reiselivsnæringen står for over en fjerdedel av næringslivet innen «Hemsedal»-området. Utlendingene betyr mye for næringslivet innen dette området. «Eksporten» er på 650 mill kr fra dette området, som ellers har mye næringsliv innen typisk skjermet virksomhet. Næringer som har høyere andeler (utenom reiselivsnæringen) enn det vi finner i landet for øvrig, er elektrisitetsproduksjon, bygge- og anleggsproduksjon og dessuten privat tjenesteyting og primærnæringene.

4.7 «Trysil»-området

Området

Hovedområdet som vi har kalt «Trysil» består av tre delområder: Glåmdal, Sør- og Nord-Østerdal. Glåmdal omfatter kommunene Kongsvinger, Nord og Sør-Odal, Eidskog, Grue og Våler. Østerdalsområdene omfatter alle kommunene fra Elverum i sør til Os i nord.

Området har nok mer vinter- og høstturisme (viktige jaktområder for store befolkningslag i byer på Østlandet) enn sommerturisme. «Trysil» har en befolkning på 105 000 innbyggere, hvorav bare 17 000 bor i bymessige omgivelser i Kongsvinger. I tillegg er 10 000 av de 18 000 som bor i Elverum kommune, bosatt i selve tettstedet Elverum.

Reiseliv

«Trysil» er et feriebasert område av middels størrelse med liten kommersiell næring og mye hytteturisme blant nordmenn.

Tabell 4.7.1. Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Trysil». Alle tall er i 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	1454	54	1508
Utlendinger	535	8	543
Alle	1989	62	2051

Reiselivsomsetningen innen hovedområdet «Trysil» er beregnet til noe over 500 mill kr i 1993. Den relativt lave verdien skyldes den store andelen av nordmenns hytteturisme som dominerer tallene i tabell 4.7.1. Slik turisme bidrar til et lavere forbruk pr gjestedøgn enn de fleste andre overnattingsformer.

Tabell 4.7.2 Feriebasert reiseliv i «Trysil» området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	315	..	..
VFR	157	..	..
Annet	139	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	611	352	963
Kortferier (ikke hotell)	731	..	731
Kommersielle (hotell)	112	73	184
Camping	inkl over	110	82
Alle feriebaserte	1454	535	1989

I dette området er hytteferie den viktigste overnattingsformen. En stor andel av kortferiene vil også være knyttet til overnattinger på hytte. Hotellene har en svært lav andel blant nordmenn; under 8 prosent av alle norske feriebaserte overnattinger i området.

Næringsliv

«Trysil» består av tre delområder som alle ligger godt under gjennomsnittet av BRP pr capita for landet som helhet. Hotell- og restaurantnæringen er ikke en næring som betyr noe i Glåmdal og Nord-Østerdal, men er viktigere for Sør-Østerdal. Men totalt sett for hele området har næringen beskjedne betydning.

Tabell 4.7.3 Reiseliv innen næringslivet i «Trysil».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosentandel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Glåmdal	89	0,7	17	16
Sør-Østerdal	90	2,3	120	34
Nord-Østerdal	79	1,8	47	12
«Trysil»	85	1,4	184	62

Glåmdal har et nokså sammensatt næringsliv med en del industri, bygge- og anleggsvirksomhet og også statlig aktivitet i tillegg til jordbruk. I Sør-Østerdal er det et «tynnere» næringsliv. Her kommer den kommunale aktiviteten som relativt viktig (i mangel av andre næringer), varehandel og privat tjenesteyting i tillegg til primærnæringene. Nord-Østerdal er det område som scorer høyest på jord- og skogbruk blant alle de 67 delområdene vi har analysert. I tillegg er den kommunale aktiviteten viktig for sysselsettingen i området.

Tabell 4.7.4 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Trysil» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	477	131	60	13	537
Verdiskaping	174	55	27	5	201

Sammenligner vi BRP-andelene for «Trysil» med de tilhørende BNP-andeler for hele landet, finner vi at andelene innen hvert segment er nokså like. Det er noe mer norsk feriebasert reiseliv i Trysil enn for gjennomsnittet, men ellers er det svært likt.

Tabell 4.7.5 BRP-andeler innen segment av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Trysil»	1,93	0,63	0,30	0,06	2,23

Tabell 4.7.6 Sammenligning mellom to viktige feriebaserte fjellområder.

	Antall feriebaserte norske gjestedøgn 1000 gjestedøgn	Reiselivsomsetning innen norsk feriebasert reiseliv Mill kr	Gjennomsnittlig omsetning pr feriebaserte norske gjestedøgn Kr pr gjestedøgn
«Hemsedal»	1499	425	284
«Trysil»	1454	346	237

Hvorfor betyr reiselivet såvidt lite for «Trysil» i forhold til «Hemsedal», når dette er områder som i utgangspunktet har nokså lik reiselivsstruktur?

Svaret på dette spørsmålet ligger i at selve karakteren av reiselivsaktiviteten er ulik ved at det er en høyere kommersiell andel i «Hemsedal» enn i «Trysil». Dette bidrar til at omsetningen pr feriebasert gjestedøgn i gjennomsnitt er 20 prosent høyere i «Hemsedal» enn i «Trysil». Men dette alene ville ikke bragt reiselivsandelen høyere opp enn noe under 3 prosent. Utlendingenes ferieetterspørsel betyr 51 prosent av reiselivsomsetningen i «Hemsedal», mens den bare betyr 24 prosent i «Trysil». Men selv om vi dobler utenlandsomsetningen i «Trysil» ville ikke reiselivsandelen steget med mer enn en prosent. Et reiseliv tilsvarende «Hemsedal» ville altså ikke betydd mer i «Trysil» enn noe under 7 prosent. Det er derfor lønnsomheten og den store aktiviteten i det øvrige næringslivet i «Trysil» som gjør at reiselivsandelen blir såvidt mye lavere enn den er i «Hemsedal»-området.

4.8 «Lillesand»-området

Området

Hovedområdet «Lillesand» er sammensatt av tre delområder: Aust-Agderkysten, Aust-Agder midtre strøk og Setesdal. Aust-Agderkysten består av kommunene Risør, Grimstad, Arendal, Tvedestrand og Lillesand. Aust-Agder midtre strøk består av kommunene Gjerstad, Vegårshei, Froland, Birkenes og Åmli. Setesdal består av kommunene Iveland, Eje og Hornes, Bygland, Valle og Bykle.

Området er helt basert på turisme innen sommersesongen, selv om det er noe vinteraktivitet innen delområdet Setesdal.

Reiseliv

Området har nesten 2,1 mill gjestedøgn fordelt på markedene som vist i tabellen under. Reiselivsomsetningen i «Lillesand»-området er beregnet til 639 mill kr i 1993.

Tabell 4.8.1: Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Lillesand». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	1478	59	1537
Utlendinger	576	13	589
Alle	2054	72	2126

Det feriebaserte reiselivet i «Lillesand»-området har lite hotellturisme og mye hytteturisme. Det er en del utenlandske overnattinger i området.

Tabell 4.8.2 Feriebasert reiseliv i «Lillesand». 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	540	..	..
VFR	203	..	..
Annet	229	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	972	379	1351
Kortferier (ikke-hotell)	330	..	330
Kommersielle (hotell)	176	120	296
Camping	inkl over	77	77
Alle feriebaserte	1478	576	2054

Hotellturismen er ikke stor. Men relaterer vi den til alle feriebaserte gjestedøgn innen området, ligger den i omfang på gjennomsnittet for landet; noe over 14 prosent.

Næringsliv

Sett fra et økonomisk synspunkt er Aust-Agderkysten det helt dominerende delområdet med over 82 prosent av den økonomiske aktiviteten i hele området vi har kalt «Lillesand».

I Aust-Agderkysten er transportnæringen den relativt sett tyngste næringen sammen med elverksproduksjon og bygge- og anleggsvirksomhet. I Aust-Agder indre strøk er det en del småindustri og dessuten kommer kommuneaktiviteten høyt opp. I Setesdal er det, foruten hotell- og restaurantnæringen, tre «næringer» som scorer relativt høyt offentlig virksomhet (både stat og kommune) og dessuten elektrisitetsproduksjon.

Tabell 4.8.3 Reiseliv innen næringslivet i «Lillesand».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosentandel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Aust-Agderkysten	128	1,5	78	56
Aust-Agder indre strøk	29	0,2	inkl over	inkl over
Setesdal	88	2,7	218	16
«Lillesand»	92	1,5	296	72

Aust-Agder indre strøk har så få hotellbedrifter at tallene ikke kan spesifiseres av konfidensialitetshensyn. Disse er derfor inkludert i tallene for Aust-Agderkysten. Setesdal har høy hotellandel og et rikere reiseliv i forhold til de øvrige delområdene innen «Lillesand»-området.

Tabell 4.8.4 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Lillesand»	2,67	1,01	0,36	0,10	3,03

«Lillesand» har en høyere BRP-andel innen reiseliv enn for landet som helhet. Dette skyldes at ferietrafikken (især den norske, men også utlendingene) ligger såvidt høyt innen dette området.

4.9 «Bergen»-området

Området

Dette hovedområdet består av to delområder; Bergensregionen og Nordhordaland. Bergensregionen består av kommunene Bergen, Fusa, Samnanger, Os, Sund, Fjell, Askøy og Øygarden. Nordhordaland består av kommunene Vaksdal, Modalen, Osterøy, Meland, Radøy, Lindås, Austrheim, Fedje og Masfjorden.

Befolkningen i «Bergen»-området omfatter den største delen av Hordaland fylke («Bergen», «Voss» og «Stord» utgjør hele Hordaland fylke). I «Bergen» området er befolkningen på vel 300 000 innbyggere, hvorav 220 000 bor i Bergen by.

Reiseliv

Dette er et av de større reiselivsområder med stor etterspørsel fra utenlandske turister.

Tabell 4.9.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Bergen». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretnings-baserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	1470	374	1844
Utlendinger	1143	76	1219
Alle	2612	450	3062

Det er i dette området stor aktivitet av utenlandske turister. Faktisk er «Bergen» et hovedområde med en av de høyeste andelen av utenlandske turister blant alle de 28 hovedområdene vi har delt landet inn i. Bare «Kautokeino», «Lærdal», «Voss» og «Hemsedal» har høyere andel utlendinger.

Tabell 4.9.2 Feriebasert reiseliv i «Bergen». 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle turister
Hytteferie	216	..	..
VFR	454	..	..
Annet	103	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	773	752	1525
Kortferier (ikke-hotell)	540	..	540
Kommersielle (hotell)	157	276	433
Camping	inkl over	115	115
Alle feriebaserte	1470	1143	2612

Hotellturismen i hovedområdet «Bergen» er mer utbredt enn i landet for øvrig. Det skyldes ikke minst den dominerende stilling turismen i Bergen by har for hele området vi ser på. Dette ser vi av tabell 4.9.3, der hotellene i Bergen står for over 97 prosent av alle gjestedøgn i hovedområdet «Bergen».

Næringsliv

Næringslivet i delområdet Bergensregionen har mer aktivitet enn gjennomsnittlig innen transport, privat tjenesteyting, bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel og statlig virksomhet. Dette er et nokså typisk mønster for byområder.

Næringslivet i det andre delområdet, Nord-Hordaland, som er langt mindre utviklet enn Bergensregionen, er først og fremst industri og i noen grad elektrisitetsproduksjon.

Tabell 4.9.3 Reiseliv innen næringslivet i «Bergen».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosentandel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Bergensregionen	121	2,2	420	442
Nord-Hordaland	96	0,6	13	8
«Bergen»	119	2,0	433	450

Hotellene i Bergensregionen er svært avhengig av forretningsmarkedet. Over halvparten av gjestedøgnene er finansiert av foretakssektoren i Norge eller foretakssektoren i utlandet.

BRP pr capita for hele hovedområdet «Bergen» ligger ikke høyere enn gjennomsnittet for landet. Nord-Hordaland er et lite område i alle henseende med bare 38 000 innbyggere og med mindre produksjonsintensitet enn Bergensregionen.

Reiselivsomsetningen er beregnet til om lag 1,4 mrd kr. Forbruket blant utenlandske turister er langt høyere i Bergen enn det er alle andre steder der vi har undersøkt turistforbruket. Noe av denne forskjellen blir imidlertid borte i denne analysen, fordi tallene i tabell 4.9.4 ikke uttrykker selve transportutgiftene som turistene har hatt inn til Bergen.

Tabell 4.9.4 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Bergen» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	969	477	469	119	1438
Verdiskaping	496	204	214	51	710

Selv om verdiskapingen i «Bergen» er blant de nominelt høyeste blant alle de 28 hovedområdene, betyr reiselivet mindre for området enn gjennomsnitt for landet. Tabellen nedenfor viser at det feriebaserte reiselivet ikke betyr mer enn 1,3 prosent av all næringslivsaktivitet i «Bergen». Selv om de utenlandske turistene preger bybildet i byen noen vår- og sommermåned,

betyr dette bare 7 promille av all verdiskaping som næringslivet står for i løpet av hele året.

Tabell 4.9.5 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Bergen»	1,34	0,55	0,58	0,14	1,92

Reiselivet betyr altså mindre for dette hovedområdet enn det reiselivet generelt betyr for landet som helhet. Det er bare den feriebaserte hotellturismen (både utlendinger og nordmenn) som står for en høyere andel enn gjennomsnittet for landet (0,95 mot 1,03 for «Bergen»).

4.10 «Voss»-området

Området

Dette hovedområdet består av bare et delområde som er kalt Hardanger og Voss. Området består av kommunene Jondal, Odda, Ullensvang, Eidfjord, Ulvik, Granvin, Voss og Kvam.

Området har en hjemmehørende befolkning på 39 000 personer, hvorav nesten 14 000 bor i Voss.

Reiseliv

Tabell 4.10.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Voss». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	783	85	868
Utlendinger	681	7	688
Alle	1464	92	1556

Dette er som «Bergen»-området et område med stor trafikk av utenlandske turister. Nesten halvparten av ferieetterspørselen kommer fra utenlandske turister (47 prosent). Men vi ser av tabellen ovenfor at det er liten etterspørsel etter forretningsbaserte gjestedøgn til området.

Tabell 4.10.2 Feriebasert reiseliv i «Voss»-området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	264	..	..
VFR	225	..	..
Annet	35	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	524	154	676
Kortferier (ikke hotell)	222	..	222
Kommersielle (hotell)	148	173	321
Camping	inkl over	23	23
Alle feriebaserte	783	681	1464

Næringsliv

Hovedområdet «Voss» består bare av et delområde. I dette området er det relativt mer av industrivirksomhet og elektrisitetsforsyning. Industristedet Odda teller tungt i næringsfordelingen i området. Men ellers er det et tynt næringsliv innen området. Dette kan vi se fordi kommunal virksomhet kommer opp som tredje rangerte næring. Hotell- og restaurantnæringen er relativt sett langt viktigere for dette området enn de fleste andre områder. (Denne næringen har den 10. høyeste andelen dersom vi ser på alle 68 delområdene vi har delt landet inn i.)

Tabell 4.10.3 Reiseliv innen næringslivet i «Voss».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosentandel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
«Voss»	96	3,0	321	92

BRP pr capita ligger godt under gjennomsnittet for landet som helhet. Reiselivsomsetningen for Voss og Hardanger er beregnet til om lag 0,5 mrd kr i 1993.

Tabell 4.10.4 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Voss» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	448	222	82	11	530
Verdiskaping	232	106	37	5	269

Verdiskapingen i «Voss» er beskjeden, men fordi det er et lite område har reiselivet en relativt sett stor betydning for næringslivet her.

Tabell 10.5 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Voss»	5,80	2,64	0,92	0,12	6,72

Reiselivet i dette området betyr to til tre ganger mer i «Voss» enn for landet som helhet. Området har kommet på 5. plass blant de 28 hovedområdene dersom vi ser hvilken betydning reiselivet har for det lokale næringsliv og befolkningen på stedet. Det er bare utenlandske forretningstrafikk det er relativt sett mindre av i dette området enn i landet som helhet.

4.11 «Røros»-området

Området

Dette hovedområdet består av bare et nokså sammensatt delområde som er kalt Røros/Oppdal. Området består av kommunene Oppdal, Rennebu, Røros, Holtåen, Midtre Gauldal.

Området har en befolkning på 23 000 innbyggere. Området har ingen tettsteder med en befolkning på over 7000 innbyggere.

Reiseliv

Reiselivet i hovedområdet «Røros» er et norsk hytteområde som har mye norsk kortferieaktivitet. Denne feriebaserte etterspørselen er ikke basert på hotellovernattinger, men på ikke-kommersielle overnattinger. Hotellene betyr en del for næringslivet på stedet, men sett i reiselivssammenheng representerer ikke nordmenns feriebaserte hotellovernattinger mer enn 16 prosent av alle feriebaserte norske gjestedøgn.

Tabell 4.11.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Røros». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	873	70	943
Utlendinger	234	4	238
Alle	1107	74	1181

Av 16 tilfeldige gjestedøgn i området er 15 feriebasert og bare ett forretningsbasert. Dette gir et hint om at området er et næringsfattig område som nesten utelukkende besøkes i feriesammenheng. Området har både vinter- og sommerturisme. Reiselivet er en viktigere næring for dette området enn de fleste andre områder i Norge.

Tabell 4.11.2. Feriebasert reiseliv i «Røros» området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle turister
Hytteferie	315	..	..
VFR	84	..	..
Annet	117	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	516	154	670
Kortferier (ikke hotell)	222	..	222
Kommersielle (hotell)	135	57	192
Camping	inkl over	23	23
Alle feriebaserte	873	234	1107

Det feriebaserte reiselivet har mange hytteovernattinger. Dette er typisk for området. Ifølge ferieundersøkelsene viser tall at 90 prosent av alle hyttegjestedøgn etterspørres av personer bosatt i Trøndelag (50 prosent) eller Oslo og Akershus (40 prosent). Den resterende etterspørselen mot hytteover-

nattinger på «Røros» kommer vesentlig fra Vestlandet og resten av Østlandet.

Norsk etterspørsel mot hotellene kommer i større grad enn for hytteovernattingene fra Vestlandet, men også her er etterspørselen fra personer bosatt i Trøndelag viktigst.

Næringsliv

«Røros»-området har et næringsliv som er preget av primærnæringer ved siden av hotell- og restaurantnæringen, og i mangel av noe annet næringsliv har området mye bank- og finansielle tjenester. Kommunen er en viktig arbeidsgiver i området.

Tabell 4.11.3. Reiseliv innen næringslivet i «Røros».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosentandel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
«Røros»	76	4,2	192	74

Vi ser at produksjonsaktiviteten er lav i området. Faktisk ligger BRP pr capita på bare 64 prosent av gjennomsnittet for Norge. Dette bidrar til at reiselivsnæringen er et svært viktig bidrag til næringslivet innen dette området.

Tabell 4.11.4 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Røros» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	278	85	67	6	345
Verdiskaping	108	37	30	3	138

Verdiskapingen i «Røros»-området er beskjeden, men fordi det er et lite område har reiselivet en relativt sett stor betydning for næringslivet:

Tabell 4.11.5 BRP andeler innen segment av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Røros»	5,40	1,86	1,51	0,13	6,91

Vi finner igjen det samme bildet som vi hadde for «Voss». Reiselivet i området betyr mer enn tre ganger så mye her sammenlignet med gjennomsnittet for hele landet (2,21 prosent). «Røros»-området er blant de 4 områdene i Norge med mest reiseliv innen sitt næringsliv blant de 28 hovedområdene vi har sett på.

4.12 «Namdalseid»-området

Området

Dette hovedområdet er et delområde som består av hele 6 delområder. Disse er Fosen (med kommunene: Ørland, Rissa, Bjugn, Åfjord, Roan, Leksvik, Mosvik og Verran), Stjørdalsregionen (med kommunene Malmvik, Selbu, Tydal, Meråker og Stjørdal), Stiklestad (med kommunene Steinkjer, Frosta, Levanger, Verdal, Inderøy, Snåsa), Namdalen (med kommunene Namsos, Namdalseid, Namskogan, Grong, Høylandet, Overhalla, Flatanger), Trøndelag Nord-Øst (med kommunene Lierne, Røyrvik) og Kystområdet nord for Namsos (Fosnes, Vikna, Nærøy, Leka).

I alt omfatter dette hovedområdet alle 37 kommuner i Nord-Trøndelag. Området har lite turisme og er spredtbygd med generelt lav BRP pr innbygger.

Reiseliv

Det er mindre forretningsbasert etterspørsel rettet mot dette området. Dette skyldes svakt næringsliv og dessuten at kurs- og konferansemarkedet ligger utenfor det en kunne kalle «allfarvei». Det er langt fra dette området til nærmeste større byområde (Trondheim eller Bodø).

Tabell 4.12.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Namdalseid». Alle tall er i 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	1642	123	1765
Utlendinger	412	9	421
Alle	2054	132	2186

Det er få utlendinger som besøker dette store området. Nord-Trøndelag er lite utbygd som turistdestinasjon, slik som også de andre områdene som ligger både sør og nord for fylket: «Herøy» i nord og «Trondheim» og «Hitra» i sør.

Tabell 4.12.2 Feriebasert reiseliv i «Namdalseid»-området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	423	..	..
VFR	344	..	..
Annet	168	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	935	271	1206
Kortferier (ikke hotell)	621	..	621
Kommersielle (hotell)	86	45	131
Camping	inkl over	96	96
Alle feriebaserte	1642	412	2054

Ikke-kommersielle overnattinger står for nærmere 90 prosent av alle feriebaserte gjestedøgn innen dette geografisk sett store området.

Næringsliv

Næringslivet innen hovedområde «Namdalseid» har relativt mye mer primærnæringer og transport enn landet for øvrig. Det er dessuten en del skogsindustri (Stiklestad). Området har et næringsliv som har lavere produksjonsintensitet enn landet for øvrig. Kommunen er en viktig arbeidsgiver i de fleste av delområdene (Stjørdalsregionen og Fosen er unntakene). Dette gir et hint om et svakt utbygd næringsliv. Det er en del pendling innen enkelte av delområdene som Stjørdalsregionen og Namdalen. Dette bidrar til lavere tall for BRP pr innbygger innen det område det pendles fra.

Tabell 4.12.3 Reiseliv innen næringslivet innen området «Namdalseid».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosentandel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Fosen	80	0,6	7	9
Stjørdals-regionen	72	2,1	52	67
Stiklestad	103	1,1	34	33
Namdalen	80	1,3	31	17
Trøndelag Nord-Øst	84	0,1	..	..
Kystområdet nord for Namsos	78	0,7	7	6
«Namdalseid»	85	1,1	131	132

.. kan ikke gis av konfidensialitetshensyn

Vi ser at produksjonsaktiviteten er lav i området. Faktisk ligger BRP pr capita på bare 64 prosent av gjennomsnittet for Norge. Dette burde bidra til at reiselivsnæringen kunne være en viktig næring i området. Men det er den foreløpig ikke.

Tabell 4.12.4 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Namdalseid» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	494	103	120	14	614
Verdiskaping	182	43	55	6	236

Verdiskapingen i «Namdalseid» er ganske beskjeden, og vi ser av tabellen under at reiselivet bare har marginal betydning for næringslivet i Nord-Trøndelag. Norsk husholdningssektor står for nesten 59 prosent av all BRP-virkning i dette området. I reiselivsomsetning er andelen enda høyere.

Tabell 4.12.5 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretnings- basert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Namdalseid»	1,29	0,31	0,39	0,04	1,68

I dette området finner vi at reiselivet har liten økonomisk betydning. En BRP-virkning på bare 1,68 prosent er bare $\frac{3}{4}$ av hva vi har målt på landsbasis. Faktisk ligger dette området lavest blant de områder som ikke har med en av de større byene innen sitt område.

4.13 «Bodø»-området

Området

Dette er et hovedområdet med to delområder; Bodø-Fauske (som består av følgende kommuner Bodø, Fauske, Skjørstad, Sørfold, Steigen og Hamarøy) og delområdet Narvik-regionen (som består av kommunene Narvik, Tysfjord, Lødingen, Tjeldsund, Evenes og Ballangen.)

Hovedområdet omfatter 12 kommuner i den nordlige delen av Nordland fylke. Området har en del turisme og har en befolkning på 84 000 innbyggere som bor spredtbygd utenom de to bysentraene Bodø og Narvik, som til sammen har omlag 44 000 innbyggere.

Reiseliv

Området har et nokså «gjennomsnittlig» reiseliv. Det eneste som atskiller seg noe er den relativt høye andelen av forretningsbasert etterspørsel fra norsk næringsliv. Her ligger andelen godt over gjennomsnittet for landet. Dette er for øvrig et trekk som flere andre nordnorske områder har.

Tabell 4.13.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Bodø». 1000 gjestedøgn.

	Feriebasert	Forretningsbasert	Alle gjestedøgn
Nordmenn	905	174	1079
Utlendinger	605	8	647
Alle	1510	182	1692

Norsk feriebasert etterspørsel etter hotelltjenester er svært lav i området; bare 6 gjestedøgn av 100 tilbringes på hotell.

Tabell 4.13.2 Feriebasert reiseliv i «Bodø»-området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	302	..	..
VFR	234	..	..
Annet	134	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	670	208	878
Kortferier (ikke hotell)	184	..	184
Kommersielle (hotell)	51	62	113
Camping	inkl over	65	65
Alle feriebaserte	905	605	1510

Det er flere utenlandske feriebaserte hotellovernattinger enn norske i dette området. Dette er et trekk vi finner i områder med stor bybefolkning eller i nordnorske områder og områder på Vestlandet. Videre ser vi at kortferiene betyr mindre for dette området i forhold til andre områder vi har sett på.

Næringsliv

I begge delområder er det vesentlig statlig produksjonsaktivitet (forsvaret) og dessuten mye samferdsel (NSB/LKAB i Narvik), flyplassdrift og NSB i Bodø. Ellers er det mye privat tjenesteyting i Bodø-Fauske-området og elektrisitetsproduksjon i Narvikregionen.

Tabell 4.13.3 Reiseliv innen næringslivet i «Bodø».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Bodø-Fauske	106	2,6	65	134
Narvikregionen	112	2,2	48	48
«Bodø»	107	2,5	113	182

BRP pr capita er det høyeste for dette området nord for Trondheim. Isolert sett kun fra dette faktum, skulle en kunne forvente å observere en lav BRP-andel innen reiseliv. Men vi ser at forretningstrafikken betyr en del mer for dette området enn ellers i landet. BRP-andelen for forretningsbasert reiseliv er 0,9 prosent i «Bodø», mens den er 0,54 prosent for hele landet.

Tabell 4.13.4 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Bodø» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	555	239	175	13	730
Verdiskaping	251	103	81	5	331

Reiselivet har noe større betydning for dette området enn for gjennomsnittet for landet. Dette skyldes først og fremst at området har såvidt stor forretningstrafikk. Feriebasert trafikk er i verdiskaping om lag som gjennomsnittet for landet som helhet.

Tabell 4.13.5 BRP-andeler innen segment av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Bodø»	2,78	1,14	0,90	0,06	3,68

Andelen av verdiskaping som skyldes etterspørsel fra utlendingene i «Bodø», uansett reiseformål, ligger 50 prosent høyere i «Bodø» enn for gjennomsnittet for landet som helhet; 1,20 prosent mot 0,79 for hele landet.

4.14 «Vågan»-området

Området («Lo/Ve»-området)

Dette er et hovedområdet med bare et delområde som består av Lofoten og Vesterålen. Dette omfatter de 11 kommunene i det som ofte er kalt Lo/Ve-området. Dette er Røst, Værøy, Flakstad, Moskenes, Vestvågøy i Lofoten og Vågan, Hadsel, Bø, Øksnes, Sortland, Andøy kommuner i Vesterålen.

Dette området er kanskje det mest attraktive turistområdet i Norge. Befolkningen er på noe i underkant av 60 000 personer.

Reiseliv

Det er ikke så stort antall gjestedøgn i dette området, bare noe over 800 000. De aller fleste av disse er feriebaserte.

Tabell 4.14.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Vågan». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	585	62	647
Utlendinger	316	2	318
Alle	900	64	964

En videre oppdeling av den feriebaserte etterspørselen som retter seg mot området viser at over en tredjedel er nordmenns slekt- og vennebesøk. Kortferiene utgjør om lag en femtedel av den feriebaserte etterspørselen. Dette er imidlertid en lav andel for å være et nordnorsk område fordi disse har relativt flere slike besøk enn områder i Sør-Norge.

Tabell 4.14.2 Feriebasert reiseliv i «Vågan»-området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	24	..	..
VFR	278	..	..
Annet	121	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	423	208	631
Kortferier (ikke hotell)	129	..	129
Kommersielle (hotell)	33	43	76
Camping	inkl over	65	65
Alle feriebaserte	585	315	900

Det er også i dette området flere utenlandske feriebaserte hotellovernattinger enn norske. Videre ser vi at slekt- og vennebesøk står for over en tredjedel av alle feriebaserte gjestedøgn i området. Hovedsakelig kommer disse besøkende fra Agder/Rogaland (nær 40 prosent), mens de resterende 60 prosent kommer Oslo og Akershus (17 prosent), Østlandet ellers (15 prosent) og Nord-Norge ellers (18 prosent). Resten kommer fra Vestlandet og Trøndelag.

Relativt sett er det flere slekt- og vennebesøk i dette området enn alle de andre 27 områdene. Dersom vi ser på alle nordmenn som besøker dette området, er de fleste fra Nord-Norge (38 prosent) og fra Agder/Rogaland (25 prosent). De andre landsdelene er mer likt fordelt med 12 til 14 prosent. Vestlendinger besøker dette området mindre enn andre med en besøksandel på bare 5 prosent uansett overnattingsform.

Tallet for ikke-kommersielle overnattinger for utlendinger er usikkert. Tyske bobilovernattinger betyr mye her.

Næringsliv

Hotellturisme betyr svært lite for området. De viktige næringene er foruten primærnæringene (også en del jordbruk i indre strøk av Lofoten), varehandel, transport og offentlig virksomhet.

Tabell 4.14.3 Reiseliv innen næringslivet i «Vågan».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn
«Vågan»	81	1,5	76	64

BRP pr capita er beskjedent for dette området, bare 68 prosent av gjennomsnittet for landet. Vi ser også at hotell- og restaurantnæringen er liten i dette området.

Tabell 4.14.4 Reiselivsomsætning og beregnet BRP-virkning i «Vågan» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsætning	353	125	60	3	414
Verdiskaping	157	54	29	1	184

Reiselivet har klart større betydning for området enn det vi finner for hele landet. Dette skyldes den norske ferietrafikken, som betyr langt mer for dette området enn for gjennomsnittet. Det vil igjen si at mye av turistaktiviteten her er finansiert av den innenlandske husholdningssektoren. Dette betyr igjen at det konkurranseutsatte reiselivet i Lofoten og Vesterålen antakelig i ganske stor grad konkurrerer med norske sydenferier. Dersom det skjer en signifikant prisnedgang på slike ferier i sydenmarkedet, kan nok dette gi seg utslag i lavere etterspørsel i turistaktivitetene innen området.

Tabell 4.14.5 BRP andeler innen segment av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Vågan»	3,13	1,07	0,56	0,03	3,69

Vi ser at verdiskapingen fra reiselivet er over 50% høyere i dette området enn for landet som helhet; 3,69 prosent for «Vågan» mot 2,21 prosent for Norge.

4.15 «Tromsø»-området

Området

Hovedområdet vi har kalt «Tromsø» omfatter 4 delområder (hele Troms fylke utenom Nord-Troms). De fire områdene er Sør-Troms (med kommunene Harstad, Kvæfjord, Skånland, Bjarkøy og Ibestad), Senja (med kommunene Tranøy, Torsken, Berg, Lenvik), Midt-Troms (med kommunene Gratangen, Lavangen, Bardu, Salangen, Målselv, Sørreisa og Dyrøy) og til slutt Tromsøregionen (med kommunene Tromsø, Balsfjord, Karlsøy og Lyngen).

Dette er et geografisk stort område med en befolkning på 132 000 personer. Bybefolkningen i Tromsø er på 43 000 personer.

Reiseliv

Reiselivet har et sterkere innslag av utenlandsk ferieetterspørsel enn det vi har sett for andre områder utenom Vestlandet og Oslo. Målt i antall gjestedøgn står utlendingene for 21 prosent, som er noe lavere enn landsbasis, men høyt for å være i Nord-Norge.

Tabell 4.15.1 Dekkomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Tromsø» 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	941	215	1156
Utlendinger	400	15	415
Alle	1342	230	1572

Vi ser at nordmenns ferieetterspørsel betyr nesten 60 prosent av all etterspørsel målt i antall gjestedøgn innen dette området.

Tabell 4.15.2 Feriebasert reiseliv i «Tromsø»-området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferie-turister
Hytteferie	132	..	..
VFR	516	..	..
Annet	55	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	703	263	966
Kortferier (ikke hotell)	158	..	158
Kommersielle (hotell)	80	70	150
Camping	inkl over	67	67
Alle feriebaserte	941	400	1342

Det feriebaserte reiselivet i «Tromsø» har relativt sett mye slekt- og vennebesøk (den tredje høyeste andelen blant alle områder). Disse kommer vesentlig fra Nord-Norge (over 40 prosent), mens resten kommer jevnt spredd fra andre landsdeler.

Næringsliv

Bruttoregionprodukt pr innbygger for «Tromsø» er på 109 000 kroner. Dette ligger i underkant av gjennomsnitt for hele landet (116 000 kr). Delområdet Tromsøregionen ligger noe over de andre områdene.

Næringer som dominerer i forhold til resten av landet er varehandel, offentlig virksomhet (mye statlig aktivitet, ofte militær) og privat tjenesteyting.

Tabell 4.15.3 Reiseliv innen næringslivet i «Tromsø».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Sør-Troms	84	1,9	25	42
Senja	84	0,8	..	..
Midtre Troms	96	2,5	20	28
Tromsøregionen	115	3,0	105	160
«Tromsø»	103	2,5	150	230

.. kan ikke gis av konfidensialitetshensyn

Reiselivsomsetningen er beregnet til i underkant av 700 mill kr for hele området. Dette utgjør i verdiskaping drøye 300 mill kr.

Tabell 4.15.4 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Tromsø» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	473	168	219	24	693
Verdiskaping	233	82	101	10	333

Reiselivet har liten betydning for næringslivet i området. Andelen ligger under gjennomsnittet for hele landet. Hotellturismen betyr mer for dette området enn for landet som helhet. Det er en god del norsk forretnings- trafikk til området som betyr en del for verdiskapingen fra reiselivsnæringen totalt.

Tabell 4.15.5 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Tromsø»	1,70	0,60	0,73	0,07	2,43

4.16 «Kautokeino»-området

Området

Hovedområdet vi har kalt «Kautokeino» omfatter 5 delområder; hele Finnmark fylke i tillegg til Nord-Troms og dessuten Svalbard. De fem områdene er Nord-Troms (med kommunene Storfjord, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen), Vest-Finnmark (med kommunene Hammerfest, Alta, Loppa, Hasvik, Kvalsund, Måsøy, Nordkapp, Porsanger), Indre Finnmark med kommunene Kautokeino og Karasjok, Øst-Finnmark (med kommunene Vardø, Vadsø, Lebesby, Gamvik, Berlevåg, Tana) og til slutt Svalbard.

Dette området har en total befolkning på 90 000 personer. 38 000 personer er bosatt i byene Vadsø, Vardø, Hammerfest og i tettstedet Alta.

Svalbard er helt ubetydelig i denne sammenhengen med omlag 1200 norske innbyggere.

Reiseliv

Tabell 4.16.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Kautokeino». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	824	249	1075
Utlendinger	826	8	832
Alle	1650	257	1907

Utlendingenes ferieetterspørsel utgjør 46 prosent av all etterspørsel målt i antall gjestedøgn innen dette området. Nordkapp er selvfølgelig magneten i området for den utenlandske etterspørselen. Andelen forretningstrafikk er lavere for dette området enn f.eks i «Tromsø», til tross for at «Kautokeino» omfatter en del mindre bysentra.

Tabell 4.16.2 Feriebasert reiseliv i «Kautokeino». 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferie- turister
Hytteferie	95	..	..
VFR	395	..	..
Annet	95	..	..
<hr/>			
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	585	542	1127
<hr/>			
Kortferier (ikke hotell)	162	..	162
Kommersielle (hotell)	79	172	251
Camping	inkl over	110	110
Alle feriebaserte	826	824	1650

Næringsliv

De fem delområdene som dette hovedområdet er satt sammen av, har alle lav produksjon pr innbygger. Høyest ligger Vest-Finnmark der også turistmagneten Nordkapp ligger. Hotell- og restaurantnæringen har høyest andel her og i Indre Finnmark der BRP pr capita er lavest.

Tabell 4.16.3. Næringer med høyest rang (blant alle 68 delområder) innen hovedområdet «Kautokeino».

Område	Høyest rang	Nest høyest rang	Tredje høyest rang
Nord-Troms	Kommunal virksomhet	Bank og forsikr.	Primærnæringer
Vest-Finnmark	Kommunal virksomhet	Statlig aktivitet	Bergverk
Indre Finnmark	Kommunal virksomhet	Bergverk	Bank og forsikr.
Øst-Finnmark	Kommunal virksomhet	Bergverk	Statlig aktivitet
Svalbard	Transport	Bergverk	Statlig aktivitet

Vi ser at næringsmønsteret er ganske likt for alle delområdene som utgjør det området som vi har betegnet som «Kautokeino». Når «næringen» kommunal virksomhet kommer opp som den næringen som har høyest rang (relativt sett står sterkere her enn i de fleste andre områder), er det en indikasjon at det er lav aktivitet i næringslivet på stedet.

Dette bekreftes også ved de relativt sett lave BRP-tallene som er gitt i andre kolonne i tabell 4.16.4 for de enkelte delområder.

Tabell 4.16.4 Reiseliv innen næringslivet innen hovedområdet «Kautokeino».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enheter	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Nord-Troms	58	2,5	37	24
Vest-Finnmark	90	3,3	160	84
Indre Finnmark	63	3,9	20	18
Øst-Finnmark	88	1,8	34	58
Svalbard	79	0,2	..	..
«Kautokeino»	82	2,8	251	184

.. kan ikke gis av konfidensialitetshensyn

Reiselivsomsetningen er beregnet til over 800 mill kr. Dette er ganske vesentlig for et område som har et tynt næringsliv. Reiselivsnæringen betyr 5,5 prosent av all økonomisk aktivitet i området. Dette er mellom to og tre ganger så høy andel som gjennomsnitt i landet (2,21 prosent).

Tabell 4.16.5 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Kautokeino» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	602	256	246	12	847
Verdiskaping	290	126	114	5	404

Det er det feriebaserte reiselivet som bringer andelen såvidt høyt opp. Nordkapp gjør at utlendingene står for en BRP-andel som er på 1,8 prosent, mot bare 0,79 prosent på landsbasis.

Tabell 4.16.6 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Kautokeino»	3,98	1,80	1,56	0,07	5,54

4.17 «Hitra»-området

Området

Hovedområdet som vi har kalt «Hitra» omfatter to delområder; Midt-Norgekysten som omfatter de fire kommunene Hemne, Snillfjord, Hitra og Frøya, og dessuten Orkladal som omfatter de 4 kommunene Agdenes, Meldal, Orkdal og Skaun.

Området ligger i sin helhet i Sør-Trøndelag fylke og har en befolkning på 36 000 personer. Hele området er satt sammen av grisgrendte områder uten noen større tettsteder (over 7000 innbyggere).

Reiseliv

Dette er et mindre område med noe under 600 000 gjestedøgn, men der bare 8 prosent er hotellgjestedøgn (inklusive forretningstrafikken). Det er nesten bare norsk generert etterspørsel som retter seg mot området.

Tabell 4.17.1 Dekomponering av etterspørselen i «Hitra». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	525	12	537
Utlendinger	53	1	54
Alle	577	13	590

Det er en del hytteferierende i området. «Hitra»-området har faktisk høyest andel blant hytteferierende blant alle de 28 områdene vi har delt landet inn i. Disse kommer i det alt vesentlige fra Trøndelag (over 90 prosent). Dette gjelder også kortferierende, som også ligger over gjennomsnittet for landet som helhet.

Tabell 4.17.2 Feriebasert reiseliv i «Hitra»-området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	260	..	..
VFR	79	..	..
Annet	15	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	354	35	389
Kortferier (ikke hotell)	157	..	157
Kommersielle (hotell)	14	8	22
Camping	inkl over	10	10
Alle feriebaserte	525	53	577

Næringsliv

Vi har representert næringslivet i de to delområdene innen «Hitra».

Tabell 4.17.3. Næringer med høyest rang (blant alle 67 delområder) innen hovedområdet «Hitra».

Område	Høyest rang	Nest høyest rang	Tredje høyest rang
Midt Norge kysten	Kommunal virksomhet	Primærnæringer	Bank og forsikr.
Orkladal	Bank og forsikr.	Komm. virksomhet	Primærnæringer

Det er de samme tre næringene som går igjen som relativt viktige i de to delområdene. Dette vitner om nokså lik næringslivsstruktur i hele området.

Tabell 4.17.4 Reiseliv innen næringslivet i «Hitra».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Orkladal	64	0,7	22	13
Midt Norge kysten	78	0,9	..	..
«Hitra»	72	0,8	22	13

.. kan ikke gis av konfidensialitetshensyn

Reiselivsomsetningen betyr fattige 153 mill kr i «Hitra»-området. Verdiskapingen er bare beregnet til 57 mill kr.

Tabell 4.17.5 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Hitra» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	141	14	12	1	153
Verdiskaping	52	6	5	1	57

Det er en lav BRP-andel fra reiselivsnæringen. Etterspørsel fra norsk feriebasert turisme betyr 88 prosent av all verdiskaping fra reiselivsnæringen.

Tabell 4.17.6: BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Hitra»	2,57	0,29	0,20	0,02	2,84

4.18 «Stavanger»-området

Området

Hovedområdet vi har kalt «Stavanger» består av fire delområder: Dalane som omfatter de fire kommunene Eigersund, Sokndal, Lund og Bjørkheim, Jæren som er definert som kommunene Sandnes, Stavanger, Hå, Klepp, Time, Gjesdal, Sola, Randaberg, Rennesøy og Kvitsøy. Videre er det delområdet Ryfylke som omfatter Forsand, Strand, Hjelmeland, Suldal, Sauda, Finnøy og til sist delområdet Nord-Rogaland som omfatter kommunene Haugesund, Bokn, Tysvær Sveio, Bømlo og Vindafjord.

Området omfatter hele Rogaland med en befolkning på 350 000 innbyggere, hvorav 190 000 bor i bymessige områder i de fire byene og tettstedene Stavanger, Sandnes, Eigersund og Haugesund.

Reiseliv

Dette er det niende største reiselivsområdet blant de 28 områdene vi har delt Reiselivs-Norge inn i. Det er mye forretningstrafikk til området, særlig er det mange utlendinger som besøker «Stavanger».

Tabell 4.18.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Stavanger» 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	1591	429	2020
Utlendinger	412	107	519
Alle	2003	536	2539

Trafikken er noe mindre dersom vi bare ser på ferietrafikk. («Stavanger» faller ned på 11. plass dersom vi bare ser på feriebaserte gjestedøgn.) Hotellandelen innen feriebasert reiseliv er på 9 prosent, mens den bare er 7 prosent blant nordmenn (bare 116 000 hotell døgn av 1,6 mill feriebaserte gjestedøgn).

Tabell 4.18.2 Feriebasert reiseliv i «Stavanger»-området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	309	..	..
VFR	593	..	..
Annet	115	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	1017	271	1288
Kortferier (ikke hotell)	458	..	458
Kommersielle (hotell)	116	62	178
Camping	inkl over	79	79
Alle feriebaserte	1591	412	2003

Slekt- og vennebesøk står for over en tredjedel av norsk ferieetterspørsel og dette er blant de høyeste i Norge og den desidert høyeste andelen i Sør-Norge. De fleste ($\frac{3}{4}$) av disse besøkende kommer fra egen landsdel (Agder/Rogaland) eller Vestlandet.

Næringsliv

Bruttoregionprodukt pr innbygger er høyere enn gjennomsnittet i de to delområdene Jæren og Nord-Rogaland, mens den er godt under gjennomsnittet i de to andre delområdene Dalane og Ryfylke.

De viktigste næringene (sett relativt til de respektive andelen næringene har på landsbasis) er vist i tabellen nedenfor:

Tabell 4.18.3. Næringer med høyest rang (blant alle 67 delområder) innen hovedområdet «Stavanger».

Område	Høyest rang	Nest høyest rang	Tredje høyest rang
Dalane	Olje og bergverk	Industri	Bygg- og anlegg
Jæren	Bygg og anlegg	Olje og bergverk	Privat tjenesteyting
Ryfylke	Elektrisitetsprod.	Olje og bergverk	Primærnæringer
Nord-Rogaland	Olje og bergverk	Transport	Industri

De næringene som er relativt sett sterkest representert i området «Stavanger» er olje og bergverk og dessuten bygge- og anleggsvirksomhet og industri.

Tabell 4.18.4 Reiseliv innen næringslivet i «Stavanger».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Dalane	94	1,0	9	19
Jæren	131	1,7	107	358
Ryfylke	92	0,6	16	28
Nord-Rogaland	129	1,0	46	131
«Stavanger»	124	1,4	178	536

Reiselivsomsetningen er på 1,2 mrd kr, men i et såvidt rikt område som dette betyr verdiskapingen fra en slik omsetning lite. BRP-andelen er blant de laveste for de 28 områdene vi har sett på. Det er bare i «Oslo» at BRP-virkningen fra ferietrafikken betyr mindre enn i «Stavanger».

Tabell 4.18.5 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Stavanger» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	622	214	573	167	1195
Verdiskaping	317	94	261	72	578

«Stavanger» har mye annet enn reiseliv. Bruttoregionandelen blir derfor svært lav for dette området. Området har en av de høyeste andelene innen utenlandsk forretningsbasert reiseliv i Norge.

Tabell 4.18.6 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Stavanger»	0,75	0,22	0,62	0,17	1,38

4.19 «Lærdal»-området

Området

Hovedområdet vi har kalt «Lærdal» består av tre delområder; Indre og midtre Sogn som består av 8 kommuner Vik, Balestrand, Leikanger, Sogndal, Aurland, Lærdal, Årdal og Luster; Sunnfjord og Ytre Sogn som består av kommunene Flora, Gulen, Solund, Hyllestad, Høyanger, Askvoll, Fjaler, Gaular, Jølster, Førde og Naustdal. Videre delområdet Nordfjord med de 7 kommunene Bremanger, Vågsøy, Selje, Eid, Hornindal, Gloppen og Stryn.

Området omfatter hele Sogn og Fjordane med en befolkning på 108 000 innbyggere, hvorav bare 10 000 bor i bymessige områder i Florø og 6 000 i tettstedet Sogndal.

Reiseliv

«Lærdal» er et typisk turistområde i norsk sammenheng med stort innslag av utenlandske turister. Målt i verdiskaping innen all reiselivsaktivitet er område nummer ni av de 28 områdene vi har delt landet inn i. Dersom vi rangerer hovedområdene etter hvilken verdiskaping utenlandske turister står for, kommer «Lærdal» på 4. plass.

Tabell 4.19.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Lærdal» 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	1639	147	1786
Utlendinger	1458	9	1467
Alle	3097	156	3253

Hotellturismen er viktigere i dette området enn i de fleste andre hovedområder: Feriebaserte hotellovernattinger står for 12 prosent.

Tabell 4.19.2 Feriebasert reiseliv i «Lærdal»-området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	330	..	..
VFR	359	..	..
Annet	200	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	889	959	1848
Kortferier (ikke hotell)	553	..	553
Kommersielle (hotell)	197	238	435
Camping	inkl over	261	261
Alle feriebaserte	1639	1458	3097

Næringsliv

Vi ser at det særlig er to næringer som er sterkere representert i næringslivet i delområdene enn øvrige næringer.

Tabell 4.19.3. Næringer med høyest rang (blant alle 67 delområder) innen hovedområdet «Lærdal».

Område	Høyest rang	Nest høyest rang	Tredje høyest rang
Indre og Midtre Sogn	Elektrisitets prod.	Industri	Olje og bergverk
Sunnfjord og Ytre Sogn	Kommunal aktivitet	Transport	Primærnæringer
Nordfjord	Primærnæringer	Elektrisitetsprod.	Olje og bergverk

Dette er næringene elektrisitetsproduksjon (og -distribusjon) og dessuten primærnæringer.

Tabell 4.19.4 Reiseliv innen næringslivet innen hovedområdet «Lærdal».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Indre og Midtre Sogn	119	1,7	215	41
Sunnfjord og Ytre Sogn	106	1,3	87	63
Nordfjord	88	2,6	138	52
«Lærdal»	103	1,8	435	156

Bruttoregionproduktet pr innbygger er lavere enn gjennomsnittet for Norge i Sunnfjord og Ytre Sogn og desidert i Nordfjord, der vi finner sterkest innslag av hotellturisme.

Tabell 4.19.5 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Lærdal» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	1016	557	148	14	1165
Verdiskaping	480	269	68	6	548

Forretningsreisende er et lite marked i dette området. Det er sesongbasert turisme som er grunnlaget for reiselivsnæringen i «Lærdal».

Tabell 4.19.6 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Lærdal»	4,36	2,45	0,62	0,06	4,98

BRP-andelen i forhold til det øvrige næringsliv ligger over dobbelt så høyt som for gjennomsnittet i landet som helhet. Reiselivsnæringen er tyngre i «Lærdal» i relasjon til det lokale næringsliv enn i de fleste andre hovedområdene som vi har sett på. Faktisk er reiselivsandelen den syvende høyeste vi har blant de 28 områdene.

4.20 «Molde»-området

Området

Hovedområdet vi har kalt «Molde» består av fire delområder: Møre Sør-Vest som består av 7 kommuner: Vanylven, Sande, Herøy, Ulstein, Hareid, Volda og Ørsta, Ålesund, Åndalsnes. Geiranger er et delområde med de 12 kommunene Ålesund, Ørskog, Mordal, Stranda, Sykkylven, Skodje, Sula, Giske, Haram, Vestnes og Rauma. Videre består hovedområdet «Molde» av delområdet Molde-Kristiansund med de 14 kommunene Molde, Kristiansund, Nesset, Midsund, Sandøy, Aukra, Fræna, Eide, Averøy, Frei, Gjernes, Tingvoll og Sunndal og til sist delområdet Nordmøre med kommunene Surnadal, Rindal, Aure, Halså, Tustna og Smøla.

Hovedområdet omfatter hele Møre og Romsdal fylke som har en befolkning på 240 000 innbyggere. Av disse bor nesten en tredjedel eller 76 000 innbyggere i bymessige områder som Ålesund, Kristiansund og Molde.

Reiseliv

Dette er det tredje største område målt i antall gjestedøgn, bare «Oslo» og «Ringsaker» er større. Det er det nest største ferieområdet for nordmenns ferieaktivitet. Her er det bare «Oslo» som er større av de 28 områdene vi har sett på.

Tabell 4.20.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Molde». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	2524	229	2753
Utlendinger	888	15	903
Alle	3412	244	3656

Dersom vi bare ser på feriebasert reiseliv, er det særlig flere slekt- og vennebesøk til dette området enn ellers i landet. Vi finner den høyeste andelen av slekt- og vennebesøk i Sør-Norge i hovedområdet «Molde». De besøkende er i stor grad bosatt i landsdelen (45 prosent), mens resten kommer fra de tre andre landsdelene sør for Trøndelag. Østlandet utenom Oslo og Akershus er nest størst med nær en fjerdedel av alle slekt- og vennebesøk. Det er så å si ingen slekt- og vennebesøk fra personer bosatt i Trøndelag og nordfor.

Tabell 4.20.2 Feriebasert reiseliv i «Molde»-området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferie- turister
Hytteferie	504	..	..
VFR	1002	..	..
Annet	77	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	1583	584	2167
Kortferier (ikke hotell)	879	..	879
Kommersielle (hotell)	141	114	255
Camping	inkl over	190	190
Alle feriebaserte	2524	888	3412

Næringsliv

Delområdene består av to produksjonsmessig intensive byområder med relativ høy bruttoregionprodukt pr innbygger og to områder med relativt større innslag av primærnæringer, noe som gir lavere BRP pr capita.

Tabell 4.20.3 Reiseliv innen næringslivet innen hovedområdet «Molde».

Område	Høyest rang	Nest høyest rang	Tredje høyest rang
Møre Sør-Vest	Olje og bergverk	Primærnæringer	Industri
Ålesund-Åndalsnes-Geiranger	Varehandel	Transport	Industri
Molde-Kristiansund	Industri	Kommunal virksomhet	Olje og bergverk
Nordmøre	Primærnæringer	Kommunal virksomhet	Elektrisitetsprod.

Reiselivsnæringen står sterkere i absolutt forstand i de bymessige områdene, mens det feriebaserte reiselivet er relativt sett sterkere i distriktsområdene Møre Sør-Vest og Nordmøre.

Tabell 4.20.4 Næringer med høyest rang innen hovedområdet «Molde».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosentandel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Møre Sør-Vest	92	1,0	27	21
Ålesund-Åndalsnes- Geiranger	105	1,4	140	125
Molde-Kristiansund	101	1,3	67	114
Nordmøre	76	0,9	21	10
«Molde»	100	1,2	255	270

Dersom vi ser på reiselivsomsetningen i «Molde»-området er den i underkant av 1,2 mrd kr. Dette er omlag som «Lærdal»-området. Vi ser at disse områdene også har svært lik beregnet BRP-virkning av reiselivet i sitt lokale næringsliv.

Tabell 4.20.5 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Molde» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	930	359	234	24	1164
Verdiskaping	447	173	107	10	554

Reiselivets BRP-andel i «Molde»-området er lavere. Dette skyldes at «Molde»-området har en langt større befolkning og dermed også et langt høyere (nominelt) bruttoregionprodukt. Derfor blir reiselivets BRP-andel såvidt ulik for de to områdene.

Tabell 4.20.6 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Molde»	1,86	0,72	0,45	0,04	2,31

4.21 «Kragerø»-området

Området

Hovedområdet vi har kalt «Kragerø» består bare av et delområde; Telemarkskysten. Dette området består bare av de tre kommunene Porsgrunn, Bamble og Kragerø.

Området består av den nedre delen av Telemark fylke og har en befolkning på 56 000 innbyggere. Porsgrunn har noe over 31 000 innbyggere; resten av befolkningen bor ikke i det vi kan kalle bymessige områder.

Reiseliv

«Kragerø» er et av de minste reiselivsområdene målt i omsetning blant de 28 hovedområdene vi har delt landet inn i (bare «Hitra» og «Stord» er mindre). Men ser vi på antall gjestedøgn, er flere andre områder mindre enn «Kragerø». Dette skyldes lav omsetning pr gjestedøgn blant nordmenn på hytteferie. De fleste av de norske hytteturistene kommer fra Oslo og Akershus (48 prosent) og fra Østlandet ellers (ca 1/3).

Det er svært få utlendinger som besøker området. Dette gjelder både i ferie- og i annen sammenheng.

Tabell 4.21.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Kragerø»
Alle tall er i 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	921	33	954
Utlendinger	18	6	24
Alle	939	39	978

Utlendingene står bare for 2 prosent av alle feriebaserte gjestedøgn. Dette er den laveste andelen blant alle de 28 hovedområdene vi har delt landet inn i.

Tabell 4.21.2 Feriebasert reiseliv i «Kragerø»-området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	427	..	..
VFR	134	..	..
Annet	88	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	649	12	661
Kortferier (ikke hotell)	231	..	231
Kommersielle (hotell)	41	1	42
Camping	inkl over	5	5
Alle feriebaserte	921	18	939

Nær 94 prosent av alle feriebaserte gjestedøgn er regnet som ikke-kommersielle i ferieområdet «Kragerø».

Næringsliv

På grunn av industriaktiviteten på Herøya (Norsk Hydro) som ligger i Porsgrunn kommune, er BRP pr capita høyt i dette området - faktisk det tredje høyeste i de 68 delområdene. Bare selve hovedstadsområdet Oslo og Akershus Vest har høyere bruttoregionprodukt pr innbygger. Derfor er industri den relativt sett klart største næringen i dette området. Privat tjenesteyting har også høyere andel i dette området enn for landet som helhet.

Tabell 4.21.3 Reiseliv innen næringslivet i «Kragerø».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosentandel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
«Kragerø»	154	1,6	42	14

Reiselivsomsetningen betyr knappe 300 mill kr, som gir en beregnet BRP-virkning på 108 mill kr av reiselivet i «Kragerø».

Tabell 4.21.4 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Kragerø» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	243	26	38	9	281
Verdiskaping	91	12	17	4	108

Målt i BRP-andel av det totale næringslivet betyr reiselivet bare en marginal virkning. Reiselivsandelen på 1,20 prosent er den nest laveste; bare «Oslo» er lavere.

Tabell 4.21.5 BRP-andeler innen segment av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Kragerø»	1,01	0,13	0,19	0,04	1,20

En sammenligning mellom tre populære sommerferiebaserte områder for norske turister

Dersom vi sammenligner liknende feriesteder som har mye sol og sjø og dermed også mye norsk sommerturisme, finner vi at områdene har ganske ulikt forbruk pr gjestedøgn. Det er interessant å forklare hvorfor de områdene som ligger nærmere Osloområdet (som «Tjøme» og «Hvaler» gjør) har et langt høyere forbruk enn de andre tre områdene.

Tabell 4.21.6: Sammenligning mellom typiske sommerferieområder på Sørøstlandet.

	Antall feriebaserte norske gjestedøgn 1000 gjestedøgn	Reiselivsomsetning innen norsk feriebasert reiseliv Mill kr	Gjennomsnittlig omsetning pr feriebaserte norske gjestedøgn Kr pr gjestedøgn
«Tjøme»	2154	947	440
«Hvaler»	1383	574	415
«Lillesand»	1478	358	242
«Søgne»	2371	574	242
«Kragerø»	921	217	236

Tilbudsstrukturen er ikke ulik på de fire stedene. De er karakterisert ved liten hotellturisme og stor utbygget hytteturisme. Vi ser av tabell 4.21.7 at «Lillesand» avviker fra de øvrige områdene.

Tabell 4.21.7 Fordelingen av gjestedøgn mellom typiske norske sommerferieresorter. Nordmenns ferieturdager. Prosentvis fordeling.

Besøksområde	Reiselivsaktivitet på norske sommerferieresorter				
	Hotell (alle turer uansett turlengde)	Kortferier (uansett overnattingsform, men ikke hotell)	Hytte (turer over 4 døgn)	Slekt og vennebesøk (turer over 4 døgn)	Annet (turer over 4 døgn - Camping er inkl. her)
«Tjøme»	4	37	32	11	16
«Hvaler»	2	33	38	16	11
«Lillesand»	13	31	31	11	14
«Søgne»	7	34	40	10	9
«Kragerø»	5	27	47	12	9

Kilde: Dybedal og Ryntveit, 1993 og Haukeland og Grue, 1994

Bortsett fra at «Lillesand» har en høyere andel nordmenn på hotell enn de øvrige områdene, er «tilbudsstrukturene» nokså like disse fem sommerferiestedene. Dette skulle ikke bidra til at gjestedøgnforbruket alene skulle avvike på disse stedene.

En nærliggende forklaring er dermed at det er flere Oslofolk (med høyere inntekter enn ellers i landet) som i større grad ferierer her enn på de øvrige stedene. Dersom vi ser på hvem som besøker de samme områdene, kan vi sette opp tabellen fra kjente undersøkelser som er gjennomført

Tabell 4.21.8: Norske «sommerturister» etter bosted og ferieområde. Fordeling etter totalt antall gjestedøgn innen området. Kortferier og ferieturer over 4 dager. Prosentvis fordeling.

Besøksområde	Turistens bosettingslandsdel					
	Oslo og Akershus	Østlandet ellers	Agder og Rogaland	Vestlandet	Trøndelag	Nord-Norge
«Tjøme»	58	19	10	2	11	0
«Hvaler»	60	22	3	7	3	5
«Lillesand»	32	21	31	15	0	1
«Søgne»	17	16	60	5	2	0
«Kragerø»	39	40	5	7	3	6

Kilde: Dybedal & Ryntveit, 1993 og Vaage 1995

Vi ser at disse sommerferiestedene varierer etter hvilken landsdel de som besøker området er bosatt. «Tjøme» og «Hvaler» har signifikant høyere andel fra hovedstadsområdet enn de tre øvrige områdene. Dette er en mulig forklaring på forskjellene i forbruksstruktur som vi fikk i tabell 4.21.6.

4.22 «Lom»-området

Området

Hovedområdet vi har kalt «Lom» består bare av et delområde Nord-Gudbrandsdal. Dette området består bare av seks kommuner; Dovre, Lesja, Skjåk, Lom, Vågå og Sel.

Området utgjør nordre delen av Oppland fylke og har en befolkning på omlag 21 000 innbyggere. Området har ingen bykommuner.

Reiseliv

Området er et typisk fjellferieområde med en ubetydelig etterspørsel fra alt annet enn ferieturister.

Tabell 4.22.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Lom». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	767	51	818
Utlendinger	579	3	582
Alle	1346	54	1400

Området har svært høy hotellandel blant norske feriegjester - den høyeste blant alle de 28 hovedområdene.

Tabell 4.22.2 Feriebasert reiseliv i «Lom»-området. 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	150	..	..
VFR	70	..	..
Annet	99	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	319	381	700
Kortferier (ikke hotell)	202	..	202
Kommersielle (hotell)	247	118	365
Camping	inkl over	80	80
Alle feriebaserte	1934	567	2501

Den høye hotellandelen bidrar til at reiselivet blir en viktig faktor for den totale verdiskapingen innen næringslivet på stedet.

Næringsliv

Dersom vi ser på alle de 68 delområdene, ligger dette området som nummer 45 rangert etter bruttoregionprodukt pr capita.

Dette området har det relativt største innslaget av primærnæringer. Dette bidrar til at hotell- og restaurantnæringen, og dermed også reiselivsnæringen, er en svært viktig næring for «Lom».

Tabell 4.22.3 *Reiseliv innen næringslivet i «Lom».*

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbase rt etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
«Lom»	84	5,1	365	54

Verdiskapingen innen det feriebaserte reiselivet betyr 92 prosent av all verdiskaping som kommer fra de reisende til området.

Tabell 4.22.4 *Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Lom» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.*

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	596	316	47	5	643
Verdiskaping	236	152	21	2	257

Dette området har den tredje høyeste BRP-andelen innen reiseliv. Næringen er av stor betydning for næringsliv og sysselsetting.

Tabell 4.22.5 *BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.*

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Lom»	11,8	7,6	1,05	0,11	12,85

4.23 «Vestre Slidre»-området

Området

Hovedområdet vi har kalt «Vestre Slidre» består bare av et delområde; Valdres. Dette fjellområdet består av fjellene Valdres, Synnfjell og Valdresflya. Området lokaliserer syv kommuner Nordre Land, Sør-Aurdal, Etnedal, Nord-Aurdal, Vestre Slidre, Øystre Slidre og Vang.

Området består av den vestre delen av Oppland fylke og har en befolkning på omlag 26 000 innbyggere. Heller ikke «Vestre Slidre» har noen typiske bymessige områder.

Reiseliv

Dette er et stort reiselivsområde med i alt 2,6 mill gjestedøgn.

Tabell 4.23.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Vestre Slidre». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	1934	56	1990
Utlendinger	567	14	581
Alle	2501	70	2571

Det feriebaserte reiselivet utgjør 97 prosent av alle gjestedøgn i «Vestre Slidre».

Tabell 4.23.2 Feriebasert reiseliv i «Vestre Slidre». 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	370	..	..
VFR	379	..	..
Annet	231	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	980	373	1353
Kortferier (ikke hotell)	636	..	636
Kommersielle (hotell)	318	139	457
Camping	inkl over	55	55
Alle feriebaserte	1934	567	2501

Næringsliv

Området har lav BRP pr capita - faktisk et av de 10 laveste av alle 68 delområder vi i utgangspunktet har delt landet inn i. («Vestre Slidre» havner som nummer 57 i BRP pr capita blant de 68 områdene.) De næringene som peker seg ut med høyere andeler enn landet som helhet er elektrisitetsproduksjon (høyest rang), hotell- og restaurantnæringen, primærnæringene og bygge- og anleggsvirksomhet.

Tabell 4.23.3 Reiseliv innen næringslivet i «Vestre Slidre».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
«Vestre Slidre»	77	3,8	457	70

Hotell- og restaurantandelen er «bare» noe under 4 prosent, mens total BRP-virkning er over 24 prosent og den nest høyeste etter «Hemsedal». En total reiselivsomsetning på over 1 mrd kr innen reiseliv har stor virkning for det stedlige næringsliv.

Tabell 4.23.4 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Vestre Slidre» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	923	314	65	22	988
Verdiskaping	411	155	28	9	439

Området har en verdiskaping innen reiseliv som er den nest høyeste blant de 28 hovedområdene vi har sett på, bare «Hallingdal» har høyere BRP - andel fra reiseliv. I tabellen nedenfor har vi sammenlignet BRP-andelen for reiseliv for de to områdene der vi finner de høyeste BRP-andeler blant de 28 områder.

Tabell 4.23.5 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

Hovedområde	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Vestre Slidre»	20,5	7,8	1,4	0,5	21,9
«Hemsedal»	20,7	12,8	3,7	0,2	24,3

Vi ser at «Vestre Slidre» har færre utenlandske feriebaserte gjestedøgn, men større forretningsbasert utenlandsk aktivitet. «Vestre Slidre» er det området der norsk ferieetterspørsel har størst betydning for næringslivet. Trekker vi fra det utlendingene står for, blir norsk feriebasert etterspørsel 12,8 prosent. Det tilsvarende tallet for «Hemsedal» er bare noe over 7,9 prosent.

Det vil igjen si at «Vestre Slidre» er mer følsomt for endringer i nordmenns ferievaner enn «Hemsedal»-området er. Blir det økonomisk nedgang i Norge, kan det tenkes at norsk etterspørsel etter utenlandske feriereiser avtar og norsk etterspørsel etter norske feriemål øker. Dette kan i sin tur favorisere «Vestre Slidre»-området.

4.24 «Ringerike»-området

Området

Hovedområdet vi har kalt «Ringerike» består av tre delområder: Drammensregionen, som består av kommunene Drammen, Øvre Eiker, Nedre Eiker, Lier, Røyken og Hurum. Videre delområdet Numedal, som består av kommunene Kongsberg, Flesberg, Rollag og Nore og Uvdal, og dessuten delområdet Ringeriksregionen med kommunene Ringerike, Hole og Modum.

Området består av søndre delen av Buskerud fylke og har en befolkning på omlag 200 000 innbyggere, hvorav 73 000 bor i byene Kongsberg og Drammen.

Reiseliv

Dette er blant de mellomstore reiselivsområdene med 1,8 mill gjestedøgn. Forretningstrafikken inneholder mye kurs- og konferansetraffikk. Delområdet Ringeriksregionen har faktisk den høyeste andelen av kurs- og konferansetraffikk blant alle de 68 delområdene i landet.

Tabell 4.24.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Ringerike». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	1447	144	1591
Utlendinger	158	21	179
Alle	1605	165	1770

Det feriebaserte reiselivet har mer etterspørsel etter kortferier enn andre områder. Andelen ligger på 48 prosent av alt feriebasert reiseliv, mens gjennomsnittet for landet ligger på 27 prosent. Dette skyldes nærheten til de store befolkningssentraene på Østlandet. 90 prosent av kortferieetterspørselen kommer fra Østlandet; omlag halvparten av dette er fra Oslo og Akershus.

Tabell 4.24.2 Feriebasert reiseliv i «Ringerike». 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	326	..	..
VFR	190	..	..
Annet	131	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	647	104	751
Kortferier (ikke hotell)	721	..	721
Kommersielle (hotell)	79	39	118
Camping	inkl over	15	15
Alle feriebaserte	1447	158	1605

Hytteferier er også en viktig overnattingsform i «Ringerike». To tredjedeler av etterspørselen etter hytteferier kommer fra personer bosatt i Oslo og Akershus (eller «Oslo» i vår terminologi).

Næringsliv

«Ringerike» har høy produksjon pr innbygger; BRP pr capita er for hele området om lag som gjennomsnittet for landet. Dette skyldes særlig de høye tallene for de større byene. Industrivirksomheten på Kongsberg er årsaken til at delområdet Numedal har såvidt høyt i BRP-tall pr innbygger.

Tabell 4.24.3 Næringer med høyest rang innen hovedområdet «Ringerike».

Område	Høyest rang	Nest høyest rang	Tredje høyest rang
Drammensregionen	Bygg og anlegg	Varehandel	Industri
Numedal	Industri	Privat tjenesteyting	Statlig aktivitet
Ringeriksregionen	Industri	Statlig aktivitet	Varehandel

Vi ser at industri kommer høyt opp i alle tre delområder. Det sammen gjør varehandel og statlig aktivitet i to av områdene.

Hotellturismen er jevnt fordelt blant de tre delområdene, men vi ser den store forretningsbaserte etterspørselen etter hotelltjenester i Ringeriks-regionen, som skyldes et stort kurs- og konferansemarked.

Tabell 4.24.4 Reiseliv innen næringslivet i «Ringerike».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Drammens-regionen	113	1,1	21	51
Numedal	136	1,1	59	33
Ringeriks-regionen	109	2,0	38	81
«Ringerike»	115	1,2	118	165

Total verdiskaping fra reiseliv blir bare 309 mill kr. Dette er som vi ser nedenfor bare småtterier for et såvidt rikt næringsliv som en har i dette hovedområdet.

Tabell 4.24.5 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Ringerike» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	530	82	149	33	679
Verdiskaping	243	40	66	14	309

BRP-andelen som reiselivet står for er langt lavere enn gjennomsnittet, faktisk er andelen den tredje laveste blant de 28 hovedområdene.

Tabell 24.6 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretnings- basert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Ringerike»	1,06	0,18	0,29	0,06	1,34

4.25 «Trondheim»-området

Området

Hovedområdet vi har kalt «Trondheim» består bare av delområdet vi har kalt Trondheimsregionen, som igjen består av kommunene Trondheim, Klæbu og Melhus.

Området har en befolkning på nær 160 000 innbyggere, hvorav de aller fleste bor i bymessige områder.

Reiseliv

Dette er et mindre reiselivsområde med bare 1,1 mill gjestedøgn. Siden dette er et byområde, utgjør det forretningsbaserte reiselivet nesten en fjerdedel målt i antall gjestedøgn. Etter «Oslo» har «Trondheim» høyest forretningsandel innen sitt reiseliv. Andelen er over dobbelt så høy som for gjennomsnittet for landet.

Tabell 4.25.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Trondheim». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	521	201	722
Utlendinger	406	39	445
Alle	927	240	1167

Det feriebaserte reiselivet har en del slekt- og vennebesøk og dessuten en del kortferier som godt også kan være slike besøk.

Dersom vi ser på hvem som besøker området, er halvparten av dem bosatt enten på Vestlandet (nesten bare slekt- og vennebesøk) eller i Nord-Norge. Den andre halvparten er fordelt på personer bosatt i de øvrige landsdelene. Østlandet utenom Oslo og Akershus står for 15 prosent og Oslo og Akershus for 11 prosent. Bare 14 prosent av denne etterspørselen kommer fra personer bosatt i de øvrige delene av Trøndelag. Dette er bare ikke-betalte kortferier, noe som viser at kommunikasjonene må være gode i og med at såvidt få er villig til å betale for å overnatte i «hovedstaden» i landsdelen.

Tabell 4.25.2 Feriebasert reiseliv i «Trondheim». 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	18	..	..
VFR	209	..	..
Annet	49	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	276	267	543
Kortferier (ikke hotell)	142	..	142
Kommersielle (hotell)	103	69	172
Camping	inkl over	70	70
Alle feriebaserte	521	406	927

Næringsliv

De næringene som relativt sett er overrepresentert innen denne regionen vis a vis gjennomsnittet for landet, er bygge- og anleggsvirksomhet (høyest rang), varehandel og statlig aktivitet.

Tabell 4.25.3 Reiseliv innen næringslivet i «Trondheim».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
«Trondheim»	121	2,0	172	240

Vi ser at bruttoregionproduktet pr innbygger ligger over gjennomsnittet. Reiselivet i dette hovedområdet betyr i omsetning om lag 600 mill kr.

Tabell 4.25.4 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Trondheim» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	364	204	246	61	610
Verdiskaping	167	98	112	26	279

Dette representerer et beskjedent bidrag på 1,5 prosent til næringslivet. Hotellene har større betydning i «Trondheim» enn det vi finner som et gjennomsnitt for landet.

Tabell 4.25.5 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Trondheim»	0,88	0,52	0,59	0,14	1,47

Reiselivet i «Trondheim» betyr for denne regionen omtrent det samme som reiselivet i «Stavanger» (som er hele Rogaland fylke). Dersom vi sammenligner andelene, er de svært like:

Tabell 4.25.6 Sammenligning av verdiskapingen fra reiselivet innen «Trondheim» og «Stavanger». Prosentandeler.

Hovedområde	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Stavanger»	0,75	0,22	0,62	0,17	1,38
«Trondheim»	0,88	0,52	0,59	0,14	1,47

Men «Stavanger» er et langt større område i alle henseende enn det området som vi har betegnet som «Trondheim». Dersom vi måler virkningsandeler for reiselivet innen næringslivet for de to områdene, har områdene nesten identiske andeler for verdiskapingen innen hvert av etterspørselssegmentene. Dette kan ses på som områder med typiske byprofiler på sitt reiseliv.

4.26 «Stord»-området

Området

Hovedområdet vi har kalt «Stord» består av delområdet Sunnhordaland, som igjen består av de 9 kystkommunene Etne, Ølen, Sveio, Bømlo, Stord, Fitjar, Tysnes, Kvinherad og Austevoll.

Området har en befolkning på vel 60 000 innbyggere, hvorav ingen kan sies å bo i bymessige områder.

Reiseliv

Dette er det nest minste hovedområdet (bare hovedområdet «Hitra» er mindre). Vi ser at bortsett fra noe forretningsreisende nordmenn er reiselivet her et rent ferieområde.

Tabell 4.26.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Stord». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	743	32	775
Utlendinger	152	3	155
Alle	895	35	930

Kortferier betyr nesten «alt» - nesten 2/3 av alle feriebaserte overnattinger som etterspørres av nordmenn er ikke-kommersielle kortferier. Dette er i alt vesentlige personer fra Vestlandet, men også en del fra Rogaland.

Tabell 4.26.2 Feriebasert reiseliv i «Stord». 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	330	..	..
VFR	31	..	..
Annet	33	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	394	100	494
Kortferier (ikke hotell)	317	..	317
Kommersielle (hotell)	32	27	59
Camping	inkl over	25	25
Alle feriebaserte	743	152	895

Næringsliv

Industrien har en relativt sett større andel her enn gjennomsnittet for landet. Dette gjelder også elektrisitetsproduksjon og bygge- og anleggsvirksomhet.

BRP pr innbygger ligger godt under gjennomsnittet for landet og er blant de laveste på Vestlandet også dersom Rogaland tas med. Enkelte delområder på Nordvestlandet har noe lavere BRP pr capita enn dette området.

Tabell 4.26.3 Reiseliv innen næringslivet i «Stord».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
«Stord»	91	1,0	59	35

Reiselivsomsetningen er på 223 mill kr, der nesten alt kommer fra etterspørsel innen det feriebaserte reiselivet. Området har liten etterspørsel fra utlendinger.

Tabell 4.26.4 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Stord» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	189	52	34	5	223
Verdiskaping	113	25	16	2	129

BRP-andelen innen reiseliv ligger noe over gjennomsnittet for landet. Men utlendingene betyr mindre for dette området enn de gjør for landet som helhet. Forretningstrafikk er det også relativt mindre av i dette området sammenlignet med landet for øvrig.

Tabell 4.26.5 BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Stord»	2,26	0,49	0,31	0,04	2,58

4.27 «Vinje»-området

Området

Hovedområdet vi har kalt «Vinje» består av delområdene Midt-Telemark, som inneholder 12 kommuner (Skien, Notodden, Siljan, Drangedal, Nome, Bø, Sauherad, Seljord, Kviteseid, Nissedal, Fyresdal og Tokle) og Fjellstrøkene i Telemark, bestående av de tre kommunene Tinn, Hjartdal og Vinje.

Området har en befolkning på vel 107 000 innbyggere, hvorav vel 60 000 bor i de to byene Skien og Notodden.

Reiseliv

Det er et viktig og stort reiselivsområde med stor trafikk sommer og vinter. Det er et område med mye norsk ferieturisme.

Tabell 4.27.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Vinje». 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	1989	156	2145
Utlendinger	669	10	679
Alle	2659	166	2825

Med 700 000 hyttegjestedøgn blant nordmenn er dette et av de tre største områdene for denne overnattingsformen. (Bare «Søgne» er større, mens «Tjøme» er nesten på samme størrelse.)

Tabell 4.27.2 Feriebasert reiseliv i «Vinje». 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	701	..	..
VFR	150	..	..
Annet	311	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	1162	440	1602
Kortferier (ikke hotell)	517	..	517
Kommersielle (hotell)	310	152	462
Camping	inkl over	77	77
Alle feriebaserte	1989	669	2659

Dersom vi måler antall gjestedøgn, er «Vinje» det åttende største området (av alle de 28 områdene). Dersom vi bare ser på kommersielle feriebaserte hotellovernattinger, er imidlertid «Vinje» det fjerde største området i reiselivs-Norge. Bare «Oslo», «Ringsaker» og «Hemsedal» har flere kommersielle feriebaserte overnattinger enn «Vinje». Her finner vi mange feriebaserte hotellovernattinger både blant nordmenn og utlendinger.

Næringsliv

BRP pr innbygger er lave i begge delområder. De viktige næringene i disse områdene er industri og en del bygge- og anleggsaktivitet i Midt-Telemark.

Tabell 4.27.3 *Næringer rangert innen hovedområdet «Vinje».*

Område	Høyest rang	Nest høyest rang	Tredje høyest rang
Midt-Telemark	Bygg og anlegg	Varehandel	Industri
Fjellstrøkene i Telemark	Industri	Privat tjenesteyting	Statlig aktivitet

Reiselivet er absolutt større i Midt-Telemark, som har et næringsliv som er 6-7 ganger så stort som Fjell-Telemark. Relativt sett er reiselivet en langt viktigere næring i Fjell-Telemark.

Tabell 4.27.4 *Reiseliv innen næringslivet i «Vinje».*

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Midt-Telemark	85	1,8	292	131
Fjellstrøkene i Telemark	95	3,8	170	35
«Vinje»	86	2,1	462	166

Total reiselivsomsetning er beregnet til 650 mill kr. Verdiskapingen er nær 300 mill kr.

Tabell 4.27.5 *Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i «Vinje» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.*

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	505	120	145	15	650
Verdiskaping	230	54	65	6	295

BRP-andelen innen reiseliv ligger 50 prosent høyere i «Vinje»-området enn det gjør på landsbasis. Området har en (relativt sett) høy andel innen den norske reiselivstrafikken (alle reisemål). Det er relativt sett lavere verdiskaping fra utlendingene som besøker «Vinje».

Tabell 4.27.6 *BRP-andeler innen segmenter av reiselivsnæringen. Prosent.*

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Vinje»	2,55	0,60	0,72	0,07	3,28

4.28 «Herøy»-området

Området

Hovedområdet vi har kalt «Herøy» består av delområdene Ytre Helgeland, som inneholder hele 15 kommuner (Bindal, Sømna, Brønnøy, Vega, Vevlstad, Herøy, Alstadhaug, Leirfjord, Dønna, Nesna, Lurøy, Træna, Rødøy og Meløy) og dessuten delområdet Indre Helgeland, bestående av de 7 kommunene Vefsn, Grane, Hattfjelldal, Hemnes, Rana, Beiarn og Saltdal.

Området har 95 000 innbyggere. De fleste innbyggerne i «Herøy» bor enten spredtbygd eller i mindre tettsteder med færre enn 2000 innbyggere.

Reiseliv

Reiselivet har drøye 1 mill gjestedøgn i «Herøy».

Tabell 4.28.1 Dekomponering av etterspørselen innen hovedområdet «Herøy». Alle tall er i 1000 gjestedøgn.

	Feriebaserte gjestedøgn	Forretningsbaserte gjestedøgn	Alle gjestedøgn
Nordmenn	810	79	889
Utlendinger	321	3	324
Alle	1131	82	1213

Området er nokså gjennomsnittlig i de fleste henseende, men det er noe mindre forretningsbasert gjestedøgnstrafikk til området.

Tabell 4.28.2 Feriebasert reiseliv i «Herøy». 1000 gjestedøgn.

	Nordmenn	Utlendinger	Alle ferieturister
Hytteferie	236	..	..
VFR	181	..	..
Annet	64	..	..
Ikke kommersielle overnattinger (turer over 4 døgn)	481	211	692
Kortferier (ikke hotell)	285	..	285
Kommersielle (hotell)	44	50	94
Camping	inkl over	60	60
Alle feriebaserte	810	321	1131

I den norske feriebaserte trafikken er det kortferier og hytteferier (over 4 døgn) som har de største andelene. De reisende kommer vesentlig fra Nord-Norge når det gjelder kortferier, mens for hytteferier har innbyggere fra Oslo og Akershus høyest andel (35 prosent). Hytteferierende fra Østlandet ellers og Vestlandet har begge også andeler på i underkant av 20 prosent.

Næringsliv

Næringslivet er av nokså lik størrelse i begge delområder, men Indre Helgeland er noe større og har også høyere BRP pr innbygger enn Ytre Helgeland. Vi ser i tabellen (4.28.3) under at næringslivet i Ytre Helgeland er «tynnere» i den forstand at aktiviteten i kommunene blir den viktigste næringslivsaktiviteten (relativt sett) innen delområdet. Det er ellers en god del fiskeoppdrett i kystsonen i Ytre Helgeland.

Næringslivet i delområdet Indre Helgeland er større absolutt sett og har en næringstruktur med industri og elektrisitetsproduksjon.

Tabell 4.28.3 Reiseliv innen næringslivet innen hovedområdet «Herøy».

Område	Høyest rang	Nest høyest rang	Tredje høyest rang
Indre Helgeland	Elektrisitetsprod.	Industri	Bergverk
Ytre Helgeland	Kommunal aktivitet	Transport	Primærnæringer (fiskeoppdrett)

Reiselivsnæringen i hovedområdet «Herøy» er både absolutt og relativt sett større i kystsonen enn i de indre deler.

Tabell 4.28.4 Reiseliv innen næringslivet i «Herøy».

Område	BRP pr capita	Hotell og restaurant	Feriebasert etterspørsel	Forretningsbasert etterspørsel
Enhet	1000 kr	Prosent-andel av BRP	1000 hotell gjestedøgn	1000 hotell gjestedøgn.
Ytre Helgeland	78	1,0	26	25
Indre Helgeland	88	1,9	68	57
«Herøy»	84	1,5	94	82

Reiselivsomsetningen er beregnet til noe over 500 mill kr for disse to delområdene. BRP-virkningen er beregnet til drøye 200 mill kr. Dette representerer bare en marginalt høyere reiselivsandel enn den vi finner for gjennomsnittet på landsbasis.

Tabell 4.28.5 Reiselivsomsetning og beregnet BRP-virkning i hovedområdet «Herøy» fra all reiselivsaktivitet. Mill kr.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert	herav utlendinger	Reiseliv totalt
Reiselivsomsetning	425	132	78	5	503
Verdiskaping	192	57	36	2	228

Det er særlig få utlendinger og dermed liten verdiskaping fra utenlandske turister innen dette området. Det burde kanskje vært en utfordring å markedsføre kystområdene sterkere overfor utlendinger som ikke har «oppdaget»-området helt ennå.

Tabell 4.28.6 BRP andeler innen segment av reiselivsnæringen. Prosent.

	Feriebasert reiseliv	herav utlendinger	Forretningsbasert reiseliv	herav utlendinger	Reiseliv totalt
«Herøy»	2,14	0,63	0,40	0,02	2,53

5 Sammenhengen mellom lokal reiselivsaktivitet og annen økonomisk aktivitet i området

5.1 Problemstilling

Vi har nå sett på hvor mye reiseliv det er innen 28 ulike områder i Norge, beskrevet ved etterspørsel og den tilhørende verdiskaping. Vi har også fordelt verdiskapingen fra reiseliv innen hvert område på 4 ulike etterspørselsessegmenter (nordmenns og utlendingers etterspørsel etter feriereiser og forretningsreiser).

Et spørsmål vi kan stille oss er om verdiskapingen innen reiseliv totalt er høyere i «fattige» eller i «rike» områder. Vi kan videre studere hvordan feriebasert reiseliv har sammenheng med «rike» og «fattige» områder. Vi kan definere «rik» og «fattig» i relasjon til BRP pr capita innen hvert område.

Vårt reiselivsbegrep omfatter verdiskaping fra *all etterspørsel* de reisende bidrar med innen et område. Her skiller vi mellom den delen som inngår i hva en definisjonsmessig oppfatter som Reiselivsnæringen samt annen verdiskaping med basis i de reisende:

REISELIVSNÆRINGEN (definisjonen av reiselivsnæringen) (R) R angir verdiskapingen av reiselivsnæringen	Verdiskapingen knyttet til etterspørsel fra reisende av varer og tjenester som ikke er produsert av reiselivsnæringen (Z)
Hotell og restaurant som betjener tilreisende (W)	Lokal servering (restauranttjenester til innbyggere) (V)

Lokal servering for den lokale befolkning inngår altså ikke i «reiseliv»-begrepet.

Vi har i de foregående kapitler beregnet den totale verdiskaping fra all etterspørsel fra de tilreisende uansett størrelsen på den lokale hotell og restaurantnæring og på hva vi ellers definerer som reiselivsnæring etter internasjonale standarder.

R i figuren ovenfor angir den internasjonale definisjonen av reiselivsnæringen (Manual on System of National Accounts (1993)). Nordmenns forbruk av varer som de ellers ville ha benyttet i sitt hjemlige konsum er ikke medregnet. Lokale serveringstjenester (tjenester fra restaurantnæringen

som etterspørres av den hjemlig befolkning er heller ikke med (V i vår notasjon)). V er heller ikke med i våre tall for verdiskapingen innen den lokale reiselivsnæringen vi har estimert for de 28 områdene.

5.2 Økonomisk analyse

Vi vil definere følgende begreper som vi vil gjøre bruk av i analysen:

R = verdiskaping fra reiselivsnæringen slik den er definert internasjonalt

W + V = verdiskaping fra hotell- og restaurantnæringen

W = verdiskaping fra den delen av hotell- og restaurantnæringen som kan tilskrives tilreisendes etterspørsel uansett reiseformål.

Z = verdiskaping fra annen etterspørsel fra tilreisende enn hotell og serveringstjenester som f.eks tjensteyting, varekjøp.

Vi vil nå anta at all verdiskaping innen et område (samlet BRP innen et område), kan symboliseres med Y. Verdiskapingen innen reiselivsnæringen slik den er definert internasjonalt er R. Vi har beregnet verdiskapingsbegrepet X i dette prosjektet:

$$(1) \quad X = R + Z - T^u$$

X uttrykker verdiskapingen fra den totale etterspørselen som turistene har innen en nærmere lokalisering (28 områder). T^u er verdiskapingen fra de reisendes transportutgifter inn til Norge. Disse har vi ekskludert i prosjektet, men disse skal i prinsippet være inkludert i R. Vi har inkludert de innenlandske transportutgifter turistene har i Norge. Dette gjelder både inn- og utlendinger.

Y vil vi la representere den totale verdiskaping innen alle næringer innen et lokalt område.

$$(2) \quad Y = (W + V) + A$$

Denne verdiskapingen er definert ved hotell- og restaurantnæringen som er gitt ved (W + V) i (2), mens A står for all annen verdiskaping fra alle andre næringer.

Summen av verdiskapingen i alle de 28 områdene, Y_{1-28} ; gir fastlandsBNP for Norge.

Bruttoregionproduktandelene som reiselivet står for i prosent av all verdiskaping innen et område, er regnet ut for alle de 28 områdene. Denne andelen kan vi uttrykke ved (3):

$$(3) \quad x = X/Y$$

Her er x beregnet ut fra verdiskaping fra de reisendes etterspørsel av varer og tjenester som vi altså ser i forhold til all lokal verdiskaping.

La oss videre representere antallet innbyggere innen det området vi nå ser på som N . Bruttoregionprodukt pr innbygger vil da være:

$$(4) \quad y = Y/N$$

Med bakgrunn i hypotesene vi omtalt innledningsvis, kan vi nå se på en del sammenhenger mellom variablene x og y . Disse uttrykker altså henholdsvis verdiskapingen fra reiselivsrelaterte aktiviteter og den samlede økonomiske aktivitet innen det enkelte studieområde.

Den enkleste formen vil være på såkalt lineær form:

$$(5) \quad x = \alpha s + \beta \quad \text{hvor vi har satt } s = (y - X/N)$$

der α og β er statistiske koeffisienter der α sier noe om sammenhengen mellom de to variablene, mens β er en konstant.

Nedenfor er den forklaringsvariable s kalt «BRPøn pr capita» (bruttoregionprodukt for øvrige næringer (enn reiseliv) pr innbygger). Mens x her angir en rekke ulike reiselivsandeler slik vi har målt disse innen hver av våre 28 områder. Det er utført beregninger for hvordan «det lokale totale næringslivet» kan forklare eller egentlig er stokastisk korrelert med ulike typer reiseliv. (Disse er definert etter nasjonalitet og etter hvilket reiseformål den reisende har.)

Tabell 5.1: Resultater fra lineære regresjoner mellom reiseliv og annen økonomisk aktivitet for 28 områder i Norge.

x	all reiselivsaktivitet	norsk reiselivsaktivitet	utenlandsk reiselivsaktivitet	all feriebasert reiselivsaktivitet
s	BRPøn pr cap	BRPøn pr cap	BRPøn pr cap	BRPøn pr cap
α	-0,133	-0,101	-0,032	-0,121
T-verdi	-3,12	-3,24	-2,54	-3,09
β	18,2	13,82	4,42	16,26
T-verdi	3,22	3,34	2,58	3,13
R^2	0,2727	0,2876	0,1943	0,2692

x	norsk feriebasert reiselivsaktivitet	Utenl. feriebasert reiselivsaktivitet	Hotellturisme	all forretningstrafikk
s	BRPøn pr cap	BRPøn pr cap	BRPøn pr cap	BRPøn pr cap
α	-0,090	-0,031	-0,056	-0,012
T-verdi	-3,14	-2,51	-2,76	-2,62
β	12,03	4,23	7,60	1,98
T-verdi	3,17	2,55	2,84	3,14
R^2	0,2748	0,1953	0,2264	0,2089

Disse beregningene gir som resultat at det er en negativ sammenheng mellom alle former for reiselivsaktivitet og total lokal økonomisk verdiskaping.

Med bakgrunn i T-verdiene som angir usikkerheten i koeffisientverdiene for α og β , kan vi konstatere at alle er signifikante henholdsvis negative og positive med et 95 % signifikansnivå. Det er imidlertid verd å merke seg at α 'ene er små i tallverdi.

Vi ser at den multiple regresjonskoeffisienten (mål for hvor stor del av variasjonen den forklaringsvariable fanger opp) er høyest for norsk reiselivsaktivitet (både ferie- og forretningsbasert reiseliv). Men det er likevel bare en liten del av forskjellene i reiselivsaktivitet områdene imellom som kan forklares ut fra området generelle aktivitetsnivå.

Dersom vi nå ser på en loglineær modellutforming som alternativ til den lineære modellen, kan vi studere om dette gir en bedre tilpasning. Vi definerer variabelen S som økonomisk aktivitet i området utenom reiseliv.

Med de variable vi har definert tidligere, har vi:

$$(6) \quad S = Y - X$$

og formulerer sammenhengen mellom reiselivsaktiviteten i området og annen økonomisk aktivitet sammen med den lokale befolkningen N:

$$(7) \quad X = CS^{\alpha}N^{\beta}$$

Likningen (7) får fram hvilken sammenheng som det er mellom reiselivsaktiviteten innen et område og den øvrige økonomiske aktivitet og dessuten befolkningens størrelse. C er en konstant.

Dersom vi tar den naturlige logaritmen til de variable i (7), får vi en lineær sammenheng:

$$(8) \quad \ln X = \alpha \ln S + \gamma \ln N + \ln C$$

Tolkningen her er at om den økonomiske aktiviteten utenom reiselivsnæringen øker med 10 prosent og befolkningen på stedet også øker med 10 prosent, vil reiselivsaktiviteten øke med $(\alpha + \gamma) \times 10$ prosent.

Resultatene fra beregningene er presentert i tabell 5.3

Tabell 5.3: Resultater fra loglineære regresjoner mellom reiseliv og annen økonomisk aktivitet for 28 områder i Norge.

	Alle (både nordmenn og utlendinger)	Norsk reiselivstrafikk	Utenlandsk reiselivstrafikk
Alle reiseformål			
estimert verdi α	-0,98*	-0,97	-1,51*
T-verdi	-2,245	-2,407	-1,704
estimert verdi γ	1,56	1,48	2,30
T-verdi	3,156	3,245	2,282
estimert C	7,58	7,57	7,41
R ²	0,48	0,51	0,34
Bare feriebasert trafikk			
estimert verdi α	-1,07	-1,10	-1,93*
T-verdi	-2,272	-2,620	-2,048
estimert verdi γ	1,57	1,53	2,68
T-verdi	2,933	3,205	2,502
estimert C	8,13	8,30	9,30
R ²	0,42	0,41	0,30
Bare forretningsbasert trafikk			
estimert verdi α	-0,57*	-0,65*	-0,05*
T-verdi	-0,987	-1,090	-0,059
estimert verdi γ	1,44	1,44	1,15
T-verdi	2,208	2,147	1,306*
estimert C	2,65	3,14	-2,80
R ²	0,62	0,56	0,62
	Besøk av slekt og venner	Kortferietrafikk	Hotellturisme (både nordmenn og utlendinger)
Annen norsk reiselivstrafikk			
estimert verdi α	-0,54*	-1,35	-0,745*
T-verdi	-0,867	-2,957	-1,716
estimert verdi γ	1,21	1,93	1,12
T-verdi	1,715*	3,715	2,278
estimert C	2,59	7,65	6,11
R ²	0,45	0,51	0,33

* ikke signifikant på 95 % sannsynlighetsnivå (T-verdi > 2,065 innen en normalfordeling med 25 frihetsgrader)

Vi finner her en ganske høy multippel korelasjonskoeffisient (R^2). Det viser at vi fanger opp en stor del av variasjonene i områdenes reiselivsaktivitet ved våre to forklaringsvariable; økonomisk aktivitet utenom reiselivsnæringen og befolkningens størrelse.

Dersom resultatet av disse beregningene gir en høy negativ estimert verdi av α , kan det tolkes som at annen økonomisk aktivitet enn reiseliv har en negativ virkning for reiselivsaktivitetssegmentet vi undersøker. Vi ser at vi observerer bare negative α -verdier i tabell 5.3. Ferietrafikk (enten det for nordmenn eller utlendinger) gir isolert sett høyere α -verdier i tallverdi. Det viser at det er en tendens til at områder med mye ferieaktivitet i utgangspunktet er «fattigere» (målt ved BRP pr capita) områder enn andre områder.

Tilsvarende tolkning kan vi gi av koeffisienten γ som er eksponenten for befolkningens størrelse i (7). Vi finner at det er en positiv samvariasjon mellom den absolutte størrelse på den økonomiske verdiskapingen innen reiseliv og befolkningens størrelse. Det betyr altså at det er mer verdiskaping av reiseliv på et sted med større befolkning enn et sted med mindre befolkning. Det er flere tilbud på et større sted av varer og tjenester som turistene benytter seg av.

Fortegnet på parameteren fra det generelle lokale aktivitetsnivået er vanskeligere å gi en tolkning av. Vi finner altså at verdien av α er negativ. Dette gjelder for både turisttrafikk og for forretningstrafikk. Resultatene viser oss at jo høyere BRP er, dess lavere vil den estimerte verdien av verdiskapingen fra reiseliv være. Eller omvendt jo høyere verdiskaping fra reiseliv vi kan observere, jo lavere vil den estimerte verdien av de øvrige næringer være. *Reiseliv er altså en næring som relativt sett står sterkest i de områdene som har et lavt BRP.* Dette er en konklusjon som gjelder for alle typer av reisetrafikk (alle estimerte $\alpha < 0$) med et forbehold for utenlandsk reiselivstrafikk.

Vi har foretatt en sammenligning av resultatene av tilsvarende resultater fra en tilsvarende analyse med nasjonale data fra endel OECD land. Dataene er gitt i en artikkel av P.Keller i en OECD-rapport nylig utgitt (se tabell på s 33) og gir størrelsen på reiselivsnæringen målt i BNPandel for 15 OECD-land. (Landene som har rapportert slike data til OECD, er de nordiske land unntatt Finland, alle EU-land unntatt Italia samt 4 oversjøiske land.)

Tabell 5.4: Sammenligning av loglineære regresjoner mellom reiseliv og annen økonomisk aktivitet for 28 områder i Norge og tilsvarende regresjoner for 15 OECD land.

	All reiselivstrafikk for 28 regioner i Norge	All reiselivstrafikk innen 15 OECD land
Alle reiseformål		
estimert verdi α	-0,98*	0,176
T-verdi	-2,245	0,450
estimert verdi γ	1,56	0,802
T-verdi	3,156	1,968
estimert C	7,58	-6,05
R ²	0,48	0,91

Vi får her at α for 15 OECD land ikke blir signifikant forskjellig fra 0, som vi fant for områdene i Norge. Vi finner videre at parameteren for befolkningen γ er positiv, men lavere i tallverdi enn for norske regioner. Vi finner videre en multipl regrejonskoeffisient (R^2) som er svært høy.

Vi kan peke på en årsak til ulikhetene i resultatene. I dataene for de 15 OECD landene er transportutgiftene turistene har inn til landet inkludert. Dette vil gi isolert sett en høyere α verdi fordi transportnæringen er en næring som samvarierer positivt med BNP. Dette gir derfor et bidrag til å øke α verdien.

Sammenligningen av resultatene viser at vår konklusjon om at reiseliv samvarierer negativt med annet næringsliv er ikke så entydig om vi ser på nasjonale data som vi finner for våre 28 områder i Norge.

5.3 Den økonomiske tolkningen av resultatene

Reiseliv er en aktivitet som gir lav avkastning av innsatt kapital og lav avlønning av arbeidskraften. Dette fremgår tydelig av Tabell 5.5 fra den delen av reiselivet som er representert ved hotell- og restaurantnæringen.

Tabell 5.5: Avkastning av arbeidskraft og kapital innen ulike former for næringsvirksomhet. Kr pr utført timeverk av lønnstakere og selvstendige. 1991.

Kr pr timeverk	Hotell og restaurant- næringen	Andre private tjenesteytende næringer	Norsk fastlands- økonomi
Bruttoproduksjon	263	205	406
Bruttoprodukt	125	150	204
Faktorinntekt	123	172	159
Lønnskostnader pr timeverk for lønnstakere	139	112	144
Driftsresultat pr kr investert realkapital	-0,05	0,29	0,05

Kilde: Nasjonalregnskap 1991

Faktorinntekten pr timeverk innen hotell- og restaurantnæringen er lavere enn for andre private tjenesteytende næringer såvel som for gjennomsnittlige faktorinntekten pr timeverk til hele fastlandsNorge. Lønnstakeravlønningen innen hotell- og restaurantnæringen er høyere enn innen annen privat tjenesteyting.

Avkastningen på innsatt kapital måles ved driftsresultatet i ulike næringer. Denne avkastningen er svært lav for hotell- og restaurantnæringen som er kjernenæringen innen reiseliv. Driftsresultatet som også inkluderer arbeidsinntekten til eier, er faktisk negativ innen hotell og restaurantvirksomhet. Dette er også påvist ved gjennomgang av regnskaper av hotellbedrifter i Brønnøysregisteret (Skalpe, 1994). Regnskapsstatistikken for foretak innen hotell og restaurant viser også at det ikke er fortjeneste innen typiske hotellbedrifter. Avkastning for kapital investert innen fastlandsNorge er 5 øre pr investert krone. For annen privat tjenesteyting er avkastningen hele 29 øre pr investert krone slik det fremgår av tabell 5.4.

Dette medfører at private investorer neppe ser hotell- og restaurantnæringen som spesielt interessant om ikke helt spesielle forhold eller prosjekter skulle komme opp. Tallene i tabellen overfor viser imidlertid at avlønningen av arbeidskraften innen hotell- og restaurantnæringen ikke er så dårlig. Det er bare 3,6 prosent lavere lønnskostnader pr timeverk innen hotell- og restaurantnæringen enn for alle næringer utenom olje og sjøfart.

I områder med stor konkurranse om ressursene (arbeid og kapital) vil de næringer som har lav faktorinntekt (pr sysselsatt timeverk og pr krone investert kapital) tape i konkurransen. Mens det innen områder der det er vanskeligere å oppnå en høy avkastning, vil prosjekterte hoteller og tilbygg med en viss kapitalsubsidiert fra statens hånd, kunne komme til gjennomføring.

Det vil igjen si at det vil være økonomiske mekanismer til å overflytte slike virksomheter til områder der de er relativt sett mest lønnsomme. Det er de områdene som har lavere BRP pr capita enn gjennomsnittet. Dette kan være en viktig grunn for at vi finner at BRP andelene innen reiseliv i byene er lavere enn i områder hvor det bare er spredtbygde strøk.

Disse mekanismene er spesielt knyttet til den delen av hotellsiden som er leverandsdør av tjenester mot det feriebaserte reiselivet der husholdningene er brukerne. Mens forretningsreisemarkedet vil følge det kostnadsnivået en vil ha i resten av landet hvor det er større konkurranse om ressursene; arbeidskraft og kapital.

6 Inntektsvirkninger lokalt fra reiseliv

6.1 Problemstilling

Bruttoregionprodukt er et mål for verdiskapingen innen en region. Verdiskaping er et produksjonsmål; ikke et mål for inntekten innen regionen. Inntekten til et område består av inntekt fra produksjon pluss eller minus inntektsoverføringer fra andre områder. Rike områder beskattes, mens fattige blir netto mottakere av inntekt fra andre områder.

Tabell 6.1 viser at spredningen i verdiskaping målt ved BRP pr innbygger, varierer betydelig mellom de 68 områdene Norge er delt inn i. Vi er interessert i å si noe om inntektsfordelingen mellom områder knyttet til omfanget av reiseliv. Selv om reiseliv bare marginalt bidrar til verdiskapingen i Norge, kan den likevel innen enkelte områder være vesentlig. I og med at de områdene som har relativt stor inntekt fra reiseliv også er de områdene som har lav inntekt fra annen næringsvirksomhet er dette noe vi vil se nærmere på.

De delområdene i Norge som har høyest verdiskaping pr innbygger ligger opptil nesten 5 ganger så høy som de delområder som har lavest BRP pr innbygger. Dette er vist i tabell 6.1.

Tabell 6.1: Topp og bunn i produksjonsintensitet (BRP pr innbygger) i de 68 delområdene vi har delt Norge inn i.

Delområde	Rang BRP pr capita	Rang hotell- og restaurantnæringen	BRP pr capita 1000 kr	Avvik fra gj.sn. BRP/cap (prosent)	BRP andel reiseliv (hovedområde)
Oslo	1	31	237	+99	1,03
Akershus Vest	2	41	159	+34	1,03
Telemarkskysten	3	48	154	+29	1,20
Numedal	4	44	138	+16	1,34
Indre Østfold	5	63	135	+13	1,37
Jæren	6	32	131	+10	1,38
Nord-Rogaland	7	50	129	+8	1,38
Aust-Agder kysten	8	43	128	+8	3,03
Trondheimsregionen	9	23	121	+2	1,47
Bergensregionen	10	27	121	+2	1,92
Gjennomsnitt Topp 10 områder	5,5	40,2	145	+22	1,52
..	..	..	..	..	..
Oppdal/Røros	59	3	76	-36	6,91
Nordmøre	60	60	76	-36	2,84
Midt Buskerud	61	11	76	-36	24,33
Stjørdalsregionen	62	10	72	-39	1,68

Tabell 6.1 fortsetter

Delområde	Rang BRP pr capita	Rang hotell- og restaurantnæringen	BRP pr capita	Avvik fra gj.sn. BRP/cap (prosent)	BRP andel reiseliv (hovedområde)
Akershus Nord	63	21	71	-40	1,03
Indre Vestfold	64	59	66	-45	2,86
Orkladal	65	46	64	-46	2,84
Indre Finnmark	66	4	63	-47	5,54
Nord-Troms	67	17	59	-50	5,54
Aust-Agder indre strøk	68	62	29	-66	3,03
Gjennomsnitt Bunn 10 områder	63,5	29,3	65	-45	5,67
Gjennomsnitt alle områder	34	34	119	0	2,12

I tabellen har vi rangert de 10 delområdene som har høyeste og laveste produksjonsresultat målt ved bruttoregionprodukt pr innbygger. I neste kolonne har vi sett på hvilken rang hotell- og restaurantnæringen har som prosentandel av næringslivet i området. Videre er BRP pr capita tallene presentert og hvilket avvik de representerer i forhold til gjennomsnittlig BNP pr innbygger for fastlandsNorge. Den siste kolonnen i tabellen viser prosentandelen reiselivet har innen hele hovedområde hvert av delområdene tilhører.

Tabell 6.1 viser at de 10 delområdene med høyest BRP pr capita har gjennomgående liten andel reiseliv. Mens de 10 delområdene som har lavest BRP pr capita, har en stor andel innen reiseliv.

Produksjonsresultatet (BRP pr capita) gir store inntektsforskjeller områdene imellom som de politiske myndigheter forholder seg til gjennom inntektsomfordeling.

Problemstillingen vi stiller blir om denne omfordelingen av produksjonsinntektene (f eks målt ved gjennomsnittlig BRP pr innbygger) ville blitt annerledes uten reiseliv. En annen måte å formulere problemstillingen på er: Hvilken påvirkning har inntekten generert innen reiseliv for totalinntekten til de enkelte områdene hensyn tatt til inntektsomfordelingspolitikken?

Som premiss kan vi anta at en ikke ønsker større ulikhet enn f eks at differensene i BRP tallene ikke skal avvike mer enn σ prosent fra de områdene med best produksjonsresultat til dem med dårligst (områder med lavest BRP pr capita) produksjonsresultat. Vi ønsker å ta σ prosent av produksjonsresultatet til de områder som har mer enn gjennomsnittet for å gi tilsvarende til de områder som har dårligere produksjonsresultat enn gjennomsnittet.

Inntektsvirkningen for alle områder kan da skrives:

$$(2.1) \quad (\sum_j (x_j - \bar{x}))\sigma = 0$$

der x er gjennomsnittlig BNP pr capita for fastlandsNorge og x_j er gjennomsnittlig BRP pr capita for hvert av de 28 hovedområdene. (2.1) sier at dersom vi summerer inntektsvirkningen over alle de 28 områdene, må summen bli 0. Videre er

$$(2.2) \quad 0 < \sigma < 1$$

Vi kan kalle inntektsomfordelingen r_j for område nr j . Denne vil være gitt ved:

$$(2.3) \quad (x_j - x)\sigma = r_j$$

der $\sum_j r_j = 0$ over alle j hovedområder ($j = 1, \dots, 28$). Videre vil inntekts-overføringen fra eller til område nr j r_j kunne anta både positive og negative verdier.

Dersom vi nå sier at verdiskapingen fra reiselivsaktiviteten innen hvert område er q_j , kan vi skrive inntekt til område j som:

$$(2.4) \quad x_j - q_j = y_j$$

der y_j er produksjonsresultatet for område nr j uten at reiseliv er tatt med.

Inntekten til område nr j vil være i tilfellet med alle produksjonsaktiviteter også reiseliv og dessuten inntektskorreksjonen:

$$(2.5) \quad x_j + r_j$$

Dersom vi nå tenker oss at etterspørselen fra reiselivsaktiviteten ikke hadde rettet seg mot område nr j , ville vi hadde hatt en annen omfordeling enn den som er beskrevet som (2.5):

$$(2.6) \quad (y_j - (x - q))\lambda = k_j$$

q er her BNP virkningen fra reiseliv og x er BNP pr capita for hele fastlandsNorge. Videre er λ inntektsomfordelingsparameteren det er politisk eksponert om slik vi forutsatte med σ i tilfellet med reiselivsaktivitet.

$$(2.7) \quad 0 < \lambda < 1$$

Videre vil vi tilsvarende som tilfellet med reiseliv ha at inntektstillegget eller fradraget for område nr j vil være gitt ved:

$$(2.8) \quad (y_j - y)\lambda = k_j$$

Inntekten til område nr j dersom vi tenker oss at ikke reiseliv hadde eksistert, vil være:

$$(2.9) \quad y_j + k_j$$

Summerer vi (2.5) og (2.9) over alle j områder. vil vi få at

$$(2.10) \quad \Sigma_J (x_j + r_j) = \Sigma_J x_j = \Sigma_J ((y_j + q_j) + k_j) = \Sigma_J (y_j + q_j)$$

fordi summene av alle k'ene og r'ene er null.

Virkingen av reiselivsaktiviteten for inntekten til område nr j, vil være differensen mellom inntekten gitt ved (2.5) og (2.9). Setter vi inn (2.4) i (2.9) reduseres dette til:

$$(2.11) \quad q_j + r_j - k_j$$

Altså inntekten fra reiselivet pluss differensen mellom de to inntektskorreksjonene som en fikk i de to situasjonene med og uten reiseliv. Dersom korreksjonene er identiske i størrelse blir det bare produksjonsinntekten fra områdenes reiselivsaktivitet q_j som bidrar til forskjeller i inntektsfordelingen.

Dersom vi nå setter inn (2.3) og (2.8) for inntektskorreksjonene r_j og k_j i de to situasjonene kan vi skrive (2.11) som:

$$(2.12) \quad ((\sigma - \lambda)x_j + (1 + \lambda)q_j) - (\sigma x - \lambda y)$$

Setter vi nå inn at differensen mellom x og y i makro er gitt ved :

$$(2.13) \quad y = x - q$$

får vi redusert 2.12 til:

$$(2.14) \quad ((\sigma - \lambda)x_j + (1 + \lambda)q_j) - ((\sigma - \lambda)x + \lambda q)$$

I den første parenteser er det en sum som er avhengig av produksjonsresultatet for område nr j både totalt sett og for reiseliv, mens den andre er det gitt et uttrykk som er uavhengig av produksjonen for område nr j. (Det er *ex ante* uavhengig av produksjonsresultatet for område nr j - også område nr j's produksjon inngår selvsagt i x og q.)

Dersom vi antar at inntektsomfordelingen er uavhengig av områdenes verdiskaping innen reiseliv vil vi kunne sette:

$$(2.15) \quad \sigma = \lambda$$

I så fall vil (2.14) bli redusert til

$$(2.16) \quad (1 + \lambda)q_j - \lambda q$$

Differensen mellom inntektsomfordelingene i de to tilfeller er helt avhengig av hvordan reiselivsresultatet er for området nr j i forhold til reiselivsresultatet i makro. Vi kan kontrollere at (2.16) er riktig ved å la område nr j ha en reiselivsinntekt akkurat lik den som er i makro (q); det vil altså si at $q_j = q$. Dette gir at differensen mellom inntekten i de to situasjonene akkurat reduseres til produksjonsresultatet fra reiselivsaktiviteten.

Estimering av inntektsvirkninger

Dersom vi nå forsøker å beregne inntektsvirkningene vi har sett på ovenfor, kan vi anta $\sigma = \lambda$ og beregne inntektsvirkninger for ulike verdier av σ . Dess høyere σ verdi, dess jevnere blir inntektsfordelingen over alle områder. Dette vil igjen si at de ulikheter i BRP vi kan observere og som samtidig skyldes reiseliv blir visket bort ved at inntektsfordelingen blir jevnere.

Tabell 6.2: Enkelte områder med ulik BRP pr capita og inntektstall pr innbygger ved ulike inntektsfordelinger (ved ulik σ , forutsatt $\sigma=\lambda$) med og uten reiseliv. 1000 kr.

Hovedområde	Før skatt BRP pr capita	Inntekt pr innbygger etter ulike skatteomfordelinger med og uten reiseliv			
		$\sigma=0,70$	$\sigma=0,50$	$\sigma=0,20$	$\sigma=0,10$
Tjøme	101	113	110	105	103
uten reiseliv	98	111	107	102	100
Tjøme diff.	2,9	2,7	2,8	2,8	2,8
Oslo	173	135	146	162	168
uten reiseliv	172	133	144	160	166
Oslo diff	1,8	2,4	2,3	2,0	1,9
Hemsedal	96	112	108	101	98
uten reiseliv	73	103	94	81	77
Hemsedal differense	23,4	8,9	13,0	19,2	21,3
Kragerø	161	131	140	153	157
uten reiseliv	159	129	138	150	155
Kragerø diff	1,9	2,4	2,3	2,1	2,0
Namdalseid	85	109	102	92	89
uten reiseliv	84	106	100	90	87
Namdalseid diff.	1,4	2,3	2,0	1,7	1,5
Lom	95	112	107	100	97
uten reiseliv	83	106	99	89	86
Lom diff.	12,2	5,5	7,4	10,3	11,2
Vinje	84	108	102	91	88
uten reiseliv	81	106	99	88	85
Vinje diff.	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7
Norge	119	119	119	119	119
uten reiseliv	117	117	117	117	117
Norge diff	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6

Forståelsen av tabell 6.2 er at f eks for Lom er produksjonsinntekten pr innbygger med og uten reiseliv henholdsvis 95 000 kr og 83 000 kr. Reiselivet betyr i produksjonsinntekt pr innbygger 12 200 kr. Men ettersom

produksjonsresultatet er lavere enn landsgjennomsnittet, vil det skje en inntektsomfordeling i favør av «Lom».

Vi har i tabell 6.2 gjengitt produksjonsinntekten med reiseliv (slik vi kan observere den) og produksjonsinntekten uten reiseliv for 6 områder med ulik innslag av reiseliv og dessuten med ulikt nivå på BRP pr capita. Tallene som er gjengitt i første kolonne viser produksjonsinntekten med og uten reiseliv.

I de neste kolonnene gjengis inntekten pr innbygger ved en stor grad av inntektsomfordeling (høy σ verdi) og en mindre omfordeling av produksjonsinntekten før skatt (lav σ).

For et område som Oslo med høy BRP pr capita og lite reiseliv relativt sett, ser vi at eksistensen av reiselivsaktiviteten betyr lite for den faktiske inntekten som blir igjen etter skatteomfordelingen. Inntekten fra reiselivsaktiviteten i «Oslo» påvirker i liten grad inntekten etter skatt.

For et område som «Lom» med lav produksjonsinntekt og høy relativ inntekt fra reiseliv, vil produksjonsinntekten fra reiselivet isolert sett bidra til at «Lom» får relativt mindre i inntektsoverføring. Vi ser at inntektsbidraget pr innbygger reduseres fra 11 200 kr pr innbygger ved en liten inntektsomfordeling ($\sigma=0,10$) til bare 5 500 kr pr innbygger ved en sterk inntektsomfordeling ($\sigma=0,70$). «Lom» «taper» dermed noe av det reiselivet ga. Samtidig som «Lom» «tapte» noe av inntekten fra reiselivsaktivitet, økte inntekten pr innbygger i «Lom» fra 97 000 kr til 112 000 kr ved de forutsatte inntektsomfordelinger. Nettogevinsten til «Lom» fra reiseliv når en tar i betraktning av en viss inntektsomfordeling blir derfor :

- Bidrag til total verdiskaping i et område fra reiseliv
- inntektsomfordelingsvirkning av reiselivsinntekten isolert sett
- = netto inntektsvirkning fra reiseliv etter inntektsomfordeling i samfunnet

Dette gir for «Lom» ved ulike inntektsomfordelinger:

$$12\,200 \text{ kr} - 1000 \text{ kr} = 11\,200 \text{ kr} \text{ ved } \sigma = 0,10$$

$$12\,200 \text{ kr} - 6700 \text{ kr} = 5\,500 \text{ kr} \text{ ved } \sigma = 0,70$$

Dette er en typisk inntektsvirkning for «fattige» områder med mye reiseliv: Inntektsbidraget fra reiselivet reduseres ved en sterkere grad av inntektsomfordeling.

Tilsvarende virkninger får vi for områder som «Hemsedal», «Vestre Slidre», «Kautokeino» og andre områder som relativt sett en større del av produksjonsinntekten sin fra reiseliv og som samtidig har lavere BRP pr innbygger enn for landet som helhet.

Dersom vi nå ser på områder med mindre inntekter fra reiseliv enten de nå har høy eller lav BRP pr capita i utgangspunktet, vil inntekten pr innbygger

for slike områder etter omfordelingen ikke bli særlig påvirket av størrelsen av produksjonsinntekten fra reiseliv. Et eksempel kan f.eks. være området vi har kalt «Kragerø» der produksjonsinntekten pr. innbygger er høy, men der inntekten fra reiseliv er lav. Setter vi opp et lignende regnestykke for nettovirkningen for «Kragerø» som vi gjorde for «Lom», får vi:

$$1\,900 \text{ kr} + 100 \text{ kr} = 2\,000 \text{ kr ved } \sigma = 0,10$$

$$1\,900 \text{ kr} + 500 \text{ kr} = 2\,400 \text{ kr ved } \sigma = 0,70$$

Her ser vi at inntektsvirkningen etter skatt påvirkes av reiselivet alene fra 2400 kr til 2000 kr ved ulik grad av inntektsomfordeling. Poenget er imidlertid at den isolerte inntektsvirkningen fra reiselivsaktiviteten går i motsatt retning ved en sterkere omfordeling av inntekt enn tilfeller var for områder av typen «Lom».

En tredje type områder får vi for områder som «Namdalseid». Disse er «fattige» og samtidig har lav inntekt fra reiseliv. Inntektsvirkningen fra reiseliv etter skatt påvirkes positivt ved sterkere grad av inntektsomfordeling. Netto virkningen fra reiselivsaktiviteten alene blir pr. innbygger:

$$1\,400 \text{ kr} + 100 \text{ kr} = 1\,500 \text{ kr ved } \sigma = 0,10$$

$$1\,400 \text{ kr} + 900 \text{ kr} = 2\,300 \text{ kr ved } \sigma = 0,70$$

Byområder (ikke storbyer) som har noenlunde gjennomsnittlig BRP pr. innbygger og samtidig lav gjennomsnittlig inntekt pr. innbygger fra reiseliv, får liten påvirkning. Et eksempel her kan være «Tromsø» som ligger nær gjennomsnittet for både BRP pr. innbygger og i reiselivsandel:

$$2\,400 \text{ kr} + 100 \text{ kr} = 2\,500 \text{ kr ved } \sigma = 0,10$$

$$2\,400 \text{ kr} + 200 \text{ kr} = 2\,600 \text{ kr ved } \sigma = 0,70$$

Vi kan tilslutt kategorisere områdene etter størrelsen på BRP pr. innbygger og etter hvilken andel av samlet verdiskaping området har innn. reiseliv.

Tabell 6.3 Ulike områdetyper i inntektsfordelingssammenheng.

Områder av typen «Lom»:	Områder av typen «Kragerø»:	Områder av typen «Namdalseid»	Områder av typen «Tromsø»
Lav BRP pr innbygger og samtidig høy BRP-andel innen reiseliv	Høy BRP pr innbygger og lav BRP-andel innen reiseliv	Lav BRP pr innbygger og lav BRP-andel innen reiseliv	BRP pr innbygger som gjennomsnittet og noe høyere BRP-andel innen reiseliv enn gjennomsnittet for landet som helhet
«Lom»	«Kragerø»	«Namdalseid»	«Tromsø»
«Ringsaker»	«Oslo»	«Hitra»	«Tjøme»
«Hemsedal»	«Søgne»	«Stord»	«Voss»
«Lillesand»	«Bergen»	«Herøy»	«Bodø»
«Røros»	«Stavanger»	«Trysil»	«Lærdal»
«Vågan»	«Ringerike»		«Molde»
«Kautokeino»	«Trondheim»		
«Vestre Slidre»	«Hvaler»		
«Vinje»			

Vi finner flest områder innen de to første kategoriene av områder som vi har representert ved områdene «Lom» og «Kragerø». I den neste gruppen finner vi områder med lav BRP pr innbygger og som samtidig ikke har stor andel av verdiskapingen innen reiseliv. I den siste gruppen av områder finner vi områder med relativt høy BRP pr innbygger, men med gjennomsnittlig eller høyere andel av verdiskapingen innen reiseliv.

Litteraturliste

- Dybedal, P og Ryntveit, G.O. 1993:
Nordmenns kortferiereiser. TØI rapport 170/1993. Transportøkonomisk institutt. Oslo.
- Finsås, F og Skoglund, T 1986:
Varestrømmer mellom fylker. Rapporter 86/10. Statistisk sentralbyrå. Oslo.
- Fletcher, J. E. 1985:
The Economic Impact of Tourism on the National Economy of Jamaica. A Report to the Government of Jamaica. WTO/UNDP JAM/84/007.
- Fletcher, J. E. 1986a:
The Economic Impact of Tourism on the National Economy of Western Samoa. A Report to the Government of Western Samoa. WTO/UNDP JAM/83/002.
- Fletcher, J. E. 1986b:
The Economic Impact of Tourism on the National Economy of The Republic of Palau. A Report to the Government of the Republic of Palau. WTO/UNDP RAS/83/002.
- Fletcher, J. E. 1987:
The Economic Impact of Tourism on the National Economy of The Solomon Islands. A Report to the Government of the Solomon Islands. WTO/UNDP RAS/83/002.
- Fletcher, J. E. 1989:
Input-output Analysis and Tourism Impact Studies, *Annals of Tourism Research*, Vol 16/4. s 514-29
- Haukeland, J.V og Grue, B. 1994:
Feriereiser i Norge. Regional fordeling av innenlandsk ferietrafikk 1992-1993. TØI rapport 275/1994. Transportøkonomisk institutt. Oslo.
- Jean-Hansen, V 1993:
Turistomsetningen innen reiselivsnæringens satsingsområder. TØI-rapport 201/1993. Transportøkonomisk institutt. Oslo.
- Jean-Hansen, V og Ryntveit, G.O. 1992:
Forbruksundersøkelse for turister i Norge 1991. TØI rapport 120/1992. Transportøkonomisk institutt. Oslo.
- Keller, P 1995:
Background Report for the Seminar on Tourism and Employment
Publisert i OECD-rapporten »Tourisme Policy and International Tourism in OECD Countries 1992-1993. OECD 1995.

Rafn, T 1995:

Turismens makroøkonomiske betydning for de danske amter. Paper presentert på det 4. nordiske forskersymposium i København 1995. Bornholm Forskningscenter. København.

Rideng, A 1993.:

Hvor går ferieturen? TØI-rapport 165/1993. Transportøkonomisk institutt. Oslo.

Rideng, A 1995:

Gjestestatistikk. Upubliserte hefter fra sommeren 1994 (mars 1995), vintersesongen 1995 (september 1995) og sommersesongen 1995 (november 1995). Transportøkonomisk institutt.

Rideng, A 1996:

Gjestestatistikk. Årsoversikt 1995. Arbeidsdokument TRU 0588/1966. Transportøkonomisk institutt.

Skalpe, O. 1994:

En bedriftsøkonomisk analyse av norsk reiselivsnæring i perioden 1990-93. SNF-rapport 75/94. Bergen.

Statistisk sentralbyrå 1995:

Reiselivsstatistikk 1993 Norges offisielle statistikk. Oslo - Kongsvinger.

Sæther, J. Aarsand 1993:

Reiselivet lokaløkonomiske betydning. Casestudier av Risør, Røros, Vågan og Bykle kommuner. Rapport nr 17/93. Østlandsforskning. Lillehammer.

United Nations m.fl 1993:

System of National Accounts. United Nations. New York.
(Denne publikasjonen er også foredratt og utgitt av OECD, ECE, IBRD, Eurostat og IMF.)

Vaage, O., F. 1995:

Feriereiser 1993/94 Rapport 95/13 Statistisk sentralbyrå. Oslo-Kongsvinger.

Vedlegg 1

Tabell V.1: Forbruksutgifter pr gjestedøgn for norske turister etter overnattingsform og reiseformål. Kr pr gjestedøgn:

Hovedområde	Feriereiser				Forretningsreiser	
	Hotell	Slekt og venner	Hytte	Annet	Yrkesreiser	Kurs- og konferanser
«Tjøme»	476	309	254	657	1008	726
«Oslo»	613	309	254	269	1008	726
«Ringsaker»	587	309	254	358	1008	726
«Søgne»	527	309	254	206	1008	726
«Hvaler»	476	309	254	657	1008	726
«Hemsedal»	587	309	254	358	1008	726
«Trysil»	370	309	254	197	1008	726
«Lillesand»	527	309	254	206	1008	726
«Bergen»	578	309	254	206	1008	726
«Voss»	534	309	254	245	1008	726
«Røros»	370	309	254	197	1008	726
«Namdalseid»	370	309	254	197	1008	726
«Bodø»	637	309	254	410	1008	726
«Vågan»	637	309	254	410	1008	726
«Tromsø»	523	309	254	341	1008	726
«Kautokeino»	669	309	254	347	1008	726
«Rindal»	370	309	254	197	1008	726
«Stavanger»	578	309	254	206	1008	726
«Lærdal»	595	309	254	262	1008	726
«Molde»	595	309	254	262	1008	726
«Kragerø»	527	309	254	206	1008	726
«Lom»	595	309	254	262	1008	726
«Vestre Slidre»	587	309	254	358	1008	726
«Ringerike»	587	309	254	358	1008	726
«Trondheim»	613	309	254	269	1008	726
«Stord»	534	309	254	245	1008	726
«Vinje»	218	309	254	149	1008	726
«Herøy»	637	309	254	410	1008	726

Tabell V.2: Forbruksutgifter pr gjestedøgn for utlendinger etter overnattingsform og reiseformål. Kr pr gjestedøgn:

Hovedområde	Feriereiser				Forretningsreiser	
	Hotell	Hytte	Camping	Annet	Yrkesreiser	Kurs- og konferanser
«Tjøme»	47	472	333	472	1685	860
«Oslo»	525	462	244	462	1685	860
«Ringsaker»	406	317	173	317	1685	860
«Søgne»	572	273	159	273	1685	860
«Hvaler»	476	472	333	472	1685	860
«Hemsedal»	406	317	173	317	1685	860
«Trysil»	353	203	165	203	1685	860
«Lillesand»	572	273	159	273	1685	860
«Bergen»	944	481	212	481	1685	860
«Voss»	613	287	241	287	1685	860
«Røros»	353	203	165	203	1685	860
«Namdalseid»	353	203	165	203	1685	860
«Bodø»	552	401	323	401	1685	860
«Vågan»	552	401	323	401	1685	860
«Tromsø»	721	408	273	408	1685	860
«Kautokeino»	571	309	324	309	1685	860
«Rindal»	353	203	165	203	1685	860
«Stavanger»	944	481	212	481	1685	860
«Lærdal»	590	396	231	396	1685	860
«Molde»	590	396	231	396	1685	860
«Kragerø»	572	273	159	273	1685	860
«Lom»	590	396	231	396	1685	860
«Vestre Slidre»	406	317	173	317	1685	860
«Ringerike»	406	317	173	317	1685	860
«Trondheim»	525	462	244	462	1685	860
«Stord»	613	287	241	287	1685	860
«Vinje»	179	98	124	98	1685	860
«Herøy»	52	401	323	401	1685	860